

ZA "VREME" GOVORE ANA TOMOVIĆ I BRANKA PARLIĆ

BIH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 DIN

01164

9 770353 802002

VREME

broj 1226
3. jul 2014.

VLADIMIR BEBA POPOVIĆ

ČOVEK KOGA NIJE SRAMOTA

Slavimo Beograd!

**Belgrade
Waterfront**

Zamislite...

Mesto gde sunce izlazi sa uzbuđenjem i nagoveštajima neopisive radosti.
Gde smiraj dana donosi obećanja novih uspeha i trenutaka koji će se pamti.
Mesto gde se prošlost i budućnost susreću u novom danas.
Slavimo život.

Belgrade Waterfront. Slavimo Beograd!

belgradewaterfront.com

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI” U SRBIJI

Ponesite ovaj primerak „Vremena” u neku od knjižara „Delfi” i kupite jedan od dvadeset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje od 22. maja do 10. jula 2014.

Matijas Brekers, Kristijan K. Valter:
11.09. – DESET GODINA KASNIJE
Međunarodni bestseller koji ozbiljno dovodi u pitanje zvaničnu istinu o terorističkom napadu na Svetski trgovinski centar 11. septembra 2001.

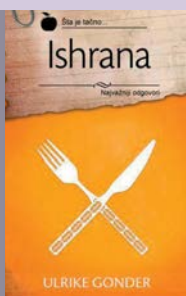

Stiv Harvi i Denen Milner:
POTPUNO OTVORENO I BEZ UVIJANJA
Duhovita i poučna knjiga poznatog komičara i „kralja ljubavnih veza” Stiva Harvija namenjena ženama, sa praktičnim savetima kako pronaći, zadržati i razumeti muškarca

Fransisko Herardo Hagenbek:
GORKI GUTLJAJ
Na snimanju filma „Noć iguane” Džon Hjuston je Avi Gardner, Ričardu Bartonu i Elizabet Tejlor podelio zlatne revolvare sa po pet srebrnih metaka, „da se međusobno poubijaju ako baš hoće”. Nakon toga usledile misteriozno ubistvo. Prvoklasan krimić!

Ulrike Gonder:
ŠTA JE TAČNO ISHRANA
Knjiga o biološkim aspektima ishrane, o tome kakav je kvalitet životnih namirnica koje konzumiramo i da li su i koliko one zagađene

Dejvid Višart:
GERMANIK
Knjiga iz serijala o najpoznatijem antičkom literarnom detektivu Marku Korvinu, krimić čija je radnja smeštena u Stari Rim iz vremena cara Tiberija

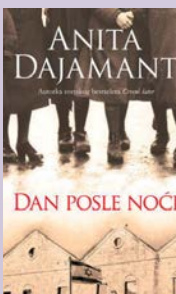
Karen Tompson Voker:
DOBA ČUDA
Planeta neočekivano usporava rotaciju, kraj sveta je izvestan. Usred apokalipse junaci knjige pokušavaju da sačuvaju ljudskost i nadu. Izvrstan roman!

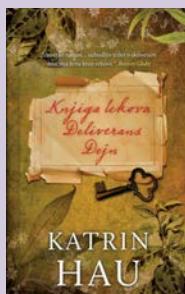
Meri di Mikele:
TENOR LJUBAVI
Biografski roman koji pripoveda o karijeri i ljubavima Enrika Karuza, najvećeg tenora u istoriji muzike, i verno rekonstruiše njegov život i epohu

Kimberli Kater:
DEVICA OD ORLEANA
Roman epskih razmera koji govori o Jovanki Orleanki, slavnoj ratnici i svetiци iz XV veka, o moći i teretu vere i razornim posledicama slave

Anita Dajamant:
DAN POSLE NOĆI
Priča o četiri jevrejske devojke koje su preživele holokaust i posle bega iz Evrope, nadomak Izraela, sumiraju svoja životna iskustva. Od autorke bestseler „Crveni šator”

Katrin Hau:
KNJIGA LEKOVA DELIVERANS DEJN
Rasplitanje jedne porodične tajne vodi u daleku prošlost, u varošicu Salem s kraja XVII veka. Maštovit i uzbudljiv triler o salemskim vešticama

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. „Kod Vuka” (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „SKC” (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Terazije” (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zemun” (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna” (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Kragujevac” (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Niš” (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Super Vero” (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Kalča” (TC Kalča, Iamela E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Kod sata” (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Čačak” (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Novi Sad” (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna” (Omladinska 16/1, Kraljevo)

Delfi knjižare d.o.o. „Pančevo” (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Rodić” (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. „Zira” (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „KNEZ” (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. „Bulevar” (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Immo” (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Subotica” (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Miljakovac” (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. „Banovo Brdo” (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. „27. mart” (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar
Anđić (foto), Muharem Bazdulj,
Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,
Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan
Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana
Gligorićević, Nebojša Grujić (kultura),
Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević,
Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović,
Slobodan Kostić, Jasmina Lazić,
Zoran Majdin, Radmilo Marković,
Saša Marković, Ivana Milanović
Hrašovec, Milovan Milenković,
Milan Milošević, Tamara Nikčević,
Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko
Rudić, Tamara Skrozza, Zoran
Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan
Todorović, Tanja Topić, Momir
Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić,
Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.),
Vesna Sbrinović, Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić,

korektori: Ana Ćuk Dragomirović,
Marko Tasić, Stanica Milošević;

lektori: Katarina Pantić,
Živana Rašković, Ivana Smolović;

daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje
www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

**SAVET
ZA ŠTAMPU**
Brzo, besplatno, pravično.

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

06 **Zoom:** Za Ideu spremni

08 **Ekonomija:**

Koga će zaboleti bolne reforme

12 **Kreativnost bez granica:**

Plati koliko tražim ili ima da nemaš

14 **Slučaj Vanje Čalović:**

Mehanizam jedne diskreditacije

16 **Portret savremenika:**

Vladimir Beba Popović

20 **Slučaj Vojislava Šešelja:**

Čovek koga niko ne želi

24 **Rad vlade u letnjem periodu:**

Princip bele lale

26 **Beograd na vodi:** Grad u gradu

28 **Vidovdan u Andrićgradu:** Sve ko na filmu

31 **Nuspojave:** Pozadina jednog tabua

33 **Lisica i ždral:** Zakleti protivnik

KULTURA

34 **Intervju:** Ana Tomović

38 **Izložba:**

"Kuća evropske istorije u egzilu" u Beču

40 **Intervju:** Branka Parlić

43 **Reč o delu:**

Koncerti Stivena Sigala i Bilija Ajdola

45 **TV Manijak:** Mrak je kod njih

SVET

46 **Građanski rat u Ukrajini:** Dizanje uloga

50 **Smrt trojice mladića u Izraelu:**

Ulaznica za pakao

MOZAIK

54 **Svetsko prvenstvo u fudbalu:**

Ujed koji je zboleo ceo svet

58 **Gen smrti:** Imamo li rok trajanja?

61 **Navigators:** Kad Fejsbuku crkne krava

62 **Vreme uživanja:** Selfi

Model politike u kome on stalno "preti" da će promeniti Srbiju, a ništa realno ne preduzima, već je metaforički izražen u onoj figuri da Vučić podseća na skakača koji se stalno zagreva, poziva publiku na podršku, pljuje u šake, namešta opremu, stalno se zaukava na zaletnoj stazi – a nikako da skoči

PIŠE: DIMITRIJE BOAROV

Petro Porošenko je nastavio oružanu akciju na istoku Ukrajine. Vladimir Putin je povisio ton i najavio da će braniti Ruse u bliskom inostranstvu, naglašavajući pravo na "samoodbranu". Ratne sukobe, politiku "optuživanja" i "uzdržavanja" prate gasna kriza i socijalno i privredno urušavanje Ukrajine

PIŠE: MILAN MILOŠEVIĆ

Da li je urugvajski reprezentativac Luis Suarez poslat kući zato što je nezrelo dete ili psihopata? Ili je pao kao žrtva u ime spasavanja obraza FIFA

PIŠE: JASMINA LAZIĆ

Fotografija na naslovnoj strani:
Aleksandar Anđić

Za Ideu spremni: Kako je hrvatski prijatelj broj jedan pobedio srpskog neprijatelja pod istim rednim brojem. Ko živi od rejtinga zaslužuje da dobije Bebu!

Ako je Miroslav Mišković bio u očima čaršije predstavljen kao monopolista i ako je njegovo hapšenje proizvelo vrtoglavi rat Vučićeve popularnosti, kako ćemo doakati nekom Ivici Todoriću, uz javnu politiku Vladimira Bebe Popovića, koji je, izgleda, doakao sam sebi

SLEPI KOD OČIJU:

ŠTA NAM SE DOGAĐA I PO KOJU CENU

Hrvatski "Agrokor" je ovih dana u Ljubljani potpisao Ugovor o kupoprodaji 53,12 odsto akcija Poslovnog sistema "Mercator" d.d. s vlasničkim Konzorcijumom od 12 prodavaca. "Agrokor" će za deonicu "Merkatora" platiti 120 evra, pod uslovima koji su određeni ugovorom, što čini 240 miliona evra za 53,12 odsto akcija "Merkatora", odnosno 452 miliona evra za 100%-ni udeo u kompaniji, potvrdili su iz te kompanije.

Nije naodmet reći da su otezanjem s prodajom, u odbrani slovenačkih, nacionalnih interesa, prodavci izgubili veliki novac, jer koliko lane Ivica Todorić, vlasnik "Agrokora", nudio je za isti posao 800 miliona evra.

Tako će, kad prođu preispitivanja raznih antimonopol-skih tela – a proći će – biti stvorena jedna od najvećih evropskih kompanija, a regionalno sigurno najjača sa gotovo šezdeset hiljada zaposlenih i ogromnim obrtom kapitala i Ivica Todorić postaće jak, uticajan politički faktor u srednjoj Evropi, a možda i šire.

Da Srbija još ne zna "gde joj je dupe a gde glava" svedoči i činjenica da je ova vest dobila manji značaj od Stanijine guze i Sorajinih bradavica, a o Papajama, raznim, i jedinstvenom Šariću i još jedinstvenijem Vladimiru Popoviću i da ne govorim.

Dugoročno gledano, ovaj dogovor između Todorića i slovenačkih vlasnika "Merkatora" može imati veću težinu i uticaj na Srbiju od bilo kakvog briselskog sporazuma koji naši

političari potpisuju. Nije reč samo o tome da se u Srbiji, posle ovoga, stvara takozvani duopol u maloprodaji ("Agrokor" pod firmom "Idea" i belgijski "Deleze") već da verovatno nestaje jedna od takozvanih razvojnih šansi Srbije – agrar.

ULOGA TITULISANJA:

ŠTA JE NAMA VAŽNO

Igrao sam se malo "istraživačkog novinarstva" i običnim očevitom utvrdio sledeće: u mom komšiluku otvorena je prodavnica "Idea" s pompeznom reklamom "Beograd, grad novih Idea" što se izgleda već obistinjuje, a u frižideru već od podneva kupac može da nađe samo ledeni čaj smućkan u Hrvatskoj. Ima i ovih drugih, ali na policama, i samo me zanima ko bi bio lud da kupi ugrižan ledeni čaj i da ga nosi kući da bi ga rashladio. U vitrini sa suhomesnatim proizvodima dominiraju oni iz PİK "Vrbovec" (inače, odličnog su kvaliteta). Nije da nema "Zlatiborca", ali kupac mora biti viši od metar i devedest da bi mu se našao u ravni očiju.

Hoću da kažem – na ovom banalnom primeru – da onaj ko kontroliše maloprodaju kontroliše i prodaju agrarnih proizvoda. U slučaju Srbije očigledno je da je "hrvatski prijatelj broj 1" (Todorić) uz nesebičnu pomoć države odakle dolazi pobedio "srpskog neprijatelja broj 1" (Miroslava Miškovića). Reperkusije tog regionalnog derbija u kome je Srbija imala pre par godina neke šanse da pobedi tek ćemo da vidimo. Kad je političarima važniji rejting nego novac u budžetu, obično na kraju ne bude nijednog od ta dva.

Jedan trezven privrednik rekao mi je pre neki dan da bi isticanje prioriteta moralo da se ogleda i u titulisanju. Zašto

foto: Boris Kovačev/ CROPIX

– pita on – premijer ne bi bio i ministar za agrar, makar operativni posao obavljao ozbiljan državni sekretar? Ako je premijer Dačić mogao da bude i ministar policije, zašto premijerskoj tituli ne pridodati i poljoprivredni portfelj kao simbolički znak od kolike je to važnosti za Srbiju? Par dana posle, javio mi je da se sreo s ministarkom poljoprivrede čije ime, kunem se, niko i ne zna i rekao mi je: “Ja joj ne bih dao da mi uprži luk s jajima!”

Ali, zato je nama uprženo. Todorić je već imao jak uticaj u srpskom agraru, a sa akvizicijom “Merkatora” postaće dominantan pored prilično pasivnog “Delezea”.

Ako je Miroslav Mišković bio u očima čaršije predstavljen kao monopolista i ako je njegovo hapšenje proizvelo vrtrglavi rat Vučićeve popularnosti, kako ćemo doakati nekom Ivici Todoriću koji će nam uskoro diktirati svakoliku prodaju – od klozet papira do povrća i mesa. Nema tog Vučića koji će da uhapsi Todorića, pre će biti – obrnuto.

ČEMU SLUŽI FINGERBOLA: ZA ŠEFA ŠAMPANJACI!

Na stranicama koje slede biće reči o licu s naslovne strane – Vladimiru Popoviću. Pojavio se, kao što sam i predvideo pre par meseci, iznebuha i upropastio je sve koje je pohvalio.

Kabinet Aleksandra Vučića saopštio je da nema nikakav ugovor s Institutom za javnu politiku, da im Vlada Srbije ništa ne plaća, da je jedino tačno da se srpski premijer i Popović čuju povremeno, telefonom, a čak je i “Informer” ispravno procenio da kad se “Beba ukaki, ne mora baš po njima da se usere”, ili, možda loše citiram, bilo je tako nekako. Crno-

gorski “Pink” je ustao u odbranu sopstvenog dostojanstva i rekao nešto slično, malo biranijim rečima.

Nema tog majčinog sina kog Vladimir Popović nije upropastio svojim gostovanjem u “Utisku nedelje”. Što bi rekao moj kolega Miloš Vasić, na stranicama koje slede, “onaj isti a nije on”, mada taj nežan opis smatram vasićevskim džentlmenstvom – jednim od razloga što se s njim družim skoro četrdeset godina – ne govori ružno o čoveku koji je hteo da ti nanese zlo (ono kad nas je tužio, pa se posle mirili u kafani, skupoj i dosadnoj mada sam tada obogatio svoja znanja kad je Popović u petom satu pomirenja tražio od konobara da nam donese fingerbolu – posuda s mlakom vodom i limunom, nikako za piće).

Pre toga, u funkciji šefa kancelarije za komunikacije i medije (ili tako nekako) tražio je da mu dve mlade saradnice “Vremena” rade nekakvu analizu pisanja štampe o vladici Zorani Đinđić; saradnice uradile pošteno, po standardima, kvantitativna i kvalitativna analiza, izginule za pristojan državni honorar, a on se, mada je pošteno platio, izvikao na njih s porukom: “Ama, mene zanima šta se priča po beogradskim redakcijama.”

Ja lično mislim da je on bio najveća trač baba Beograda i šire i da umišlja nešto o sopstvenim vrlinama, a još više o tuđim manama. Jedan potpredsednik one vlade u kojoj je on još nešto činodejstvovao kaže mi, na dan nastanka ovog teksta, da ga se seća: “Za Đinđićev rođendan uvek je donosio šampanjac i kolače.”

E sad više neće. U pravu je Vasić – nije on više isti, ili smo se mi promenili nabolje.

Koga će zaboleti

ŠTA POSLE NAJAVA: Ekspoze premijera A. Vučića

bolne reforme

Model politike u kome on stalno “preti” da će promeniti Srbiju, a ništa realno ne preduzima, već je metaforički izražen u onoj figuri da Vučić podseća na skakača koji se stalno zagreva, poziva publiku na podršku, pljuje u šake, namešta opremu, stalno se zaukava na zaletnoj stazi – a nikako da skoči. Jedan od indikatora Vladine neodlučnosti ili nespremnosti za suštinske reforme vidi se, pre svega, u tome što je u razdoblju između spomenutog odvažnog ekspozea i decidiranih poslednjih izjava, premijer Vučić na tradicionalnom poslovnom ručku u Američkoj privrednoj komori u Beogradu, navodno samo za izvesno vreme, već odustao od jedne od ključnih “šokantnih mera” – smanjenja plata u javnom sektoru za 10 odsto, ove i naredne dve godine

foto: FoNet

U svom promotivnom eksponatu pre dva meseca premijer Aleksandar Vučić je najavio da će u roku od 65 dana i noći biti donet prvi deo paketa reformskih zakona koji treba da postanu instrumenti "bolnih reformi" koje se moraju sprovesti u Srbiji. Tada je doslovno poslanici- ma rekao: "Ješćete, spavati i umivati se u ovoj sali do 15. jula, a narod Srbije i ceo svet će znati da smo spremni da preduzmemo sve da bismo ispunili ono što obećavamo." Nedavno, u razgovoru sa stranim investitorima (26. juna), on je tome dodao da "reforme ekonomskog sistema neće kasniti ni dana, bez obzira na to kakav bude otpor preduzetim merama, jer Srbija zaslužuje da bude normalna i uspešna zemlja". Pri tome je u više prilika poslednjih dana precizirao da će famozni paket reformi biti usvojen do kraja jula. Cilja se na donošenje novog zakona o radu, stečaju, privatizaciji, planiranju i izgradnji, i još nekih poreskih propisa.

ZAGREVANJE UMEŠTO SKOKA

Smisao ovih poslednjih izjava je da se otklone pretpostavke da će velike ovogodišnje poplave biti iskorišćene za odlaganje donošenja "bolnih zakona". U stvari, premijer Vučić izgleda da pokušava da zaustavi sve raširenije priče da nema hrabrosti, snage, pa i doista iskrene namere da povuče realne poteze koji će zaboliti široke slojeve, u kojima je stekao veliku popularnost. Model politike u kome on stalno "preti" da će promeniti Srbiju, a ništa realno ne preduzima, već je metaforički izražen u onoj figuri da Vučić podseća na skakača koji se stalno zagreva, poziva publiku na podršku, pljuje u šake, namešta opremu, stalno se zaukava na zaletnoj stazi – a nikako da skoči.

Jedan od indikatora Vladine neodlučnosti ili nespremnosti za suštinske reforme vidi se, pre svega, u tome što je u razdoblju između spomenutog odvažnog eksponata i decidiranih poslednjih izjava, premijer Vučić na tradicionalnom poslovnom ručku u Američkoj privrednoj komori u Beogradu (20. juna), navodno samo za izvesno vreme, već odustao od jedne od ključnih "šokantnih mera" – smanjenja plata u javnom sektoru za 10 odsto, ove i naredne dve godine. Naime, preciznije rečeno, on je rekao da

"smanjenja plata u javnom sektoru od 10 odsto neće biti u junu i julu, iako bi to bila dobra mera za javne finansije, a da li će je biti to ćemo da vidimo." Inače, smisao ovog poteza, o kome stručnjaci imaju različita mišljenja, verovatno bi najviše bio u tome da se pokaže da sa Vučićevom vladom nema šale i da je ona spremna da se sukobi sa interesima blizu 800.000 uposlenika države, koji kod nas predstavljaju najmoćniji i najbolje sindikalno organizovan društveni sloj. Najmoćniji u tom smislu što su u njemu zaposleni vodeći ešaloni stranačkih aktivista, a i njihovi najverniji simpatizeri, deca i rođaci.

Takva mera bi dakako bila "bolna" ne samo za zaposlene u javnom sektoru, nego i za oko pola miliona ljudi koje oni izdržavaju. Slično smanjenje penzija pogodilo bi, po proceni Miroslava Prokopijevića, ne samo 1,7 miliona penzionera, nego i još milion ljudi koje oni izdržavaju. Dakako da bi i likvidacija 161 preduzeća u restrukturiranju bila najbolnija za oko 100.000 ljudi koji u takvim preduzećima primaju platu

iz državnog budžeta, kao i ljude koji uz tako zaposlene vuku određene benefite. Ako samo radi puke ilustracije "saberemo" dosad spomenute kategorije, već dolazimo do okvirno preko 2,5 miliona ljudi koji bi direktno osetili efekat smanjenja plata i penzija, koje inače godišnje zahvataju blizu sedam milijardi evra godišnjeg BDP-a Srbije (između četvrtine i petine tog BDP-a).

Naravno da bi smanjenje plata i penzija, uz druge mere državne štednje, pogodilo i oko 900.000 ljudi koji su zaposleni van javnog sektora, jer bi njihovi poslodavci verovatno imali manji promet i zaradu. A pogodilo bi "rezanje plata i penzija" i oko 800.000 nezaposlenih, od kojih mnogi rade u sivoj ekonomiji i, takođe, u znatnoj meri zavise od potrošnje uposlenika kod države i pensionera. Svim tim kategorijama trebalo bi pridružiti i delimično ugrožene tekuće prihode seljaka, koji će takođe, delimično, osetiti ne samo negativne posledice proteklih poplava, nego i posledice smanjene kupovne moći i njihovih mušterija.

foto: M. Milenković

IŠČEKIVANJA: Ko će platiti ceh reformi i da li će biti štrajkova

Ako efektima "mera štednje" pridružimo i famozne promene Zakona o radu, sa smanjenjem raznovrsnih prava zaposlenih, što se čini da bi proradilo i postalo elastičnije tržište rada, onda se jednostavno mora konstatovati da se Vučićeva vlada mora suočiti sa uhodanim interesima gotovo cele populacije Srbije. I u tom smislu njegova neodlučnost bi se mogla razumeti. Problem je što svemu tome zasad nema vidljive alternative, jer preći kriza javnog duga, slom budžeta i bankrotstvo države. Dakle, nije reč sada samo o tome da "nećemo bogalj-ekonomiju", kako se izrazio premijer Vučić, nego i o opstanku srpske ekonomije.

"SIVA ELITA"

Kad je reč o pripremi novog zakona o radu, valja primetiti da se Srbiji sada sveti dugo ignorisanje kretanja u "svetu rada", gde na uposleničkoj strani stoluju i duže od dve decenije stari sindikalni lideri, a na drugoj je ambiciozna politička birokratija koja sada, kada se našla u škripcu, pokušava sa radikalnom sećom šume mnogih nominalnih prava neprimerenih tržišnoj ekonomiji. Na primer, sada se kao pozitivan navodi primer susjedne Hrvatske gde je, navodno, neisplaćivanje nadnice zaposlenima duže od tri meseca – krivično delo. Kao da većina poslodavaca kod nas ne isplaćuje nadnice jednostavno zbog toga što neprofitno posluje, a banke neće više tim poslodavcima da odobravaju ni kredite za obrtna sredstva. Pri tome se ne iznosi da u normalnim zemljama firma koja ne može da isplaćuje nadnice ekspresno odlazi u

stečaj, što je kod naših sindikalaca "najstrašnije rešenje".

U tom kontekstu veliki značaj imaju i promene Zakona o stečaju i privatizaciji. Uprošćeno, čini se da je ideja novog ministra privrede Dušana Vujovića, da do kraja godine "razbistri" situaciju na našem tržištu i definitivno upokoji one firme koje posle usvajanja novih propisa ne budu u narednih mesec i po dana prijavile da su posle 12 godina pronašle strateškog partnera. Ovakav potez neće "boleti" samo zaposlene u takvim preduzećima, nego u velikoj meri i jednu "sivu elitu" koja je rentirala značajne prihode na nevoljama i propasti "društvenih preduzeća".

Vujović se, verovatno, pre svega zbog toga, već našao na neobičnom udaru javnosti, pa mu se prigovaraju naizgled sporredne stvari – da vraća u igru stare Dinikićeve kadrove, koji su navodno i upropastili našu privredu, da ne pronalazi dovoljno novih investitora ili da pronalazi one koji neće da preuzmu svu zatečenu radnu snagu (slučaj FAP-a iz Priboja) itd.

Od krupnijih stvari, glavne zamerke Vujoviću se upućuju što je u novom zakonu o privatizaciji predviđena mogućnost da Vlada u određenim slučajevima može prodavati preduzeća u društvenoj i državnoj svojini neposrednom pogodbom. Reč je doista o "klizavoj odredbi", koja i teorijski nosi rizik krupne korupcije i nije u skladu sa savremenim shvatanjem konkurentske aktivizacije. Oni koji smatraju da je potrebno imati i takvu opciju ističu da je situacija toliko teška da se Vladi moraju "odrešiti

ruke" za raznovrsne aranžmane u privatizaciji onih preduzeća koje decenijama niko neće da kupi, kao i da smo praktično uvek imali sistem "nagodbi", koje su samo verifikovane naknadnim "tenderskim igrokazima". Treći potajno iznose mišljenje da bez "nagodbi" ne bi imali ni Fijat Srbiju, ni Er Srbiju, te da bismo još pre pet godina ostali bez projekta Južni tok, da se nismo nagodili oko prodaje Naftne industrije Srbije.

I ove primedbe prema "Vladinim nagodbama" manje potiču od nekakve "demokratske javnosti", a više od određenih lobija koji se plaše da će biti izostavljeni kod sklapanja prodajnih aranžmana po nekoj složenijoj proceduri i koje će svakako "zaboleti" ukoliko budu mimoidejne njihove konsultantske ili posredničke usluge. Najveći problem kod sistema "nagodbe" kod prodaje javnog vlasništva, kad je reč o Srbiji, ipak, ostaje u tome što su kod nas nagodbe po pravilu potpuno netransparentne i što je svaka rasprava o njihovoj sadržini obično satanizovana i proskribovana kao neka vrsta antidržavne delatnosti. Pri tome, mada je to trivijalno, ali se mora reći, naša javnost još ne razume "ekonomsku vrednost" naših privrednih giganta, koja je po pravilu nikakva, bolje reći ona je u negativnoj zoni. Pa one silne instalacije i ogromne zgrade i hale u stvari ne vrede ništa – osim što koštaju sve više iz dana u dan.

Ipak, valjalo bi još jednom razmisliti oko spomenute opcije Vladinih nagodbi i zadržati neku vrstu tenderskog sučeljavanja, najviše zbog spoljopolitičke dimenzije prodaje nekih privrednih sistema. Jer, Srbija je još maglovita na polju osnovnih "geostrateških kurseva", pa se u njoj i dalje može naći eks ministar spoljni koji može da izjavi, na primer, da smo prijatelji i sa Severnom i sa Južnom Korejom (!?) Konkretnije rečeno, kod nas još ima dovoljno ludaka koji bi u privatizaciju infrastrukturnih objekata sutra mogli da ugrade neke "zavetne ciljeve", "ideološku inerciju" ili "lična prijateljstva i lično datu reč". Posle takvih poslova, to jest nagodbi, Srbija je uvek ostajala sve siromašnija.

Na kraju, treba primetiti da "reforme bez alternative" zapravo nikad nisu "bolne", nego je bolno, i sve bolnije, kada se one ne preduzimaju.

DIMITRIJE BOAROV

Plati koliko tražim ili ima da nemaš

Pored naprasno vaskrslog poreza na privredne objekte, maloprivrednike ovdašnje Poreska uprava je čistila udvostručenjem zaduženja i to usred godine: kad su prvu polovinu ovogodišnjeg poreza već platili, ispostavilo se da su platili tek četvrtinu. Šta bi sa "agresivnom" podrškom privatnom sektoru, sa posebnim osvrtom na male porodične firme

O d onih predizbornih obećanja o podršci privredi i zauzdavanju državne alavosti ništa ne osta: prvo su podignuti porezi na nekretnine – građanima od 50 do 100 odsto, privredi nekoliko puta više, pa su udvostručeni paušalni porezi malim privrednicima među koje, mimo ikakve logike, spadaju advokati i lekari, pa je odobreno poskupljenje premija obaveznog osiguranje motornih vozila... Neće mnogo vremena proći, a poskupeće komunalne usluge, pa onda svakorazni parafiskalni nameti... Ukratko: poskupeće sve ono što mora da se plati pod pretnjom prinudne naplate, a zauzvrat obveznik dobija šupalj nos do očiju.

Pored toga što je ovo povećanje namešta bolno samo po sebi, ne manje je bolno objašnjenje zašto je to nešto moralo da poskupi i zašto toliko koliko je poskupeo. U najmanju ruku, vredi inteligenciju.

KAKO SE ČEFNE

Kad je izglasavana ova verzija Zakona o porezu na nepokretnosti, po kome lokalna samouprava spram svojih potreba odlučuje koliko će koga da rebne i da s tim parama radi šta joj je volja, porez je svake godine bivao sve veći i veći, već koliko je kome trebalo, ali ne više od 60 odsto od razreza iz prethodne godine. Tako je Zakonom određeno.

Ove godine, međutim, porez na nekretnine je udvostručen manje-više u svim gradovima/opštinama, ponegde je i utrostručen, iako klauzula da uvećanje ne sme da bude više od 60 odsto od razreza iz prethodne godine nije stavljena van snage. Objašnjenje je jednostavno: prethodne neodgovorne vlasti, u beogradskom slučaju "onaj tajkun", ulagujući se biračkom telu nisu podizale porez

koliko im je zakon dozvoljavao, nego manje, pa se nakupilo. Štaviše, članovi privremenog veća Beograda, sad izabrana vlast, uglavnom su tvrdili da kojim slučajem "tajkun" nije smenjen, porezi bi bili u najmanju ruku utrostručeni, kao što je bilo u Kragujevcu, na primer.

Inače, način kako se porez obračunava više je nego kreativan: ukinut je poreski kredit na članove porodice, amortizacija je sa 1,5 smanjena na 0,8 odsto, s tim da ukupna amortizacija može da bude najviše 20.000 dinara bez obzira na vrednost objekta, a osnovicu "utvrđuje organ jedinice lokalne samouprave nadležan za utvrđivanje, naplatu i kontrolu izvornih prihoda jedinice lokalne samouprave". Dakle, kol'ko im treba – toliko.

To je prema zakonu koji je donela "ona" vlast – "tajkunska" i "lopovska", a ova "napredna" ga je inovirala porezom na privredne objekte, odnosno "nepokretnosti pravnih lica koja vode poslovne knjige", a da nije vlasništvo države, ili javnih komunalnih preduzeća, proizvođača i transportera nafte, gasa, struje, tople vode... Niti verskih zajednica. Porez na nekretnosti "pravnih lica koja vode poslovne knjige" nije sad izmišljen, postojao je i ranije, doduše izuzeća nisu bila ovako široka, ali amortizacija tih objekata je bila (čak) 2,5 odsto godišnje, pa većina privrednih objekata nije ni imala knjigovodstvenu vrednost, što je naruku išlo privatizatorima. Sad amortizacije nema, niti je kvalitet gradnje osnov za izračunavanje osnovice, već samo površina i mesto gde se nalazi. Ovo poslednje su neke lokalne samouprave vrlo kreativno primenile u određivanju poslovnih zona, u Valjevu na primer – teritorija celog grada proglašena je za prvu poslovnu zonu.

Najtužnije je što je donošenje ovog zakona, kao i istog tog koju godinu ranije, prošlo skoro neprimećeno. Niko tad da podigne glas, a sad kad su rešenja odštampana, dockan je. Međutim, kao da postoji nemušti konsenzus maloprivrednika, poreskih obveznika, da rešenja koja su dobili ignorišu, pa da se naknadno sa državom cenjkaju oko otplate na rate i popusta "za keš".

CENKANJE

Pored naprasno vaskrslog poreza na privredne objekte, maloprivrednike ovdašnje Poreska uprava je čistila udvostručenjem zaduženja i to usred godine: kad su prvu polovinu ovogodišnjeg poreza već platili, ispostavilo se da su platili tek četvrtinu, da pod hitno razliku moraju da nadomeste, a 15 dana od uručenja rešenja stupa na snagu zatezna kamata, pa ko kako voli, nek tako izvoli.

Suvislo objašnjenje kako se došlo do tog "poduplavanja" izostalo je, sem da se paušalni porez, time i doprinosi za zdravstveno, penziono i osiguranje od nezaposlenosti usklađuje sa prosečnim dohotkom u Republici, odnosno na teritoriji na kojoj je preduzetnik svoju radnju prijavio. Tako gledano, od poslednjeg obračuna, a to je bilo prošle godine, plate su u Srbiji dvostruko veće, što bi bilo jako lepa vest, samo da je istina, a nije. Ako je prosek plata nešto i veći od prošlogodišnjeg, to je onda samo u onom sektoru koji se od poreza i finansira – državnom odnosno javnom, što je ravno pucnju u nogu ako se taj porast uzima kao osnov za povećanje poreza. Na stranu što je upravo suprotno od proklamovane politike – "agresivna" podrška privatnom sektoru, sa posebnim osvrtom na male porodične firme. Da se bar nisu osvrtili.

EGZISTENCIJALNO (NE)UGROŽENI: Štrajk advokata Srbije

Foto: Fonet

Glas protiv ovog povećanja podigla je moćna preduzetnička kasta – advokati. Kao onomad, kad je trebalo kao sav ostali svet da prihod evidentiraju fiskalnom kasom, a to im nikako nije odgovaralo jer bi se tako (sa)znalo koliko zaista zarađuju, proglasili su generalni štrajk. To što su zbog štrajka odložena suđenja nije nadležne mnogo potreslo, jer suđenja ionako traju “do 101 i nazad”, ali to što policija iole ozbiljnijeg “počinioca krivičnog dela” ne može da uhapsi i/ili sasluša, jer prisustvo advokata je u tim radnjama nužno, inače je hapšenje/saslušavanje protivzakonito, zabolelo je: čime će publika da se zamajava ako ne hapšenjima.

Elem, ministar finansija Lazar Krstić ponudio je da se advokatske poresko-doprinoske obaveze ne uvećavaju više od 45 odsto. Da li će to “upola manje uvećanje” nameta da se odnosi i na sve druge, nije se izjašnjavao i po svemu sudeći neće. Kako god, zadovoljni ponuđenim provincijski advokati su štrajk obustavili, ali beogradski su ostali tvrdi: ako je ministar toliko popustio na prvi mah, znači može još nešto da se dobije.

OKSIMORON

Poslednje u ovom nizu je poskupljenje obaveznog osiguranja motornih vozila – simboličnih 45 odsto. Nije, međutim, ovo

osiguranje poskupelo jer su osiguravajuće kuće upale u bulu zbog poplava, kako je moglo da se pročita u takozvanoj štampi: Narodna banka Srbije je ovo povećanje premija odobrila (opet simbolično) 1. aprila, a sad je stupilo na snagu.

Kao i za prethodna dva poskupljenja, i za ovo je ponuđeno vrlo kreativno obrazloženje: broj zahteva za odštetu raste te odštetni fond premašuje premijski, pritom 95 odsto osiguranika ostvaruje pravo na bonus – umanjenje premije, jer u prethodnoj godini nisu načinili nikakvu štetu, a time je još manje para u kasi.

Prema zvaničnoj evidenciji, broj saobraćajnih udesa je u stalnom padu, time bi trebalo da je i odštetnih zahteva manje. Sa druge strane, u osiguravajućim kućama tvrde da nije smanjen broj udesa, već broj policijski evidentiranih udesa, što je rezultat uvođenja “evropskog formulara” koji, ako je šteta manja od 50.000 dinara, odštetni zahtev čini validnim i bez policijskog uviđaja.

Istina je, broj evidentiranih udesa je naglo pao posle ovog “evropskog” noviteta, ali kako je moguće da 95 odsto osiguranika ostvaruje “bonus”, a da je broj udesa u porastu?

Sistem “bonus-malus” je korektivni faktor u obračunavanju iznosa premije obaveznog osiguranja i primenjuje se

od sedamdesetih godina prošlog veka u svim civilizovanim zemljama, pa i u ovoj. Algoritam je jednostavan: ko u prethodnoj godini nije imao udes koji je sam skrivio, ovogodišnja premija neće mu biti umanjena za neki procenat, uobičajeno 10 odsto, a ako je štetu počinio i osiguranje ceh platilo, ovogodišnja premija će mu biti uvećana za isti onaj procenat potencijalnog umanjenja, s tim da umanjenje ne može biti veće od (nekad) 70, a sad 50 odsto.

Međutim, odlukom Narodne banke Srbije od 2010. godine određen je bonus od 5 odsto za svaku “bezštetnu” godinu, kumulativno najviše 15, dok je bonus uvećan na 45 odsto za svaku počinjenu štetu, kumulativno najviše 150 odsto, koji će se u godinama koje slede smanjivati po stopi od 15 odsto pri svakom sledećem ugovaranju osiguranja, naravno ako ne bude bilo odštetnih zahteva.

Već u prvom mesecu od stupanja ove odluke na snagu, broj odštetnih zahteva je znatno smanjen, ali ne zato što su vozači namah postali pažljiviji, nego zato što im je bilo isplativije da, ako je šteta manja od iznosa premije, plate direktno oštećenom, umesto da aktiviraju polis, što je za osiguravajuće kuće čist čar, ali sad je i to malo. Treba im više, šta li? ¶

ZORAN MAJDIN

Mehanizam jedne diskre

Vanja Čalović izložena je napadu od kog zapravo nije moguće odbraniti se. Demanti tvrđnji da se na snimku seksa sa psom zaista nalazi ona, bio bi pristanak na to da je ovakav način obračunavanja sa političkim neistomišljenicima ili kritičarima – legitiman

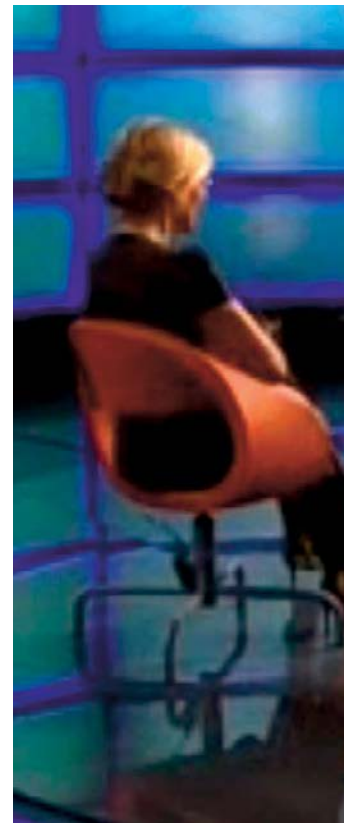
Ko je, dođavola, Vanja Čalović? Do pre petnaest dana, najveći deo javnosti u Srbiji ne bi znao da odgovori na ovo pitanje. Danas, međutim, stvari stoje nešto drugačije. Većina i dalje ne bi znala da objasni ko je Čalović i čime se bavi, ali odgovor na pitanje ko je ona glasi: "To je ona Crnogorka što ima seks sa psima."

Reč je, zapravo, o izvršnoj direktorki crnogorske nevladine organizacije Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS), ekonomistkinji specijalizovanoj za pitanja korupcije, svojevremeno članici Komisije za praćenje implementacije Akcionog plana za borbu protiv korupcije i kriminala, čiji je osnivač Vlada Crne Gore. Vanja Čalović je ujedno i meta svakojakih napada crnogorskih medija naklonjenih tamošnjoj vlasti. Svašta joj se zamera: od toga kako je parkirala auto, koliko dugo je studirala, zašto drži ruke u džepovima dok joj komšija čisti sneg sa automobila, i sl. Još joj se na dušu stavlja i to što se na nudističkoj plaži sunča, čuda li neviđenog gola.

Ovdašnjoj javnosti, poslovično neinteresovanoj za prilike u komšiluku, osim ako nije nešto izuzetno sočno (ili izuzetno bljutavo), Vanja Čalović je zapala za oko kada je do Srbije stigao glas i slika o tome kako je na naslovnoj strani crnogorskog izdanja tabloida "Informer" objavljen skrinšot iz video-snimka u kom je navodno Vanja Čalović, snimljena

foto: Savo Prelević

u trenutku navodnog seksualnog čina sa – psom.

Teško da postoji novinar koji je ikada pomislio: u svojoj budućoj karijeri, želim da se bavim temom seksualnih odnosa između ljudi i životinja. Ali šta je tu je, izmet se sručio na ventilator i teško je praviti se da ga nema svuda, od poda do plafona. Stoga, probajmo u ovoj posve bizarnoj situaciji da sagledamo stvari što je racionalnije moguće.

BEZ ODBRANE

Vanja Čalović, dakle, našla se na meti optužbi da seksualno opšti sa psom. Našao se nekakav video sa ovom vrstom pornografije. Neko ga je uočio, usput uočivši i fizičku sličnost akterke sa Vanjom Čalović. Od januara ove godine, klip sa raznih adresa stiže brojnim redakcijama, ambasadama i institucijama širom regiona. Da, mnogi su znali za ovaj klip još od zimus. Od januara nikome nije palo na pamet da ga objavi, ni da ga makar ozbiljno shvati. Da li je to indikator odsustva

svesti o javnom interesu ili, naprotiv, prava mera te svesti? Odgovor na ovo pitanje zapravo uopšte nije jednostavan, ali je preko potreban.

Uzmimo kao pretpostavku da se na tom snimku zaista nalazi Vanja Čalović. Uz svo gnušanje i odvratnost prema onome što se na tom snimku događa, razumno je postaviti pitanje: kako to oduzima Vanji Čalović pravo da govori o korupciji u crnogorskom društvu? Zvuči kao još jedno komplikovano pitanje, ali probajmo da pojednostavimo. Zamislmo da se između Vanje Čalović i crnogorskog vladajućeg establišmenta odvija sledeći dijalog:

Vanja Čalović: "Korumpirani ste i imamo dokaze za to."

Crnogorski establišment: "A ti imaš seks sa psima."

Vanja Čalović: "Kako to menja činjenicu da imamo dokaze o vašoj korumpiranosti?"

Ovaj imaginarni razgovor pokazuje svu banalnost i zlonamernost plasiranja

ditacije

ISKAZ KOJI JE ŠOKIRAO JAVNOST: Vanja Čalović i V. B. Popović

spornog videa. Nije Vanja Čalović ni prva ni poslednja koju neki centar moći, ili javnost, želi da diskredituje preko seksualnog skandala. Ali, ko god da je odabrao ovakav način, optužujući je za zoofiliju, propustio je jedan bitan element u svakom političkom seks-skandalu: nikada nijedan političar nije stradao na ovaj način zbog svojih ovakvih ili onakvih seksualnih sklonosti, nego zbog toga što nije govorio istinu. Nije američkog predsednika Bila Klintonu upropastila afera sa Monikom Levinski, nego to što je negirao da je afere uopšte bilo.

Međutim, na toj tački stvari postaju nezgodne za Vanju Čalović: izložena je napadu od kog zapravo nije moguće odbraniti se. Demanti tvrdnji da se na snimku zaista nalazi ona, bio bi pristanak na to da je ovakav način obračunavanja sa političkim neistomišljenicima ili kritičarima – legitiman. Da bi uopšte negirala ove tvrdnje, treba da zagazi u muljagu u kojoj je sve dozvoljeno, granice nema i niko nije pošteđen. Zaista, ko bi razuman

pristao na to da izgovori rečenicu: "Ne, ja ne upražnjavam seks sa psima." Sa druge strane, ako ne reaguje, izgleda "krivo". Prosečan ljudski mozak sa gađenjem odbija ideju da je seks između ljudi i životinja prihvatljiv, pa isto tako odbija da je ljude moguće kompromitovati i diskreditovati na način koji je zadesio Vanju Čalović.

U ovom mehanizmu za diskreditaciju, zanimljiv je još jedan momenat: teret dokazivanja je na žrtvi. "Informer" je objavio skrinšot izuzetno lošeg kvaliteta, na kom se jedva razaznaju crte lica žene na snimku, ali uz senzacionalistički naslov "Da li je ovo Vanja Čalović?" Drugim rečima, optužićemo te za bilo šta što nam padne na pamet, a ti se posle koprcaj da dokažeš da nisi kriva. U principu, kad mediji izađu sa nekom tvrdnjom, red je da je prvo istraže, potkrepe, i koliko god mogu – dokažu. Umesto toga, imamo jednu mutnu fotografiju, jedno nesuvislo pitanje i jednu osobu na čije je ime bačena lžaga. Sa stanovišta onih kojima je u interesu da

se Čalović diskredituje – operacija je uspešna. Sa stanovišta zdravog razuma i profesionalnih standarda, "Informer" je isto tako mogao na naslovnu stranu da stavi mečku s mečicama i da se upita da li je to Vanja Čalović.

Pa zašto nije? Zato što je bilo koju ženu, za razliku od muškaraca, mnogo lakše diskreditovati i odstraniti iz javne sfere tako što će se zaigrati na kartu seksualnosti. U slučaju Vanje Čalović, takav pokušaj smo već gledali pre nekoliko godina kada su u javnost procurele njene paparaco fotografije sa Ade Bojane. S kojim pravom ona ukazuje na korupciju, kad imamo dokaz da šeta gola po nudističkoj plaži? Možda bi trebalo uvesti pravilo da se ukazivanjem na korupciju mogu baviti samo isposnici iz manastirskih kelija ili ginekološkim pregledom utvrđene device, kako bi se zadovoljio moralni standard onih koji bi da diskredituju na ovaj način.

ČEGA SE PAMETAN STIDI...:

Nego, otkud sve ovo, u ovolikoj količini u javnom prostoru Srbije? Otkad se to srpska javnost toliko zanima za političku i društvenu scenu zemalja u okruženju? Odgovor smo dobili u nedelju, 29. juna uveče, u emisiji "Utisak nedelje", u kojoj je Vladimir Beba Popović izjavio da sa uživanjem "šeruje link" sa video-snimkom seksa žene i psa. Popović je u istoj emisiji otkrio da sarađuje sa Vladom Srbije i da mu je uloga u toj saradnji save-todavna. U tom smislu, slučaj Vanje Čalović mogao bi da bude pokazna vežba ili, pak, savet javnom mnjenju u Srbiji: usudite li se da kritikujete vlast, ovako ćete proći, ako vam ne iskopamo nešto prljavo – izmislićemo. U takvoj atmosferi, svako je potencijalna meta, a nebo je granica kad je reč o načinima na koje bi mogao biti pogođen. Pogotovo kad iza cele operacije stoje centri moći koji imaju na raspolaganju "svoje" medije. A ti mediji, poput batinaša stoje na čošku i preteći mašu palicama svakom ko se usudi da prođe.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

ČOVEK KOGA

Kako i zašto je moguće da čovek koji je strasno i lojalno zastupao ispravne stvari, koji se borio protiv zla, sada postupa ovako?

Beba Popović uvek je bio nalik na prirodni element, poput vatre ili vode: plahovit, žestok, nepredvidiv.

G. Popović je, izgleda, izgubio merila za ispravnost svoje stvari. Zato je mene bilo sramota u nedelju uveče – umesto njega da bude

Ova priča neizbežno mora da krene od kraja, da ne kažemo od dostignutog dna (nadam se da dublje ne može). Njen junak, g. Vladimir (za prijatelje Beba) Popović, ukazao se u nedelju uveče kod Olje Bečković i ostavio utisak nedelje. Utisak je bio loš; toliko loš da je mene bilo stid umesto njega. A nije ga bilo stid, osim u nekoliko trenutaka koje je nekako prebrodio svojom čuvenom rečitošću; videlo se, naime, da mu je neprijatno – što je i trebalo da bude. Moram priznati (užeću slobodu da pišem u prvom licu, ipak ga znam tolike godine) da to nije bio Beba kojeg znam; bio je to g. Popović kojeg do sada nisam poznavao. Mada je trebalo zabrinuti se onoga trenutka kada je bio najavljen kao jedini gost; znam (od njega) da, kako da kažem, ne mari baš za gđu Bečković; štaviše, da joj nije baš najskloniji. Sama okolnost da joj je došao u emisiju bila je već predmet loših slutnji, s obzirom na, je li, politički trenutak i odnose snaga.

Trenutak je bio loš. Upravo usred

foto A. Andić

NIJE SRAMOTA

skandala sa gđicom Vanjom Čalović i njenim navodnim pornografskim snimcima, za čiju distribuciju je ona optužila upravo njega i za koje kaže da su lažni. Snimke gledao nisam – niti imam nameru – ali devojka valjda zna šta govori i zna da se to može lako dokazati. U nedelju uveče g. Popović tvrdio je dve stvari: da su snimci autentični (tj. da je gđica Čalović na njima), jer da ih je dobio od “bivšeg dečka”; zatim, da ih je on delio i slao po društvenim mrežama. Količno dan-dva ranije tvrdio je da ne potiču sa njegove i-mejl adrese i da je to nameštaljka zlih ljudi i da će tužiti gđicu Vanju Čalović, pa je onda “Kurir” objavio

gđica Čalović je, kako izgleda, za g. Popovića i njegove medijske ekspoziture politički neprijatelj. U stvari crnogorske slabo se razumem, niti bih se u njihova selevačka posla mešao, ali mi se čini nekako neuverljivim da jedna mlada cura može da bude takva pretnja režimu g. Mila Đukanovića, pa da se tako teškom i podlom artiljerijom krene na nju. Čujem da je cura žestoka i hrabra; ali ipak... Mora biti da protiv nje ima i nekih argumenata, a ne samo tih snimaka, slika sa nudističke plaže (teško da su te slike argument protiv nje, štaviše) i vređanja ispod svakog nivoa koja smo danima imali prilike da vidimo u “Cinkarošu” (srpski:

Pojavljuje se Beba Popović na srpskoj političkoj sceni posle Prevrata iz 2000. godine, da bi ubrzo – i zaslužno – postao na njoj važan igrač. Za njega se površno kaže da je marketingaš; on je, međutim, više od toga: on je spretan, otresit, hrabar i nadasve pronicljiv *power broker*, posrednik u igri moći, *fixer* i čovek koji će – za razliku od mnogih tadašnjih političara (osim donekle Čede Jovanovića) – imati snage i hrabrosti da stavi glavu tamo gde drugi ni mali prst ne bi stavili. Njegovi zvezdani trenuci bili su pred atentat na Đinđića, pa za vreme Sablje, a kulminirali su trodnevnom svedočenjem na suđenju zaverenicima i atentatorima, kao i nastupom u “Insajderu”. Sve to treba sada pročitati iznova (dostupno je), pre nego što se vratimo na ovaj neshvatljivi obrt u ponašanju g. Popovića. Ako to sve pročitamo, ovaj će nam obrt još teže pasti. Kako i zašto je moguće da čovek koji je strasno i lojalno zastupao ispravne stvari, koji se borio protiv zla, sada postupa ovako?

Beba Popović kojega znamo i pamtimmo jeste bio svadljiv, brzoplet i “incidentan” (kako je sam priznao); vukle su ga strast, brzina inteligencije, rečitost i moralna osećanja. Znao je da pretera, ali je znao i da to prizna; bio je – u krajnjoj liniji, ako se čovek malo potruži oko toga – dostupan razlogu. Nas, “Vreme”, čak je jednom i tužio za klevetu, ali je posle shvatio da je to besmisleno i odustao posle jednog nezaboravnog ručka s nama. Njegova vernost i odanost Zoranu Đinđiću bile su neverovatne; valjda zbog te strasti s kojom u sve ulazi, a koja će se sada pokazati kao loš saveznik. Naime, jedna je stvar biti strasno veran ispravnoj stvari, a druga je kad je ta stvar, da kažemo, sumnjiva.

Napadan je bio bezbroj puta, ali na načine jevtine i nedostojne. Zameraju mu da je počeo kao “konobar”; pa šta onda? Niko od nas samoukih nije počeo iz nekog čaršijskog “respektabilnog” posla ili sa

■ **G. Popović rekao je još i da on “radi sa vladama”, da je stalno na vezi sa Vučićem, dajući nam da naslutimo da ga on tu nešto i savetuje. To bi ukazivalo na zabrinjavajući savez tri egomanijaka, što je već dovoljno loše i bez sasluživanja Di-Džeja Vučićevića, Pere Lukovića i njegovih saradnika i Ištvana Kajića; ima ih još, ali neka. Iz svih tih ogranaka i saradničkih veza g. Popovića jasno vire njegov rukopis i njegove ideje**

faksimil. Dobro, kaže g. Popović, jesam delio i slao, ali iz dva razloga: prvo, to je istina; drugo, ionako je snimak otišao na 700 adresa, pa šta onda.

E, sad: “bivši dečko” teško da je pouzdan izvor informacija; svi znamo kakvi “bivši” znaju da budu, muški ili ženski. Drugo, to što je sporni snimak otišao na 700 adresa nije razlog da se u distribuciju te svinjarije uključi i g. Popović, sve i da je uveren u autentičnost snimka. To jednostavno nije pristojno. Mora biti da tu ima još nešto. Ima i to je očigledno:

“Informer”) i u e-novinama. Ako je već o političkom sporu reč, ima valjda i nekih političkih argumenata. Nismo ih još videli. Nešto tu nije u redu kad je jedini argument u raspravi pornografski snimak koji je sporan, ali se zato danima uz neprilično oduševljenje razvlači po medijima i internetu.

“SABLJA” I POSLE NJE

Tu se vraćamo na lik i delo g. Popovića, koji iz ove priče – i još nekih skorijeg datuma – ne može da se izvadi tako lako.

**POKLON KNJIGA
UZ SVAKI BROJ
"VREMENA" KOJI
IZLAZI U ČETVRTAK,
10. JULA**

**O stogodišnjici
Prvog svetskog
rata**

**O Adolfu Hitleru,
Gavrilu Principu i
"najboljoj
slici oba
rata"**

Sto- godišnji rat

Sarajevski atentat i tumačenja

VREME

**O smislu
Sarajevskog
atentata i
njegovim
tumačima**

**O kulturnoj
i političkoj
baštini
Mlade Bosne**

Die Verherrlichung einer Schande verschwindet.
Am 28. Juni 1914 wurde in Sarajewo das Erzherzogthronfolgerpaar von den bosnischen Serben Princip ermordet. An dieser Untat serbischer Völkerverbrecher entzündete sich der Weltkrieg. Die an der Mordstelle von den Serben angebrachte „Ehrentafel“ zur Erinnerung an diese Bluttat wurde jetzt von Volksdeutschen abgenommen und von Angehörigen der Wehrmacht dem Führer im Hauptquartier überreicht. Adolf Hitler verfügte ihre Überführung in das Zeughaus.
Aufn. Hfr. Hoffmann.

diplomom ili doktoratom Brzih univerziteta Srbije, pa nam ne smeta. Bebi Popoviću treba priznati da je bio: brze pameti, fenomenalnog pamćenja, sjajnog osećanja za trenutak, hrabrosti i ozbiljne sistematičnosti u svemu. On ne samo da se seća svakog detalja; ima ga i zapisanog u jednoj od mnogih beleznica koje drži pri ruci; znam, proveravao sam. I čovek od strasne vernosti. Beba kojeg pamtim nikada nije naseo na jevtine hohštaplere poput Legije Ulemeka koga je svojim zdravim uličnim instinktom prepoznao odmah ko je. Beba je skresao u lice i Ulemeku, Aci Tomiću i još nekima ono što im ide, bez oklevanja, dok su se drugi skanjerali i plašili. Ako ima sistematičnog i temeljitog prikaza najnovije istorije Srbije – od 2000. do 2005 – on se može naći u njegovim iskazima na suđenju zaverenicima i atentatorima na Zorana Đinđića. Prešampavati danas Tijanićeve napade na Bebu Popovića, kao što su uradile podgoričke "Vijesti", jednostavno je glupo: reč je o uvredama tipa "nauljena bubašvaba" itd.; argumenata tu nema. Beba Popović pobesneo je novembra 2002. doznajući da Vlada pregovara sa onim ucenjivačem Predragom Popovićem iz nekog tadašnjeg tabloida, skiniuo tablu sa svojim imenom s vrata kabineta i otišao kući. Jedva su ga umolili mesec-dva kasnije da se vrati. On je – a vi mislite šta hoćete – bio pokretačka snaga akcije "Svedok", čovek koji je Čumeta sačuvao i u velikoj meri obrnuo u svedoka saradnika. On je sačuvao hladnokrvnost i odlučnost 12. marta 2003. kao što znamo. I tako dalje.

Dobro, pa šta sad bi? Je li to onaj isti čovek koga smo gledali u nedelju uveče?

GUBITAK MERILA

On je, ali nije isti.

G. Popović se, kaže, povukao iz političkog života 2010. godine, jer mu je bilo svega dosta (to razumemo), odselio se u Crnu Goru i, kaže, zasnovao porodicu. Izgleda da mu neki đavo nije dao mira; takav čovek. Taj neki đavo naterao ga je prošle godine da se prevari i osnuje taj neki Institut za javnu politiku, sa izvesnim saradnicima (mogao je i bolje da nađe), ali uz podršku Gospodara Crne Gore i Brda. Uskoro je osnovao i

ogranak Instituta u Beogradu, ali je povatao još neke ogranke. Danas vidimo da je g. Popović svoju strast i vernost ponudio novom poslodavcu, ali sa istim žarom, što nije baš najbolji izbor. Braniti Mila Đukanovića u Beogradu od Srbi-janaca nije ništa sramotno; tvrditi da je "atmosfera vrlo slična" onoj pred atentat na Đinđića već je malo sumnjivo, jer "gasira" ionako dosadno prenemaganje premijera Vučića da samo što ga nisu ubili i da ga svi mrze. Kaže g. Popović za "Danas": "Prepozna se to po udruživanju u blok do juče zaraćenih medija, političara, pojedinaca (kojih?), delova diplomatske zajednice, takozvanih boraca za građanska prava i fašista"; bez konkretnih imena, molim, mada me za-

te gđice Čalović bili su usklađeni; različiti stepeni sladostrašća u pornografiji stvar su temperamenta igrača.

Desilo se, međutim, da je Vlada Republike Srbije u ponedeljak saopštila da ona sa g. Popovićem ne radi, niti da je on bilo kakav savetnik kod njih. Prvo tumačenje koje pada na pamet bilo bi da je g. Popović u nedelju uveče ipak malo prekardašio sa tom Vanjom Čalović, pa se pojavila potreba za kontrolom štete. Čoveku sa takvom biografijom ovo zaista nije trebalo; znajući njegovo iskustvo s medijima i marketingom, teško možemo da zamislimo kako je sebi dozvolio da se tako nespripreman i zbunjen pojavi na "strašnom mestu" kakvo je "Utisak nedelje", zna-

■ **Tvrditi da je "atmosfera vrlo slična" onoj pred atentat na Đinđića "gasira" ionako dosadno prenemaganje premijera Vučića. Lepo: neprijatelji svih boja i svi složni da uklone Acu Vučića, što njemu leže ko budali šamar, čim mu je g. Popović to objasnio. Odmah mu je lakše: ima još neko – i to ne bilo ko – da potvrdi njegove crne slutnje**

nima odakle tu i "fašisti" i ko bi oni bili. Lepo: neprijatelji svih boja i svi složni da uklone Acu Vučića, što njemu leže ko budali šamar, čim mu je g. Popović to objasnio. Odmah mu je lakše: ima još neko – i to ne bilo ko – da potvrdi njegove crne slutnje.

U nedelju uveče g. Popović rekao je još i da on "radi sa vladama", da je stalno na vezi sa Vučićem, dajući nam da naslutimo da ga on tu nešto i savetuje. To bi ukazivalo na zabrinjavajući savez tri egomanijaka, što je već dovoljno loše i bez sasluživanja Di-Džea Vučićevića, Pere Lukovića i njegovih saradnika i Ištvana Kajića; ima ih još, ali neka. Iz svih tih ogranki i saradničkih veza g. Popovića jasno vire njegov rukopis i njegove ideje; valjda ne umeju da smisle nešto svoje ili ima neki drugi razlog. U svakom slučaju napadi i olajavanja

jući pritom šta on sam misli o gđi Bećković i sluteći šta ona misli o njemu. Rečitost i brzina tu ne pomažu – kao što smo videli.

Beba Popović uvek je bio nalik na prirodni element, poput vatre ili vode: plahovit, žestok, nepredvidiv; dobar sluga, ali loš gospodar. Vernost i strast u vernosti hvale vredne su vrline – dok su u službi ispravne stvari. G. Popović je, izgleda, izgubio merila za ispravnost svoje stvari, inače se ne bi bavio sa tolikom strašću privatnim životom te izvesne gđice Čalović, sve i da mu je najveći politički neprijatelj; našao bi valjda neki politički argument u polemici, ne bi se oslanjao na sladostrasni pornografski pasjaluk svojih saveznika. Zato je mene bilo sramota u nedelju uveče – umesto njega da bude.

¶

MILOŠ VASIĆ

Zatvorenik koga niko ne želi

Proces protiv radikalskog lidera i četničkog vojvode postao je ogledni primer za kršenje ljudskih prava, za povredu prava na pravično i suđenje u razumnom roku: za više od 11 godina nisu međunarodni delitelji pravde bili u stanju da mu ocene krivicu

Nije ovo što radi Haški tribunal u slučaju Vojislava Šešelja, u kojem se ne zna kad će napokon "pasti" presuda, pa bi ga najradije poslali kući na neko vrijeme, nikakav "vrući krumpir" za Srbiju, već je to haška nemoć i sramota. U vrijeme nastanka ovog teksta – utorak je poslije podne – još se ne zna odgovor Vlade Srbije na zatražene garancije za Šešelja, ta se odluka očekuje najkasnije u srijedu, kad će "Vreme" već biti u štampi. Vlada Srbije tu je, uostalom, najmanji faktor u cijelom zamešateljstvu oko "privremene slobode" za Šešelja: u svim dosadašnjim slučajevima davala je tipske garancije, u dogovoru s optuženima i njihovim advokatima, kojih su se onda oni i držali. Zna se da je samo u jednom slučaju bilo problema, kad jedan od optuženih nije prijavio kratkotrajno odsustvo sa adrese (čovjek išao u lov), niti u jednom drugom.

E sad: vojvoda Šešelj se načelno u svojim istupima i podnescima (jer, brani se sam, ima tek pomoć radikalskih pravnika iz svoje stranke) ne suprotstavlja odluci raspravnog vijeća Haškog tribunala da ga se pusti na privremenu slobodu, ali unaprijed najavljuje da mu ne pada na pamet pridržavati se bilo kakvih uvjeta uobičajenih za ponašanje privremeno slobodnih haških optuženika. Jedino na što pristaje, to je da ne napušta teritorij Republike Srbije.

PRIVREMENA SLOBODA

Kako je javila agencija Sense, koja je imala uvid u Šešeljev odgovor raspravnog vijeću, on ne pristaje na periodično javljanje policiji, niti će nositi "ogrlice, narukvice ili nanogice koje vređaju ljudsko dostojanstvo", a suprotno eventualnoj zabrani će sudjelovati u političkom životu Srbije i na javnim skupovima, davati intervjue i gostovati u televizijskim emisijama i "javno kritikovati Haški tribunal kao nelegalni međunarodni sud".

Osim toga, i dalje dosljedno ne želi nikakve garancije "izdajničkih vlasti" i "sa gnušanjem odbacuje bilo kakve

garancije izdajničke i prozapadne vlade u Beogradu".

Dakle, odluka o puštanju na "privremenu slobodu" isključivo je na raspravnom vijeću, tužilac se izjasnio da nije protivan takvoj odluci, ali pod uvjetima da se vlasti u Srbiji pobrinu da Šešelj ne ugrozi žrtve, svjedoke i druge osobe, te da se na vrijeme vrati u Sheveningen, kad mu to sud naloži. Na izricanje presude, dakle, a kad će to biti, ne zna se, iako Haško tužilaštvo traži da to bude "u što kraćem roku".

Vlasti u Srbiji nemaju mnogo mogućnosti. Mogu dati onu tipsku garanciju, dočekati Šešelja i s policijskom pratnjom

**KOLIKO ZATVORENIK U HAGU
TOLIKO POSLANIK U SKUPŠTINI:
Vojislav Šešelj u Tribunalu**
Foto: Reuters

strane, Haški tribunal nam nekako dođe i naš domaći, ma koliko ga ne voljeli, pa se očekuje da se odluke tog suda poštuju i "po kući" – tako bi svaki prekršaj Šešelja, a možemo ih očekivati onoliko, vjerojatno izazvao Haški sud i Haško tužilaštvo, koji bi ne samo reagirao i osuđivao, nego vjerojatno i postavljao nove raznorazne uvjete državi Srbiji i ponovo bismo, nakon niza godina uspješne suradnje, došli do ocjene da Srbija ne surađuje i ne ispunjava svoje preuzete obaveze.

Takav scenarij bio bi zaista potpuni bezobrazluk.

Protiv Šešelja je, naime, optužnica objavljena 14. februara 2003. godine. Već 24. februara sam je, dobrovoljno, nakon oproštajnog mitinga i obećanja "krvavog proljeća" u Srbiji (obistinilo se, 12. marta je ubijen premijer Zoran Đinđić, otišao u Sheveningen i već idućega dana se "ukazao" pred sudskim vijećem i objavio da niti priznaje taj sud, niti priznaje te suce, niti optužnicu i međunarodnu pravdu.

ŽIVOT I PRIKLJUČENJA

To je i pokazao: vodio je bitku za to da se brani sam, bez advokata, i dobio ju je. Tvrdio je da ne razumije optužnicu, pa tražio da mu se svi dokumenti iz procesa dostavljaju na srpskom i na ćirilici, latiniću baš ne podnosi, a hrvatski (službeno u Tribunalu: BHS) ne razumije, ali i u papirnatom obliku, jer kompjuter ne želi koristiti. Badava su bile i ponude Tribunala da mu omoguće "kompjuterski kurs", to su tek bila za Šešelja šejtanska posla...

Tražio je u mnogo navrata Šešelj da ga se pusti na privremenu slobodu, logično, s obzirom da mu je suđenje počelo tek četiri godine od dobrovoljne predaje. Uvijek se tu spominjao, kao odbijajući razlog – isto kao i danas – mogući utjecaj na svjedoke i žrtve i uvijek je Šešelj tvrdio da je "teorijski isključena mogućnost" za to, jer jednostavno "ne postoji niti jedna žrtva" koja bi mu se mogla staviti na teret...

Tražio je Šešelj i silni novac za svoje radikalne pomoćnike u obrani, nije ga dobio u traženom obimu, i još štošta. Francuski sudac Žan Klod Antoneti, koji je, po utisku javnosti, tokom cijelog suđenja izgledao baš naklonjen Šešelju, tako je u martu 2007. godine (nakon Šešeljevog novembarskog štrajka glađu 2006. godine) zakukao na "strašan broj od više od 240

podnesaka" koje je ovaj podnio u protekle četiri godine, kao i na "seriju optužbi" protiv sudaca, sa čak 12 zahtjeva za njihovo izuzeće. Ima tu još onoga što se dogodilo tokom svih tih godina, tri postupka za nepoštovanje suda, u kojima je Šešelj dobio 15, pa 18 mjeseci zatvora u prva dva, pa su neki suci čak tražili da mu se to ne uračunava u eventualnu konačnu kaznu, nego da svaku služi posebno. I u tome je Šešelj – ma što o svemu i o njemu tko mislio – poseban slučaj. Nitko nije haške suce vrijeđao, kao i taj sud, poput njega, nitko nije od optuženih uspio da vrijeđa i denuncira svjedoke koji su se usudili da stanu preko puta njega kao Šešelj i nitko kao Šešelj nije uspio da prođe – osim s kaznama koje ništa ne znače – sve navodne principe pravednosti Haškog tribunala.

Poseban slučaj, u okviru suđenja vojvodi Šešelju, jest i onaj suca Frederika Harhofa. Najprije je Haško tužilaštvo tražilo njegovo izuzeće, zato što je 1993. godine sudjelovao (a sve se događa 2008. godine) u uzimanju izjave jednog od svjedoka optužbe protiv Vojislava Šešelja. Sam Šešelj se suprotstavio tom zahtjevu, optužujući Haško tužiteljstvo da pokušava dobiti na vremenu, jer nije spremno za suđenje. Tužiteljstvo je taj zahtjev obrazložilo činjenicom da je sudija Harhof – kao aktivista Helsinškog odbora Danske – 1993. godine sudjelovao u uzimanju izjave jednog od svedoka optužbe za Helsinški odbor Vojislava Šešelja. Budući da je na taj način bio "uključen u istragu" Harhof, po mišljenju Tužiteljstva, ne može sada da "u istom predmetu sedi kao sudija", jer to ne bi bilo u skladu sa načelima sudске nezavisnosti i objektivnosti (izvor: agencija Sense).

Međutim, Helsinški odbor, po Šešelju, kako piše već citirana agencija, nije pravosudni organ, već nevladina organizacija i nije provodio istragu, već je vršio "političko anketiranje", tako da izjave koje je on uzimao "nisu relevantne za sud".

Sve je odbijeno i sudac Harhof je ostao u vijeću.

SLUČAJ HARHOF, NASTAVAK

Potom imamo i nastavak: sredinom prošle godine, kad je taj isti danski sudac Harhof – inače član prvostepenog vijeća u "slučaju Šešelj" – elektronskom poštom na adrese 56 prijatelja i suradnika poslao

poslati ga kući u Batajnicu. Mogu ga upozoriti da se mora ponašati po haškim nalogima, mogu mu i kontrolirati komunikacije i postaviti (valjda ipak diskretne, jer bi drukčije i cijela porodica bila osuđena na svojevrsni kućni pritvor i nadzor) policijske straže pred kućom. Ako se vojvoda ne bi držao svih tih naloga, vlasti imaju drugu opciju: da ga strpaju u ćeliju nekog od domaćih zatvora, no pitanje je kako bi se to pravno riješilo, s obzirom na to da se protiv njega u Srbiji trenutno ne vodi niti jedan krivični postupak, vjerojatno ne samo zato što haška pravda ima primat pred domaćom. S druge

GDE SU, ŠTA RADE: Mitinzi Srpske radikalne stranke nekad i sad

Foto: Miljan Čubranović i Fonet

potom pismo u kojem je ocijenio da su oslobađajuće presude hrvatskim generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču, bivšem načelniku Generalštaba Vojске Jugoslavije Momčilu Perišiću i bivšem šefu Službe državne sigurnosti Srbije Jovici Stanišiću i Franku Simatoviću plod politički motiviranog pritiska predsjednika Haškog suda Teodora Merona na kolege. Pismo, iako privatno, objavile su jedne danske novine.

Šešelj se tada predomislio i zatražio Harhofovo izuzeće, tvrdeći da je on "sklon da osudi po svaku cenu" i da "osuđuje po automatizmu", te da "nije nepristran i neutralan sudac koji razmišlja samo o utvrđivanju istine". Haško tužiteljstvo je na to odgovorilo da Šešeljev zahtjev nema osnovu, jer je riječ o "privatnom pismu" u kojem Harhof kritizirajući Haški tribunal nije iznio drukčiji stav od onih javnih izjava koje kritiziraju sudsku praksu tog suda. Sam predsjednik prvostepenog vijeća Žan Klod Antoneti i ostali članovi sudskog vijeća u Harhofovom pismu također nisu vidjeli ništa sporno i prihvatili su njegovo očitovanje da pismo ne dovodi u pitanje njegovu nepristranost.

Odluka je, ipak, bila da se Harhofa isključi iz daljnjeg suđenja, o čemu smo u "Vremenu" u ta doba detaljno pisali.

No, što je Harhof napisao? Najprije, upozorio je da je sve do jeseni 2012. godine u Haškom sudu "donekle" bila ustaljena praksa da se vojni zapovjednici smatraju odgovornim za ratne zločine koje su izvršili njihovi potčinjeni u ratu u bivšoj Jugoslaviji od 1992. do 1995. godine, kad su odgovarali bilo zbog sudjelovanja ili zbog toga što, kao komandno odgovorni, nisu spriječili zločin ili kaznili potčinjene koji su zločine počinili. "Tu

nema ničeg novog. Također smo uspostavili proširenu krivičnu odgovornost za ljude (ministre, političare, vojne zapovjednike, oficire i druge) koji su podržavali opći cilj istrebljenja neke etničke grupe sa određenog područja kriminalnim nasiljem i koji su, na ovaj ili onaj način, doprinijeli postizanju takvog cilja; ova odgovornost se naziva 'udruženim zločacima' poduhvatom".

On potom navodi posve suprotne odluke u već spomenutim presudama (Gotovina, Perišić, Stanišić), te nakon kratke analize presuda kaže: "Moglo bi se pomisliti da je vojni establišment u vodećim državama (poput SAD i Izraela) smatrao da se sudovi u svojoj praksi previše približavaju odgovornosti vojnih zapovjednika. Očekivalo se da zapovjednici neće biti pozivani na odgovornost ukoliko nisu aktivno podsticali svoje podređene na vršenje zločina. Drugim riječima: sud je otišao predaleko u pravcu pozivanja na odgovornost zapovjednika za svaki zločin koji su izvršili njihovi potčinjeni, dok bi, u stvari, njihova namjera da počinu zločin morala biti konkretno dokazana".

Ili, u najkraćem, sada bi zapovjednici morali imati direktnu namjeru da počinu zločin, a ne samo saznanje da su zločini počinjeni, ili sumnju da će biti počinjeni. Harhof pita: kako takva vojna logika vrši pritisak na međunarodni krivični sistem i da li su neki američki ili izraelski zvaničnici utjecali na predsjednika suda u Den Hagu, Amerikanca Teodora Merona da promijeni praksu?

I kaže, uz opasku da "to vjerojatno nikad nećemo saznati", ali da postoje svjedočenja da je Meron izvršio pritisak na suce u slučajevima Gotovine i Perišića,

te da je uspio turskog suca, člana vijeća, uvjeriti da u posljednjem trenutku promijeni mišljenje, pa su presude donesene s tri glasa za i dva protiv. Slično je, prema Harhofu, i sa slučajem Stanišić-Simatović: tu je Meron, optužuje Harhof, izvršio pritisak na nizozemskog suca Alfonsa Orija, a ostali članovi vijeća nisu imali dovoljno vremena da razmotre sve argumente. "Francuska sutkinja je imala samo četiri dana da napiše svoje izdvojeno mišljenje o kojem suci čak nisu ni razgovarali. Sve je napravljeno navrat-nanos. Nisam ovo očekivao od Orija", piše Harhof i kaže da tu kao posljedicu imamo napuštanje teorije odgovornosti za "udruženi zločinački poduhvat".

"Većina ovakvih slučajeva biće završena oslobađajućim presudama za vojne zapovjednike. Tako da američki (i izraelski) vojni vrh može da odahne", kaže sudac Harhof.

SUD I ISTINA

U međuvremenu, odluka je da taj sudac više nije u postupku protiv Šešelja. Odlučeno je da u proces uđe novi sudac, koji bi trebao da se upozna sa hiljadama stranica sudskog spisa, dokumentima, video-zapisima... Šešelj ponovo pravi "šum u slušnom kanalu" i traži ili da se postupak obustavi, njega oslobodi, ili da sve krene otpočetka...

Tako bi, naime, bilo kod nas, umjesto u kombinaciji kontinentalnog i anglosaksonskog prava koje godinama gledamo u Haškom tribunalu: kad se promijeni sudac ili vijeće, sve ide ispočetka. Ovdje imamo sasvim novu praksu: promijenimo suca, tj. sastav vijeća, pa će onda ovaj da se upozna sa svim činjenicama i dokazima, pa ćemo vidjeti kad ćemo presudu

uopće moći donijeti... Presuda je, inače, bila najavljivana usred cijelog tog skandala sa sućem Harhofom. Sad je sve, već mjesecima, stalo i tamošnji zvaničnici kažu da presude nema, i ne zna se kad će je uopće biti.

Vojvoda domaći i optuženik međunarodni Šešelj dotle, i sve vrijeme, vodi svoju bitku protiv "antisrpskog" suda, ali i "izdajnika" na domaćem terenu koji su mu rasturili stranku, prešli u "izdajnike" i postali "antisrpski kolaboracionisti" onih zavjereničkih sila koje oduvijek uništavaju Srbiju.

S druge strane, imamo Haški tribunal koji od 2003. godine kad je Šešelj tamo – dobrovoljno, ma tko o njegovim motivima mislio ovako ili onako – otišao, nije bio u stanju početi suđenje četiri godine, nije bio u stanju dovršiti ga do 2014. godine, jer se i danas još čeka što će biti: Harhof smo otjeran (jer je mislio i rekao ono što mnogi misle), a novom sucu treba vrijeme da se upozna sa tonama dokumenata. A kad će: ne zna se.

Istina je, vjerojatno, da bez Haškog tribunala ne bismo niti ovoliko malo o "našim" (svim nacionalnim) zločinima

saznali, istina je i to da je laž da nam Haški tribunal piše nacionalne povijesti (bez razlike čije), istina je i to da su nas – međunarodna zajednica, naime – natjerali da se bar malkice suočimo sa zlom i zločinima. Istina je i to da od svega nema neke vajde, sudeći po dočecima raznih, od Biljane Plavšić u Beogradu do posljednjeg zločinačkog "uznika" Darija Kordića u Zagrebu.

Istina je, međutim, i to da je "slučaj Šešelj" ogledni slučaj za kršenje ljudskih prava i za povredu prava na pravično i u roku suđenje: pobogu, za više od 11 godina nisu međunarodni djelatnici pravde bili u stanju da mu ocijene krivicu i odrežu, ako je ima (a teško da je nema, krivice, naime), adekvatnu kaznu!

To ide njima na dušu.

MI SMO, SVI SMO

Nama može na dušu ići samo ta eventualna haška najnovija kazna: da dojučerašnji suborci vojvode Šešelja na haške eventualne zahtjeve odgovore sa novim zatvorom za Šešelja zato što će on nastaviti tamo gdje su oni stali.

Ne zna se tko je u toj priči licemjerniji:

Šešelj, ma koliko nekome od nas ponao – sob u prošlosti audio, ovi na vlasti koji su bili s njim u toj priči, a danas bi da ga se odreknu i da ga nigdje u njihovim biografijama nema, ili taj Haški sud koji bi sad "vrući krumpir" prebacio pred srpsku vlast, skrivajući svoju sramotu da tolike godine nije završio sudski proces...

I na kraju, ono što je najgore: ništa mi od Haškog tribunala, osim golih utvrđenih činjenica, dobili nismo. I dalje smo svi – pripadnici srpske, hrvatske, bošnjačke sredine – nespremni da se suočimo s onim što su u ime nas pojedina – oni radili tokom 90-ih godina prošlog stoljeća. Da nije tako, ne bismo ih birali da nam ponovo, svi oni, budu vlast i vladnici naših života.

A Šešelj? Pa on je odležao više od 11 godina u Sheveningenu i teško je iz naše perspektive pretpostaviti kolika bi mu bila stvarna kazna, ako bi je uopće i bilo. On više nije ni važan u cijeloj priči, važni su ovi razni koji nisu odležali niti jednoga dana – i neće – i koji nam na meridianima i paralelama i dalje kroje život, od zaborava do populizma.

TATJANA TAGIROV

Alpha Keš i Alpha Smart potrošački krediti

Kada planovi ne mogu da čekaју

Kada ste već sve zamislili i znate šta želite. Kada verujete svim srcem. I imate sa kim to i da podelite. Ostvarite planove uz Alpha Keš i Alpha Smart potrošačke kredite po odličnim uslovima:

- Bez naknade za puštanje kredita
- Osiguranje od nezgode ili gubitka posla
- Atraktivne kamatne stope

Posetite Vama najbližu poslovnici Alpha Bank i saznajte više o ovoj specijalnoj ponudi.

PROMO PERIOD
od 26.06. do
26.09.2014.

ALPHA BANK

Zajedno, imamo divnu budućnost

0800 250 250, www.alphabankserbia.com

Princip bele lale

Sva je prilika da su socijalisti nezadovoljni zato što Dačić ne pokazuje ni najmanje ambicije da pruži otpor Aleksandru Vučiću. Ne zato što je to već sasvim lično pitanje u kojem Vučić na svakom koraku ponižava šefa socijalista već dve godine, nego zato što bi Dačić bar jednom trebalo da pokaže da je kadar da zaštiti stranku

Aleksandru Vučiću je Ivica Dačić nešto poput bokerskog džaka. Ima tome već dve godine kako se Vučić redovno vežba na njemu, izbacuje bes i pokazuje svim potencijalnim kandidatima na čekanju čemu će mu služiti jednog dana kad svog sadašnjeg PPV-a odluči da zameni drugim partnerom u vladi. Nema tu ničeg novog u njihovom odnosu još iz vremena kad je Dačić Vučiću bio premijer, prosto zato što se šef naprednjaka držao onog da funkcija nije ništa ako nemaš "podršku u javnosti", o čemu i sada najviše vodi računa.

Novo je možda što ta neobična veza prvog naprednjaka i prvog socijaliste prevazilazi koalicioni odnos unutar vlade postajući lakmus papir unutarpartijskih odnosa u SPS-u. Tako, političke šamare ne dobija samo Dačić; premijer Vučić pokušava da kontroliše sve socijaliste, da ceo SPS drži u pokornosti. Međutim, i o tome su povremeno izveštavali "obavešteni izvori iz vrha SPS-a", koje je Dačić pozvao da konačno "skinu maske" i izađu mu na crtu na Kongresu SPS-a. S obaveštenim izvorima ili bez njih, Ivica Dačić bi trebalo da razmisli o funkciji koju trenutno ima Aleksandar Vučić u SPS-u čak i da je sve onako kako je u ponedjeljak 30. juna rekao predsednik IO SPS-a Branko Ružić. Beta je prenela da je Ružić, posle višednevnog ćutanja, ili tihovanja kako je sam rekao za "Danas" odgovarajući na pisanje tabloida o raskolu u vrhu socijalista, poručio ovako: "Stanje je redovno, jedinstvo neupitno, a želja zluradih za dezintegracijom prozirna i mi koji vodimo SPS smo je prepoznali."

BRAVO, BANE

Isti Branko Ružić, čuveni Bane iz tvita Milutina Mrkonjića "Bravo Bane, imaš muda!!! Punu podršku ti dajem u naporima da napravimo pošteno društvo kome teže @socijalisti #utisak", posle "Utiska nedelje" (B92) u kojem je ponovo krenulo

koškanje socijalista i naprednjaka, najmanje je dva puta bio povod za Vučićev bes na Dačića. Prvi put je to bilo kad je uhapšen Dragan Đurić, vlasnik Zekstre i Veterinarskog zavoda. Branko Ružić, tadašnji ministar bez portfelja zadužen za evropske integracije, rekao je da ne sumnja u nevinost svog "prijatelja", a Vučić je pozvao Ružića da ide iz vlade ukoliko tako misli (14. januar). Desetak dana kasnije Vučić je najavio vanredne izbore, i mada se mesecima unapred znalo da će ih svakako biti, mnogima se učinilo da je nekako simbolično Ružić postao Gavrilu Princip Dačićeve vlade.

Drugi put, u emisiji "Utisak nedelje" na tv B92 (22. jun) Ružić je rekao da ne bi mogao da zaključi da postoji "zavera tajkuna, ambasadora, medija i opozicije protiv Aleksandra Vučića", a čudio se i smenama načelnika policije. Ukratko, ponela ga opoziciona atmosfera u studiju. Premijer Vučić je posle toga bio vrlo, vrlo ljut i na pitanje novinara šta je rekao svom vicepremijeru na sednici vlade o tome, odgovorio je: "Rekao sam i da ako se SPS ovako ponaša prema SNS-u kada ima pet puta manju podršku u javnosti, onda mogu samo da zamislim šta bi sve govorili o nama i šta bi nam sve radili kada bi SPS imao pet puta veću podršku od SNS-a." Ukratko, Dačiću su opet brideli obrazi, dok je Vučić grmeo da SPS ne može da sedi na dve stolice i da treba da odluče da li će biti vlast ili opozicija. Na pitanje kako je Dačić reagovao na ove kritike, Vučić je rekao: "Nikako nije reagovao. Čutao je."

Vicepremijer Dačić je potvrdio da je sa Vučićem razgovarao o izjavama pojedinih funkcionera SPS-a, ali da detalje ne želi da otkrije: "Šta imam da kažem, rekao sam njemu, Vučiću, i o tome sigurno neću govoriti za medije." Držao je reč samo jedan dan. U vikend izdanju "Informera" (28-29. jun), za koji Vladimir Beba Popović reče da ga kontroliše premijer Srbije, Dačić je

govorio, ko bela lala, na dve pune strane, i čvrsto obećao glavnom uredniku "Informera" da je nemoguće da izgubi većinu na Kongresu SPS-a jer ni teoretske šanse nema da SPS odustane od "državotvorne i odgovorne politike koju veoma uspešno vodi već godinama". Ostalo je iz tog intervjua nejasno na koji način će biti sankcionisani Ružić, Mrkonjić, Dejan Radenković (poput Mrkonjića odmah podržao Ružića) i svi oni koji prema "obaveštenim izvorima" navijaju za Banetovo opoziciono iskakanje iz državotvornog nauma Ivica Dačića. Dačić je čvrsto obećao da će svako od funkcionera stranke ko hoće da izigrava opozicionog lidera morati prvo da izađe iz stranke, pa i njegov "drug Ružić". I da će stranka na Kongresu SPS-a odlučiti da li će Ružić ostati predsednik IO SPS-a. I da on neće tolerisati "ovakva i ovolika" iskakanja: "Može, dakle, svako da kaže šta misli, ali ne može niko ko sedi u vrhu SPS-a da ruši pozicije istog tog SPS-a i cele države." Za pozicije države više-manje, ovde je važan detalj "pozicije SPS-a" ali i s tim u vezi pitanje: da li je reč o pozicijama SPS-a ili pozicijama Ivica Dačića?

DAČIĆ KAO TADIĆ

O tome bi trebalo da odluči stranka na Kongresu. Sva je prilika da su socijalisti nezadovoljni zato što Dačić ne pokazuje ni najmanje ambicije da pruži otpor Aleksandru Vučiću. Ne zato što je to već sasvim lično pitanje u kojem Vučić na svakom koraku ponižava šefa socijalista već dve godine, nego zato što bi Dačić bar jednom trebalo da pokaže da je kadar da zaštiti stranku. Nelogično bi bilo da mu je osnovna ambicija da "stoji dobro s Vučićem", nego bi, valjda, njegova ambicija trebalo da bude da održi i poveća svoj autoritet unutar stranke a taj se autoritet može jačati makar prividom sposobnosti da se vodi koliko-toliko autonomna politika. Taj je privid nemoguć u uslovima u

kojima Vučić kaže Dačiću da sps ne može da bude i vlast i opozicija istovremeno, a onda Dačić ode u "Informer" pa kao večiti desetkaš ponovi isto: "Ne može se u isto vreme biti i vlast i opozicija." Ponekad nije loše promeniti red reči u rečenici.

"Nije sps opštinski odbor sns-a. I ja ne znam da je na nivou sps-a doneta odluka da pošto sps ulazi u vladu cela stranka od vrha do poslednjeg šrafa u njoj mora da o svemu misli kao Aleksandar Vučić. Šta je to tako strašno uradio Ružić zato što je postavio pitanje o smenama načelnika policije? Uostalom, o brojnim državnim pitanjima Dačić se nije ni oglašavao, nego

trenutku da bude rešenje za sps, ali da je još rano za njega: "Dačić bi trebalo da ostane na čelu sps-a, nije to dilema, svaka promena lidera nam sada nikako ne bi koristila. Ali bi Ivica Dačić trebalo da napravi otklon od Aleksandra Vučića i da pita šta je dobro za sps, ako mu je do sps-a zaista stalo."

STAJANJE NA SENKU

Postoji još jedna verzija koju s vremena na vreme spominju poznavaoци prilika u sps-u. Navodno, iskusni Dačić je sasvim namerno odlučio da uz pomoć Vučića napravi čistku u sps-u i ukloni sve one koji

nekoliko meseci kada je još uvek kao premijer i ministar policije, kako se pričalo, za hapšenje Darka Šarića saznao iz medija, ali je naknadno ipak uspeo da "upadne" u program kao konferansije na vanrednoj sednici Vlade otvorenoj za javnost, toliko otvorenoj da mu se na licu moglo videti koliko je iznerviran i povređen što o lovu na pljevaljskog narko-bosa nije bio obavешten. A samo dva dana pre toga, u izbornoj noći 16. marta, napustio je svoje socijaliste i otrčao Aleksandru Vučiću na čestitanje. Od tada, pa sve do formiranja nove vlade, trudio se da Vučiću na senku ne stane. Tako se ponaša i danas jer je i

KAD PREMIJER GOVORI PRVI POTPREDSIEDNIK SLUŠA: I. Dačić i A. Vučić

Foto: FoNet

se valjda odnekud podrazumeva da ono što misli Vučić automatski mora da misli i Dačić pa i ceo sps. Nisu ovde važni ni Ružić ni Mrkonjić ni Bajatović i ne znam ko se sve ubraja u Ružićev a ko u Dačićev blok po tabloidima, što nije realno i samo šteti sps-u. Ovde postoji opasnost od toga što nam se Aleksandar Vučić meša u život stranke. To može biti problem već na sledećim izborima. Dačić je mnogo uradio za sps, ali ako pustimo da nam premijer Vučić organizuje partiju, bojim se da ćemo proći kao ds. A da će Dačić doživeti sudbinu Tadića, koji, eno, grebe i čeka da ga Vučić uzme umesto našeg predsednika", rekao je za "Vreme" jedan socijalista ne želeći da zvanično bude predstavljen "ne što se bojim Vučića ili Dačića, nego što ne želim da se od toga prave nove podele unutar stranke jer je to za sps najgore".

On kaže da je Ružić "dobar i perspektivan momak" i da bi mogao u nekom

mu godinama smetaju. Na prvom mestu to je "drug Ružić", a spominju se i Mrkonjić, Obradović, Bajatović, svi oni koji su mu, kako se sad po čaršiji nagađa, "otkazali poslušnost". To su, na kraju krajeva, oni funkcioneri koji su posle vanrednih izbora ostali bez funkcija u novoj vladi. I pre godinu dana bilo je tabloidnih navjaga da se sprema puč u sps-u, jer je, kako se tada pričalo, Dačić, tadašnji premijer i ministar unutrašnjih poslova, hteo da počisti "loše momke" iz socijalističkih redova, pa su se ovi priklonili mladom Ružiću, "vlasniku 'roleks' sata od 9500 dolara", koji nije prijavio Agenciji za borbu protiv korupcije, kao ni stan "od 450.000 evra".

Kako god, fabulozna je sposobnost Ivice Dačića da bude strpljiv i krotak kao jagnje dok mu Vučić na najsurovije načine pokazuje svoju nadmoć. Desi se i da nekadašnji student generacije iz Žitorađe ne može da sakrije emocije. Kao pre

sam svestan da to što je dobio šansu kod novog premijera nije oročeno na četiri godine i može biti zamenjen koliko sutra, a kandidata, hvala bogu, ima.

Oni koji u njemu i dalje vide samo Miloševićovo seme slučajno proklinjalo tvrdili su da će onog momenta kad izgubi premijersku fotelju, sps-u rejting početi ozbiljno da se kruni i da će to biti početak kraja ove stranke. Danas su ti isti uvereni da je to razlog što uprkos svim neprijatnostima koje doživljava od Vučića i dalje ostaje u vladi. Drugi, ne tako zanemarljiv razlog su afere, koje su sps-ov najteži prtljag: "Kofer", "Banana", "Galenika", "Univerzal banka". Ako nije to, čime bi se mogla objasniti ta njegova neumorna potreba da igra dok ga svi redom provociraju, od Vučića, preko Zorane Mihajlović, Borisa Tadića i medija do njegovih najbližih saradnika u stranci?

ZORA DRČELIĆ

Grad u gradu

Šta je sve Beograd na vodi? Kako je predstavljen javnosti a kako ga vide stručnjaci, arhitekte

Nekoliko važnih stvari našlo se u rečenici koja je preplavila sve medije. "U obnovljenoj zgradi Geozavoda otkrivena je maketa projekta 'Beograd na vodi' koji će, kako kažu vlasti, dati vetar u jedra lokalnoj privredi." Ako se po strani ostave nesumnjiv značaj renoviranja Geozavoda i obećanja o privrednom rastu, ostaje maketa – po kojoj će, moglo se i to čuti, Savski amfiteatar ličiti na moderni Singapur i najveće svetske metropole, sa bulevarima projektovanim po uzoru na pariska Jelisejska polja ili Las Ramblas u Barseloni. Umesto sadašnjih pruga, ruševina i starih oronulih magacina.

SJAJ I TAMA SAVAMALE

U produžetku a delom i na mestu nekad prelepe Savamale, a danas posivele, preko dana tranzitne sa većito krppljenim rupama po asfaltu, uveče oživele u polumračnim kafićima i kafanicama, nalaziće se Beograd na vodi u punom sjaju. U njemu, izdizaće se 180 metara visoka Kula Beograd, budući prepoznatljiv znak grada, a čiju će konačnu namenu odrediti "savremena stremljenja modernog kapitala". Projekat podrazumeva oko 1,5 miliona kvadratnih metara poslovnog, komercijalnog i stambenog prostora na oko 90 hektara zemljišta. Biće izgrađen i tržni centar od 200.000 kvadrata, kao i zgrade opere, hotela i marine. Za zemlju u dugovima opterećenu siromaštvom i nezaposlenošću pre svega važno je to da je reč o sto odsto investiciji arapske kompanije "Igl hils". Njen vlasnik, investitor Mohamed el Abar, čelni je čovek akcionarskog društva "Emaar Properties", građevinskog giganta koji stoji iza izgradnje mnogih objekata i kompleksa kao što je na primer kula Burdž Kalifa u Dubaiju. Domaćoj javnosti takođe je predloženo da su obaveze Srbije, kada je reč o izgradnji, priprema terena i uvođenje infrastrukture. Premijer Aleksandar Vučić je rekao da priprema terena za izgradnju projekta i eksproprijacija zemljišta neće koštati više od 200 miliona evra,

a možda i manje, dok će projekat "Beograd na vodi" koštati između tri i četiri milijarde evra. Za dve i po godine, najavljeno je, biće završena prva faza, sa Kulom Beograd, četiri zgrade i velikim šoping molom u koje će biti uloženo milijardu evra, a radovi počinju na proleće sledeće godine. Uostalom, rečeno je, već su u toku obimni, veliki radovi koji se ne vide, ali koji predstavljaju najteži deo posla. El Abar je, po rečima premijera, "molio i pritiskao" da Kula Beograd bude završena pre kraja 2016. godine, pa je tako i predviđeno, što će predstavljati rekord u brzini izgradnje ne samo kod nas nego i u Ujedinjenim Arapskim Emiratima.

O tome kakav će biti model partnerstva još se razmatra, ali premijer je istakao da zemljište na kojem će se graditi Beograd na vodi neće menjati vlasnika, već će investitoru biti dato u zakup. Ne zna se još na koliko godina, ali biće u skladu sa investicijom. "Beograd na vodi će zaposliti armiju ljudi. To će značiti i povećanje turizma i ugostiteljstva. Beograd će biti ubedljivo najvažniji grad jugoistočne Evrope", rekao je premijer Vučić.

UKIDANJE TRADICIJE KONKURSA

Srpska napredna stranka predstavila je svoj projekat još u izbornoj kampanji 2012. godine. Od tada do danas, makete

su se stalno menjale a finalni plan prvo je bio izložen u Dubaiju, pa u Kanu, nedavno i u Beogradu, u zgradi Geozavoda koju je investitor "Igl hils" takođe rekonstruisao. Preskočena je na primer prezentacija na Salonu arhitekture pa su mnogi već u tome videli klicu razdora između sada već "projekta od nacionalnog značaja" i domaće javnosti, stručnjaka, pre svega arhitekata. Pitanje svih pitanja koje se u javnosti postavlja moglo bi glasiti zašto struka i građani nisu uključeni u proces kreiranja Beograda na vodi, zašto su konkursi, tribine, javne diskusije, "kao što je praksa u modernoj Srbiji od 19. veka do danas", ovog puta izostali? Među prvim iz struke povodom toga oglasio se predsednik Udruženja arhitekata Srbije dr Igor Marić, koji je najpre istakao da arhitekte Srbije, osim možda pojedinci, nisu uključeni u ovaj projekat, a ni građani: "Valjda u ovoj našoj ojađenoj Srbiji treba, kada su ovakvi planovi u pitanju, pitati široki krug građana, arhitekata, inženjera, ekonomista." Tako veliki projekti, ističe Marić, zahtevaju demokratskiji pristup, pa Udruženje arhitekata Srbije insistira na javnoj utakmici, urbanističko-arhitektonskim konkursima na republičkom ili međunarodnom nivou. Odgovor na pitanje zašto nije raspisan konkurs za "Beograd na vodi", dao

Iz Nacrta izmena i dopuna GP Beograda

- Izmenom plana moći će da se promeni funkcionisanje železničkog saobraćaja u Savskom amfiteatru.
- Ukoliko Vlada utvrdi neku od lokacija, kao što je Savski amfiteatar i deo Novog Beograda preko reke, kao lokaciju od značaja za Republiku Srbiju, nije obavezna izrada konkursa.
- Iz plana se briše deo u kome se napominje da objekti mogu biti visoki do pet spratova jer se područje nalazi u zoni zaštićenih vizura.
- Izostavljen je deo koji govori o rekonstrukciji Karađorđeve ulice i delova grada uz Brankov most koji su navedeni kao potencijalno dobre lokacije za sadržaje javne namene od nacionalnog značaja (opera).
- Izmenom je dozvoljena preparcelacija na parcelama koje su predviđene za podizanje objekata javne namene, kao i na parcelama na kojima se već nalaze javni objekti, spomenici kulture i legati ili drugi objekti od javnog interesa. Dozvoljena je i izgradnja novih saobraćajnica.

je tada vicepremijer Aleksandar Vučić rekvirirao da on nema ništa protiv, ali da bi voleo da predsednik udruženja arhitekata "pronađe tri milijarde i sto miliona dolara pa da raspiše neki konkurs".

Dok se javnost pozivala na Generalni plan Beograda iz 2003, koji je predviđao da se do najboljih rešenja za uređenje desne i leve savske obale dođe javnim nadmetanjem urbanista i arhitekata, u junu je objavljen Nacrt izmena i dopuna GP Beograda koji je izložen na javni uvid do 9. jula. Prema njemu, međunarodni urbanistički konkurs za tako važnu teritoriju kao što je Savski amfiteatar se ukida. Ili, "Beograd na vodi" je Vlada već proglasila projektom od nacionalnog značaja, čime se institut konkursa proglašava nepotrebnim.

Takva odluka za prof. dr Borislava Stojkova, rukovodioca tima za izradu prostornog plana Republike Srbije i koordinatora mreže naučnih institucija prostornog planiranja centralne i istočne Evrope, sasvim je neprihvatljiva. "Međunarodni ili bilo kakav konkurs je etička, a ne pravna norma koja kaže da za najosetljivije delove grada, pa čak i za najosetljivije objekte, treba izabrati najbolje rešenje", rekao je za "Politiku". U objekte i prostore od strateškog značaja za Srbiju, prema zakonu, ističe dr Stojkov, mogu spadati zaštićene prirodne ili kulturne celine, državna ili regionalna infrastruktura, energetske kompleksi i objekti, planine, reke, turistička područja. "Da li je maketa

'Beograda na vodi' nalik na to? Bože sačuvaj! Vlada je donoseći takvu odluku zaobišla struku, a to je učinila kako bi što pre progurala projekat. Podizanje 12.000 stanova u Savskom amfiteatru ili 1,5 miliona poslovnih kvadrata spada u privatni, a ne javni interes čak i kada je država suinvestitor."

STRUKA I KRITIKA

Kroz analizu najavljene urbane strukture svoj stručni sud dao je i arhitekta Bojan Kovačević u tekstu "Ostrvo na obali hrome reke" objavljenom u Kulturnom dodatku "Politike" od 3. maja. Govoreći o Beogradu na vodi, on se pre svega kritički osvrće na "investitorski urbanizam" gde se ne ulažu pare u skladu s onim što je gradska zajednica, nego prema onome što investitor želi. "U celom prostoru samo su dva objekta jasna po name-ni i liku. Gigantski šoping mol koji je, uz Savu neprikladno, poput najveće morske raže zalegao na sav prostor od mosta Gazela do pred glavnu kulu na liniji produžetka Višegradske ulice, dužinom oko pola kilometra. Zdrav razum postavlja pitanje kome treba sva ta dvomilionska kvadratura konfekcijske arhitekture kutija za cipele." Arhitekta Kovačević govori o konceptu Beograda na vodi viđenog isključivo kao ekonomski projekat koji ne razume druge aspekte. On se pita šta u tom slučaju kazati o strategiji politike gradskog građevinskog zemljišta, o infrastrukturi, saobraćajnim,

populacionim i ostalim parametrima jedne takve izgradnje.

Arhitekta Branko Bojović, urednik časopisa "Izgradnja", negira i tehničku održivost ovog projekta. U svom tekstu "Diletantizam kao urbanizam – Beograd na vodi" kaže da ono što političari ne razumeju, razumeju profesionalni urbanisti već na prvi pogled. Jedna od tema kojima se arhitekta Bojović bavi jeste reka: "Sava je međunarodni plovni put kome se mora obezbediti minimalna širina od 120 metara između stubova planiranih mostova i najmanje 12 metara visine mosta iznad nivoa velike vode. Neke od intervencija u okviru projekta 'Beograd na vodi' bitno menjaju karakter toka reke, što će imati značajan uticaj na njeno korišćenje." Zatim, mostovi: "Planirani pešački most postavljen je nisko iznad vode sa mnogo stubova, odnosno lukova malog raspona. Ovakva koncepcija mosta ukida Savu kao plovni put." Kula Beograd: "Planirana kula oko 50 metara ulazi u rečno korito Save iz potpuno nejasnih razloga. Ovakva pozicija kule izazvaće poremećaj protoka vode – uspor uzvodno od kule i ubrzanje protoka u profilu kule. Pozicija kule će otežati manevar brodova i barži. Pojaviće se veliki problemi fundiranja kule, odbrane od leda i drugo, jer Sava pod Beogradom nije potok u Provansi. Kula će apsolutno dominirati slikom i siluatom Beograda, odnosno osporiti dominaciju Hrama Svetog Save u slici i silueti grada." Šoping mol: "Oni velikog kapaciteta koji zahtevaju hiljade i desetine hiljada parking mesta najbolje je da se grade na perifernim lokacijama uz pristupne auto-puteve a ne u centru grada na najskupljem gradskom građevinskom zemljištu."

Narodila su se u javnosti još mnoga pitanja bez odgovora, a trenutno je najaktuelniji Nacrt izmena i dopuna GP Beograda kojim, smatra struka, država krši svoje zakone, menja odredbe i ne poštuje svoje urbanističke planove. Istovremeno, na sajtu Grada Beograda, tamo gde je i oglašen javni uvid u Nacrt, u vrhu strane stoji: "Dobro došli u grad budućnosti južne Evrope".

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

foto: D. Todorović

Sve ko na filmu

Kusturica graditelj: Ovo je lekcija iz renesanse, toga kako se čuva identitet, i toga kako se čitav grad pretvara u kulturno dobro

Da se ne bi improvizovalo, jaka tema, evo šta piše na sajtu Andrićgrada u najavi ovogodišnje proslave: Na Vidovdan je tri godine od početka gradnje kompleksa Andrićgrad. Radovi su počeli na Vidovdan 2011. velikim performansom, a kamen temeljac su položili Milorad Dodik i Emir Kusturica. Sledi faza zidanja kamenih fasada, decembra 2013. otvara se ulica Mlade Bosne, a 19. januara 2013. Kusturica je u Andrićgradu dočeka Moniku Beluči. Biste su dobili, Ivo Andrić 2012, i Njegoš 2013. U punoj fazi gradnje, Andrićgrad je 16. jula 2013. posetio aktuelni predsednik vlade Srbije Aleksandar Vučić, a 30. januara 2014. najpopularniji Srbin današnjice Novak Đoković... Andrićev institut je okosnica istraživanja vezanih za 100 godina od Prvog svetskog rata... Emir Kusturica je u više navrata pojašnjavao da

će Andrićgrad biti odraz vremena i istorije koja nam nije dozvolila da se Višegrad davno razvije... Podsećamo da je Kusturica, kao autor Drvenograda na Mečavniku, vlasnik jedne od najprestižnijih nagrada za arhitekturu, a da su pojedini delovi Andrićgrada već dobili slična priznanja... Na Vidovdan 2014. tri godine od početka gradnje, što je svojevrstan rekord, svečano će se otvoriti "velika umetnička i životna pozornica", uz prigodan program kojim će Srbija i Republika Srpska slaviti ideale Gavрила Principa i njegovih mladobosanaca...

TU NEGDE I DAČIĆ

Reporter "Vremena" na lice mesta, poštujući programa satnicu, stigne na vreme. Od ulazne kapije, ulicom Mlade Bosne, na trg sa spomenikom Andriću. Krene po dobru, u kafiću "Goja" prvo, i pravo,

na magistarministar Velimir Ilić. I reporter i ministar se oprave da ne vide jedan drugoga. Novinar napolju memorisa zastave i mikrofone iza spomenika, levo Andrića institut, na dve strane tribine za goste i zvaničnike. U 16 sahata i 04 minuta sa nebesa se javi helikopter. U 16 sahata i 11 minuta opet helikopter.

Od tribine svečane, bliže Andrić institutu, javi se aplauz. To iz Instituta iziđe gospodin Kusturica, u odelu crnom, i gospodin Dodik, ispasana sitne dužne pruge na plavo košulja. Krenuše ka glavnoj kapiji. Pred Glavnom kapijom, sa te unutrašnje strane, venac belih balona, orkestar Garde u sivomaslinaste uniforme. Ispred kapije crvena vrpca, poslužioc sa so, lebac i rakiyu, s obe strane omladina u crvene Princip majice. Bi radostan aplauz, živo se, sa svoju ispasanu košulju, primicaše gospodin predsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić.

foto: N. Lukić

FOTO: D. Todorović

foto: N. Lukić

SVEČANO OTVARANJE I PROGRAM: M. Dodik, E. Kusturica i A. Vučić; hor ruske armije "Aleksandrov"; Nemanja Radulović; scenski prikaz "Pobunjeni anđeli"

Prvo ga, tri puta, primi gospodin Kusturica, za njim i Dodik gospodin. Tu negde pored je, sa svoju ispasanu teget košulju, bio i gospodin Ivica Dačić.

Javi se ženski glas, Dobar dan svima, na današnji dan pre tri godine gospodin Emir Kusturica i gospodin Milorad Dodik obećali su novi grad, i održali su reč, kao uvek do sada. Evo nas danas pred završenim velelepnom Andrićgradom, mnogi će reći kulturnom prestonicom srpskog naroda. Gospoda priđe crvenoj vrpici, Kusturica reče, Dva, tri, složno presekoše, behu ispaljene bele konfete, pušteni golubovi, bi čestitanje, rakijom nazdravljanje.

Udoše u grad, orkestar Garde opravi

nalevo krug, krenu koračnica, za orkestrom visoki gosti, gospodin Ivica Dačić je uspev'o da sustiže. Stigoše do zastava i mikrofona iza Andrić spomenika, stadoše, bi himna Republike Srpske, Bože pravde, javi se Joj, od štikli do frizure, voditeljka. Prvo se reče gospodin Kusturica sa svoju misao da je grad najizrazitiji i najbolji ljudski organ pamćenja. Jedini u svetu napravili grad koji je posvećen nobelovcu. Ovo lekcija iz renesanse, toga kako se čuva identitet, i kako se čitav grad pretvara u kulturno dobro... Pre svega zahvalnost Miloradu Dodiku, za tri godine smo izgradili 45.000 kvadratnih metara, i da nam nije bilo vidovdanâ, tih

graničnika, mi taj posao ne bismo završili. Izuzetno sam srećan što je Aleksandar Vučić među prvima prepoznao vrednost našeg grada, i što je njegov prilog, prilog njegove partije, postao deo ove ogromne građevine!

Uto u sve priđoše Patrijarh, Aleksandar princ, akademik Matija, gospodin Vučić priđe Patrijarhu, Princezi... Pa se reče Vučić premijer, Počastvovan sam što sam danas ovde, u Andrićgradu, ja bih nešto važnije od priloga pomoći da naglasim, mi smo prepoznali Andrićev institut, kao mesto i stecište umnih srpskih glava, kao mesto iz koga ćemo svi moći da učimo, to je vlada Srbije prepoznala, a ne bilo ko

pojedinačno, i to će se nastaviti... Želim da vam kažem da danas, na najveći srpski praznik, nije ni mesto ni vreme da govorimo o malim ljudima, mi poštujemo sve druge, samo u miru možemo da se razvijamo... Ponosan sam što Andrićgradom čuvamo svoje ime...

Onda Joj voditeljka javila, da nije Milorada Dodika, ne bi bilo ni Andrićgrada. Pa gospodin Milorad reko, Evo nas ovde nakon tri godine... mnogi žele da eliminišu, ne samo Srbe sa ovih prostora, nego da unište njihovu istoriju... Nije slučajno, nego je sasvim namerno, da danas ovde i Republika Srpska i Srbija obeležavaju ovaj dan Vidovdan, dan koji je pre 100 godina nekima bio povod da otpočnu već planirani rat, u kome su Srbi stradali, u kome su bili na pobedičkoj strani... Pucanj Gavrila Principa nije bio pucanj u Evropu, niti je to danas, on je bio pucanj slobode... Ovo ćemo podići da bude najprestižnije i najbolje naše nacionalno mesto za prezentaciju naše istorije i naše budućnosti, ovo je poklon narodu srpskom, i sa jedne i sa druge strane Drine, i svuda gde se nalazi bilo gde u svetu. Ovo je pozdrav slobodi i našem jedinstvu, pozdravljamo sve narode, bilo koje vere, nacije, da se pridruže u očuvanju mira i slobode na ovim prostorima!

KRATKI VUČIĆ

Sve pređe na sledeći plac, gde bio spomenik Njegošu ispred crkve Svetom knezu Lazaru. Tu beše orkestar vojni jošte jedan, na notama pisalo, Kreće se lađa francuska, Vojvoda Stepa Stepanović, sve uz muziku stade u zajedničko slikanje, gospodin Ivica Dačić je bio negde sa strane, ministar magistar Velimir van kadra. Gosti obidoše crkvu, pa okrenuše, orkestar pređe na "Kralja Petra gardu", sporadično se ču, "Boj se bije, bije, zastava se naša vije"...

Potom, sa ko treba napred, sve to obide ostale trgove i pjacete, svuda umetnost uživo, i sve se to vrati kod onih zastava i mikrofona iza Andrić spomenika. Beše specijalno obraćanje novinarima. Prvo se reče gospodin Kusturica, Naši gradovi su trpeli velike udare, mi smo uspeli u

tri godine, zahvaljujući razumevanju Milorada Dodika, Republike Srpske i Republike Srbije, da napravimo grad u kome postoji svaki segment naše istorije, da bi pamćenje valjalo, treba ga osvežiti...

I Milorad im'o šta veli, Posebna mi je čast... to je bila ambicija oko koje smo se okupili i zajednički radili gospodin Vučić i ja, zajedno sa Emirom Kusturicom... Danas je veliki dan za nas ovde, želimo da sa svima podelimo radost Vidovdana... Gospodin Vučić reče će bude kra-

foto: D. Todorović

tak, jedna novinarka ga zamoli da priđe bliže jerbo joj kratak kabl, gospodin Premijer priđe, Zahvalan sam g. Kusturici i g. Dodiku na svemu što su uradili, narodu koji je platio izgradnju, i Srbija pomogla, ponosan sam što smo prepoznali značaj Andrićgrada, verujem da ćemo uspeti da sačuvamo ono što smo vekovima čuvali... Pa kratko upita, Ima li pitanja, javi se novinarka sa kablom kratkim, Kako premijer komentariše proteste Srpskih radikala, Premijer gospodin odmah dohvati pitanje, Mislite to što kažu da će da završim kao Đinđić, je l' na to mislite, Danas je suviše veliki dan, i veliki praznik, da bih sebi dozvolio da izgovorim ijednu lošu, ijednu ružnu reč o malim ljudima! Kad i to obaviše, svi se, a gde bi, uz aplauze leve tribine, povukoše u Andrić institut.

I reporter opravi pauzu, ode do Pašinog mosta, koji se, i pored brojnih stranih donacija, obnavlja već deset godina. U povratku, nešto posle 19 sahata, pravo na odlazak Prvog štićenog lica. Ispraćaj beše spontan. Novinar uze videti šta ima, u holu bioskopa nabasa na gospodin Milorad Dodik koji se slikava sa pristalicama. Na centralnom Andrić trgu su tekle

pripreme za večernji program, violinista Nemanja Radulović je baš im'o javnu probu. Tribine za zvanice uzeše da se pune, savetnik gospodina predsednika Nikolića, gospodin Oliver Antić je bio u prvom redu, gospodin Đorđe Vukadinović, dva reda iza, neka bude dosta, da se doda da su se neki kleli da su videli Peru Lukovića, ali to ne bilo.

Pojavi se gospodin Milorad u večernjoj toaleti, kome, u društvu sa Kusturica i Matija akademik, bi otkriven mozaik "Mlada Bosna". Autor mozaika, na kome su Gavrilo Princip i osam mlado-bosanaca, slikarka Bisenija Tereščenko. Da se ne bi improvizovalo ni na ovu temu, evo šta na sajtu Andrićgrada, o mozaiku, reko "izvođač radova", slikar Risto Vujinović: To je odnos između dve kocke, ili dve reči, to je poezija. Elementi u kompoziciji daju vrednost ovog dela. To je prepoznao Emir Kusturica, koji ima veliki osećaj za vrednost

i dugotrajnost nečega. On je video vrednost u ovom mozaiku, i zbog toga nas je pozv'o da ga uradimo...

Onda počeo večernji program, uz direktan televizijski prenos. Kusturica reko, Javljamo se iz Andrićgrada, najstarijeg i najmlađeg grada u svetu... Gavrilo Princip je junak srpskog naroda, ja sam se dugo pitao, šta bi bilo da je Štraus video da Gavrilo Princip ima plave oči, da li bi se pesma Na lepom plavom Dunavu, zvala Na lepim plavim očima... I akademik Matija im'o šta kaže, Ovo je najveći i najradosniji sabor u istoriji grada Višegrada... Visoki gosti i visoki domaćini seduše gde im mesto. Nastupi violinista Radulović, No smoking orkestar. Bi "scenski prikaz" Sarajevskog atentata pod nazivom "Pobunjeni anđeli", po ideji Kusturice, u režiji Milana Neškovića. Sve to bilo u direktnom tv prenosu. U završnom činu bio vatromet, Akademski hor ruske armije "Aleksandrov" prvo pa otpeva "Tamo daleko", pročitase i pozdravni telegram predsednika Dume Nariškina, i ministra odbrane Šojgua, gospodinu Kusturici... Reče li novinar da sve bilo ko na filmu, evo, Sve je bilo ko na filmu!

DRAGAN TODOROVIĆ

Pozadina jednog tabua

Zamislite samo tu scenu: premijera ansambl-predstave u uglednom beogradskom pozorištu, zvanice sve kremovog krema krem, drmatore i drmatorkice naše političke, kulturne i medijske scene, a predstava se zove, evo na primer: *Vučić; Aleksandar Vučić*. Naslovni je lik takođe pozvan na premijeru, ali nije mogao da dođe, silno se izvinjava jerbo je prezaustet, recimo, ide opet kod Angele Merkel, nisu se videli od onomad. Ne može ni Nikolić Tomislav da se pojavi, pošto trenutno ugošćuje nekog čuvenog belosvetkog tiranina. Zato je grad pomalo pod saobraćajnom okupacijom, možda će i predstava malo da zakasni dok se napirilitani ugledni-

toj bolnoj tački nemilo skače. I tako sve dok taj problem ne postane toliko iritantno prisutan da se o njemu progovori na relevantan način i bez pardona. Možete, doduše, u tome i da ga preventivno onemogućite, ali to činite isključivo na ličnu korist i društvenu štetu, i to brzo postaje aprijatno jasno, što i jeste jedan od Frljićevih ciljeva. Zato je njegov *invazivni metod* tako efikasan...

Važnije je to da ova *indikativna nemogućnost uprizorenja* pokazuje koliko je, sa stanovišta boljih demokratskih standarda, *duboko nenormalan* položaj koji je Aleksandar Vučić, ovaj vrlo stvarni i vrlo konkretni, u srpskom društvu

Zašto je ozbiljna i poštena pozorišna predstava o Aleksandru Vučiću danas u Srbiji nemoguća

ci okupe. Enivej, predstava počinje i dva sata, žestoko i bez pardona, pratimo sve neverovatne karijerno-političko-moralne akrobacije naslovnog lika, ali bogme i mnogih od nas s njim. Nije ni najmanje prijatno biti *Vučić* te večeri u pozorištu, ali nije mnogo bolje ni biti bilo ko iz "tihe većine" koja je učinila da *Vučić* – stvarni, a ne scenski – uopšte bude moguć.

E, sad slobodno možete prestati da zamišljate. Ovo se, naime, neće dogoditi. Oliver Frljić, režiser predstave koje po svoj prilici neće biti, kaže da je projekat predstave o *Vučiću* ponudio na više relevantnih pozorišnih adresa u Srbiji, ali da ne očekuje povoljan odgovor. I ne treba da ga očekuje: to mu neće proći. Bilo šta drugo da je ponudio, možda bi i moglo, ali ovo... Mrka kapa. Našao bi se u ovoj zemlji neko ko bi možda igrao i najblasfemičnije stvari sa stanovišta tzv. nacionalnog imaginajuma – uostalom, da nije tako, Frljićeve predstave u Srbiji poput *Kukavičluka* i *Zorana Đinđića* ne bi bile moguće; doduše, treba napomenuti i to da su realizovane pre "Vučićevog vakt" – ali neko istinski konsekvantno propitivanje ne samo jedne bizarne biografije i kičastog političkog stila, nego dubinska analiza društvenih i kulturnih obrazaca koji su je omogućili, kao i prikaz ponašanja onih koji, iz moralne tuposti, prizemnog interesa ili bilo kojeg drugog razloga, rade na organizovanom zaboravu i na propiranjju prošlosti i kićenju sadašnjosti – e, sve to sada u ovoj zemlji više nije moguće, barem ne na sceni nekog "institucionalnog pozorišta".

Poznajem, doduše, ne manje od tri-četiri aktuelna upravnika ili umetnička direktora relevantnih naših pozorišta koji bi takvo nešto intimno vrlo rado videli na "svojoj" sceni, ali od te intimne želje do realizacije je dug i vetrovit put, i nešto mi govori da bi na tom putu ovaj projekat zameo vetar, i to u startu.

Šta sve ovo znači? Nekoliko važnih stvari. Što se samog Frljića tiče, on je već dovoljno puta dokazao sposobnost da prepozna samo *žarište tabua* u nekom društvu, i da onda po

(a ne tek državi!) zauzeo za svega dve godine inače potpuno besmislene i uvredljivo diletantske vladavine. Ali, reči kakve su "diktatura" ili "cenzura" nisu u ovom kontekstu toliko netačne koliko su zapravo duboko trivijalne: diktator je neko koga društvo većinski teži da se oslobodi, trenutno možda još ne može, ali radi na tome i podnosi svakojake žrtve, i jednom će uspeti. Vidite li vi nešto od toga u zemlji Srbiji? Ja ne. Teško da je i Milošević Slobodan odgovarao tom opisu, osim možda pred sam kraj vladavine, a kamoli *Vučić*. Dakle, ima tu neki dublji, složeniji, i utoliko i teže rešiv problem.

Sam Oliver Frljić u intervjuu *Danasu* kaže to ovako: "Izabirući ga za premijera, Srbija je samu sebe amnestirala od odgovornosti za sve zločine koji su u njeno ime rađeni od 90-ih naovamo i govora mržnje koji je stvarao uvjete da se oni dogode. Trenutačna situacija, u kojoj *Vučić* odlazi u posjet Sarajevu i deklarira se kao prijatelj tog grada, dok je još nedavno pripadao političkoj opciji koja bi bila najsretnija da ga je mogla savniti sa zemljom, jeste strašna. U toj situaciji imam jednostavno pitanje za građane Srbije: 'Da li bi za premijera izabrali, da mu se kojim slučajem ne sudi pred Haškim sudom, i Vojislava Šešelja, ako bi ovaj bio spreman da provede korjenite reforme u državi, dovede strane investitore i započne proces ulaska Srbije u Evropsku uniju?'"

Nemoguće je da Frljić ne zna da je odgovor nedvosmisleno DA. Uostalom, nije li se baš to i dogodilo? Srbija je jeste izabrala *Šešelja* koji je *revidirao*. Štaviše, ni to "revidiranje" uopšte ne mora da bude duboko; evo, recimo, može i bez "korjenitih reformi" koje su nešto poslednje što jednom *Vučićevom* glasaču uopšte treba u životu.

I zato, Frljiću, ne ubacuj *Vučića* u itinerer svojih rediteljskih obaveza... Ili daj nešto lako, da se narod smeje, evo, može čak i *Vučiću* da se smeje, ali neka to bude recimo *Feketić* i tako nešto, a nikako sve ono što nikako nije smešno, nego je samo važno. E, to važno, to je baš ono jedino što nam ni pošto nije potrebno.

NBGP PROPERTIES

Apartmani i poslovni prostori

Poslovni prostor
po Vašoj meri, od 18 do 366 m²...
Najbolja lokacija na Novom Beogradu.

Najpovoljniji uslovi.
Brzo prilagođavanje
konkretnim potrebama.
Konferencijske sale, restorani,
prodavnice, banke... u sklopu objekta.

Sedište smo međunarodnih
organizacija, uglednih domaćih
i stranih kompanija, ambasada...

POSLOVNI PROSTORI
u srcu
Novog Beograda

OFFICE SPACE
in the heart
of New Belgrade

Tailor made office space
from 18 to 366 m²...

Top location in New Belgrade.

Most favourable terms.

Fast adaptation
to specific needs.

Conference facilities, restaurants,
shops, banks... within the object.

We are home to international
organizations, renowned local and
foreign companies, embassies...

+381 11 222 3020 | apartmani@nbgpapartmani.com | www.nbgpapartmani.com

MEDIGROUP

Dr Ristić DOM ZDRAVLJA
Članica MEDIGROUP

- Specijalistički pregledi
- Rendgen, ultrazvuk - dijagnostika
- Biohemijska i mikrobiološka laboratorija
- Prevoz sanitetom i kućne posete lekara
- Stomatologija

UROLOGIJA

01.-31. JUL

 011 2693 287

Narodnih heroja 38, Novi Beograd • Visoka 16, Banovo brdo
www.dr-ristic.com

Zakleti protivnik

Naš mi je zemljak Konstantin ni kriv ni dužan dodijavao cele prošle godine, čoveče, rimski car, a rođen u Nišu, i ne samo što je bio imperator, nego je spasao hrišćanstvo! Proslave, svečane akademije, naučne konferencije, recitali, oratorijumi, horovi, simfonijski orkestri, glumadija, izvorne pevačke grupe u haljinama od kostreti kakva je bila u modi pre trinaest vekova, rekonstrukcije, pozorišne predstave... Mislio sam da mi pripada bar godinu dana poštade, avaj, Prvi svetski rat slavi stogodišnjicu – spasavaj se ko može!

nema više nikoga ko se toga lično seća, ima filmske trake, ima fotografija, ratnih dopisnica, ima memoara, ali Veliki rat je mit! Isus je kandidat za mit ne toliko kada ga razapnu, koliko onog zaboravljenog ili neznanog dana kad se zauvek sklope oči poslednjem njegovom savremeniku, kad bude nestao i poslednji njegov očevidac! Pa Drugi svetski rat, koji ima još milione živih protagonista i svedoka, polako klizi u mit: uhvate zlikovca koji je u plinskim komorama ugušio milion ljudi, a to neki moribund, sedokos, uredan, senilan, neupotrebljiv bilo za pravdu bilo za osvetu.

Kao protivnik rata protivim se, mada ne daje na to niko ni pet para, i pomami povodom stogodišnjice prvog svetskog krvoprolića nazvanog elegantno Veliki rat

Ko je mislio unapred napisao je roman i tako ga nazvao, Veliki rat, dramski pisci dobili su narudžbine iz zemlje glavne učesnice i rodonačelnice pokolja: šta učinismo, Jezus Marija, kukaju potomci i pravni naslednici K und K, greh naš nepojamni najiskrenije će opisati Srbadija, da, da, poručićemo drame od pisaca poteklih iz napadnute zemlje. U kojoj se, utoliko bolje po buduće dramsko delo, i atentator, takođe Srpče, opskrbio bio oružjem i džebanom!

Pomama za Velikim ratom zahvatila je veći deo naše umorne planete, ne zna se broja raspravama, što naučnim, što ne-naučnim, ko je za nemio događaj kriv: Mlada Bosna, Stara Austrija, ili neko treći! Na sve strane simpozijumi, feljtoni, polemike, meni dakako najteže padaju orgije koje se zbivaju u našem jez. i klimat. području.

Pa kakav je to jubilej, parastos nije, rođendan nije, proslava nije, odakle tolika očaranost okruglim brojkama (koje su tako svečane jedino u dekadnom sistemu, zar ne?)? Kako ćemo tek da se razularimo kad bude stogodišnjica Solunskog fronta, pa majku mu, svake godine je neka godišnjica nečega: da li u ovaj mah neko prima platu da smisli program za sto pedesetu godišnjicu Lenjinovog rođenja, ili će biti korišćena građa sa stogodišnjeg pomena koji pada ranije: ove godine se navršava devedeset godina kako vođa prve proleterske revolucije nije više sa nama!

Šta bi bilo, šta bi se desilo da smo preko stogodišnjice veličanstvenog krvoprolića prešli kao da potonjega nikad nije ni bilo? Jer ja žalim što verovatno nijedna država i nijedna kultura nije napravila takav jeretički opit, ili takav patetični gest! Ako se nakon nečije smrti čuti jedan minut na stadionu, u kapeli, ili u svečanoj sali, zašto se ne bi, evo, baš godinu dana, baš o Prvom svetskom ratu ćutalo? Bilo pa prošlo! Au, čoveče, ko ti daje pravo da kažeš bilo pa prošlo, kako ko mi daje, pa baš tih stotinu godina daju mi za pravo, idu sve na moju vodenicu! Nema više nikoga ko je u bestijanju učestvovao, bilo kao dželat, bilo kao žrtva, bilo kao profiter,

Ali, ako Veliki rat jeste mit, onda moram i da se suočim sa višestrukom umetničkom, političarskom i kapitalističkom eksploatacijom mita. Te tri sile ne prezaju ni od kakve građe koja njima donosi dobit (pisac se ne libi slave stečene stihovima o mrtvoj dragoj, ali tih mrtvih draga srećom nema toliko koliko ima asocijacija na svetsku četvorogodišnju klanicu), kako bi ovejani korisnici prenebregli tako bogato nalazište kakvo je svetski rat, pa još prvi, a koji je počeo pre tač-no sto godina! Veliki rat je odgođeni mega-rijaliti, i niko osim mene izgleda ne želi da ga propusti: umetnici zarađuju na njemu, političari ga koriste da obznane svoje plemenite svetonazore, tja, rat se može itekako reciklirati, i biva recikliran, preobraća se baš zbog tolikih minulih godina u novac, slavu, u šou, u karijeru, ili makar u dobru tezu (gledao sam igrokaz o atentatu u Andrićgradu: šta li bi sam Ivo kazao o priredbi?).

Ne znam kud bi čovečanstvo dospelo vođeno mojim 'bilo pa prošlo', ali sam likovao kad su Igoovi čukununci i prezimenjaci ostali bez tantijema koje su zahtevali sudskim putem; sudija im naprotiv odrapio par hiljada evra za sud. troškove: aferim, časni sudijo, pa ti pohlepnici nisu nikad sreli askurđel-Viktora, štaviše, on njih nije video ni kao novorođenčad!

Rekli bi se da smo svojom ulogom u Velikom ratu mnogo zadovoljniji nego onom koju smo dobili u Drugom (u daljem tekstu: Mali rat). Veliki rat protekao je bez partizana, što mu je veliki plus. I iz Malog rata smo, istinabog, pokušali da izvučemo nešto veliko za sebe, zbog našeg tzv. ustanka (kad beše *udario Srbin na Srbina*; sPO) zakasnio je Hitlerov napad na sssr, te su, dakle, mraz i Srbi došli glave Trećem rajhu, ali u Velikom ratu mi stojimo na početku: sarajevski atentat je ono veliko, početno, obojadisano i nakindureno slovo na početku knjige, sprski političari, istoričari, ali i književnici ne mogu da prikriju ponos što veličanstveno krvava ludorija ipak počinje našim imenom.

Nastavak trgovine

“Spolja indukovane mržnje, nacionalizam, verski fanatizam, potreba da se drugi ‘oslobode’, da im se uvede ‘demokratija’, sve to ide nauštrb običnih malih ljudi koji ‘treba da odrade prijav posao’. I koji na kraju skapavaju, dok na njihovoj nesreći stasavaju neke nove generacije tajkuna”

Ana Tomović je režirala dramu Bertolta Brehta *Majka Hrabrost i njena deca* u Narodnom pozorištu, poslednju premijernu predstavu upravo završene pozorišne sezone u Srbiji. Pre godinu dana u Jugoslovenskom dramskom pozorištu režirala je predstavu *Zločin i kazna*, dramatisaciju Andžeja Vajde romana Fjodora Dostojevskog. Obe ove predstave se smatraju iskorakom iz aktuelnog repertoara. Prethodila im je predstava *Prst* albanske autorke Doruntine Baša u beogradskom Bitef teatru. Najpoznatija predstava u režiji Ane Tomović je *Brod za lutke* Milene Marković u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu, za koju je pre četiri godine dobila Sterijinu nagradu. Ana Tomović je član novog saziva Upravnog odbora Narodnog pozorišta.

Smatra se da je Brehtova *Majka Hrabrost i njena deca* jedno od najznačajnijih dela dramske literature prošlog veka i jedan od najvažnijih antiratnih komada.

“VREME”: Uobičajeno je da režiju Brehtovih drama, a posebno ove, potpisuju muškarci iznad četrdeset. Vi ne zadovoljavate ove uslove, pa ipak ste se prihvatili režije *Majke Hrabrost*.

ANA TOMOVIĆ: Predlog za realizaciju ovog komada dolazi od direktora drame Narodnog pozorišta Spasoja Ž. Milovanovića, koji je gledao moju predstavu *Brod za lutke*, dopala mu se, i predložio mi da režiram *Majku Hrabrost* u Narodnom pozorištu. Ja se sama verovatno ne bih usudila da predložim taj komad, barem ne bih sad. Breht je pisac koga do tog trenutka nisam posebno istraživala, a takođe, nisam dotad gledala nijednu predstavu rađenu po njegovom tekstu. Na našim

scenama, on se izuzetno retko postavljao i kao da postoji neki, ako mogu tako da kažem, zazor prema njemu. Pristala sam, zato što su mi i Breht i rad na velikoj sceni sa velikim ansamblom predstavljali izazov.

Za novu inscenaciju rađen je nov prevod iako već postoje prevodi Ivana Ivanjija, Slobodana Glumca, Jovana Čirilova.

Prevodilac Olivera Milenković je uspešla da sa novim prevodom potpuno osveži i osavremeni Brehtov jezik kod nas. Breht je uveo dijalekt i kolokvijalan jezik u svoje komade a zapravo i u nemačko pozorište tog vremena. Ovaj svež prevod, oslobođen akademizma i arhaičnosti prethodnih prevoda, dao nam je krila i otvorio mnoge misli iz Brehtovog teksta na nov način. Ja sam sama imala dugotrajnu pripremu, tragajući za sopstvenim razumevanjem tog komada. Otključala sam ga najviše kroz njegovu poeziju. Brehtova poezija me je približila njemu kao izuzetno osećajnom autoru koji nosi, pre svega, unutrašnju bol prema društvenom poretku čovečanstva. Nje ga duboko uznemiruju klasne razlike među ljudima koje su izvor nepravdi. Ima jedna divna pesma *O čedomorki Mariji Farar* iz njegove najranije faze.

Osetila sam da kod Brehta iza svega stoji duboki humanizam. On ima potrebu da menja nepravedno ustrojstvo sveta i u stalnoj je potrazi za boljim, pravednijim društvom u kome čovek čoveku neće biti vuk. Tu sam negde tražila i svoju *Majku Hrabrost*.

Kakva je vaša Majka Hrabrost, Ana Firling?

Ana Firling, pod nadimkom Majka Hrabrost, spoj je dve suprotnosti – požrtvovane majke troje dece i ratne profiterke. Ona je

drugim sredstvima

fotografije A. Andić

jedna od najkompleksnijih dramskih likova. Njene dileme su teške i egzistencijalne. Ona je već u startu predstavljena na jedan neobičan način: umesto da beži od rata sa svojom decom, ona ka njemu ide, vukući sa sobom svoju decu i svoju kantu, da bi preživela, ali i željna zarade. Njena filozofija preživljavanja je: od bežanja nema ničeg. Ako beži, čovek će završiti gladan. Ona želi da profitira i da klasno napreduje u ratu, da iskoristi taj opšti lov u mutnom, jer svi znaju da se rat vodi zbog profita, pa da kad se rat završi nema čega da se stidi, kao što kaže. Ona je žena koja je sve preživela i svemu može da se prilagodi.

Zvuči poznato? Ko je zapravo Majka Hrabrost danas?

Majka Hrabrost nije nikakav istaknuti predstavnik u koga bismo mogli da uperimo prstom. Majka Hrabrost smo zapravo svi mi, obični, mali ljudi, koji se dovijamo, preživljavamo, trpimo razne istorijske trenutke, smene vlasti, društvene nepravde, ratove u ime ovoga i onoga, sve što može da nas zadesi nas, a mi sve to trpimo i stradamo i još potpomažemo i hranimo sistem koji nas uništava.

Zbog te potrebe za sticanjem, ona gubi decu.

Kod Brehta, zaslepljenost profitom, novcem, uvek je ta koja se ispreči između Majke Hrabrost i njene dece. U prvoj sceni komada, ona se bori kao lavica da ne dozvoli da joj regrutuju sina za vojsku, ali izgubi ga u onom trenutku kada dođe do trgovine sa jednim od vojnika. Dok mu prodaje šnal, ona gubi opreznost i drugi vojnik joj odvodi sina. U verovatno najuzbudljivijoj sceni u komadu ona mora da bira između života svog poštenog sina i svojih kola, koja za sve njih znače egzistenciju. I to što se predugo cenjkala, što nije mogla da proda kola u zamenu za njegov život, dovodi direktno do njegove smrti. Ipak, i pored svega toga ona priželjkuje da rat što duže traje da bi mogla što više da zaradi a kada izbije mir, oseća se prevarenom, jer je propala. Ovaj ovako drastično postavljen Brehtov lik sam po sebi nosi taj čuveni "fau efekat" – ili efekat začudnosti, na kome je Breht izgradio svoju dramsku literaturu i pozorišnu teoriju: obične stvari moraju postati začudne da bismo ih sagledali drugim očima, da bismo osvestili društvene, klasne, socijalne mehanizme u kojima živimo i zapitali se: da li ovo ovako

mora da bude? Na kraju, kada i poslednje njeno dete, nema Katrin, izgubi život, ona se vraća praznim kolima i kaže sebi: "Moram da se vratim nazad u posao." Taj poslednji momenat je istovremeno i emotivno-psihološki i društveno kritički, pa su mnoge glumice, pa i čuvena Helena Vajgel, imale problem kako da ga igraju. Ali tu je čar i lepota Brehta – što su kod njega ti pojmovi izmešani na tako divan način, koji nas istovremeno gađa u srce, ali čini i da budemo zgranuti, začuđeni pred takvom odlukom.

Po Brehtu, za razliku od Majke Hrabrosti, njena nema ćerka Katrin ima uzvišene ciljeve. Da li ima takvih među nama?

Naravno, u svakom društvu postoje pojedinci koji su poput Katrin spremni da pomognu drugima, viđamo ih svakodnevno. Sigurna sam da ne treba da podsećam na brojne mlade koji su tokom nedavnih poplava pomogli ljudima koji su ostali bez domova. Inače, Majka Hrabrost i njena ćerka Katrin su dva sukoljena principa, to je najznačajniji sukob unutar drame. Pohlepa, egoizam, profiterstvo s jedne strane i nežnost, samilost, plemenitost, požrtvovanost sa druge strane. Katrin jedina od svih likova u komadu iščekuje mir – ona je zarobljenica rata i svoje majke koja je čuva od užasa rata kao zver u kavezu ne dajući joj nikada da se realizuje, da živi, da voli. A Katrin je željna života i željna ljubavi. Tokom rata, ona biva unakažena, nakon čega sve njene nade da će ikada doživeti ljubav padaju u vodu. Ipak, Katrin je jedina istinska heroina u komadu. Ona bubnjanjem budi usnuli grad i spasava ga od napada vojske, pri čemu svesno gubi život. Ali takođe uspeva da spreči pokolj čitavog grada i na taj način čak i izmeni tok istorije. Njen čin je jedino istinsko herojstvo i odražava poruku Brehta: "Nijedna žrtva nije dovoljno velika u borbi protiv rata." Ovaj kvaziistorijski čin u toku jednog autentičnog istorijskog događaja, Tridesetogodišnjeg rata (1618–1648) između katolika i protestanata, u kome su smešteni likovi ovog komada – predstavlja Brehtovu poetsku i humanističku poruku.

Breht je u malom čoveku video veliki čovek istorije. Da li publika to može da oseti? Da li će naša široka javnost nenavikla na Brehtove

tekstove umeti da prihvati Brehtov cilj – da pozorišna predstava pobudi malog čoveka u publici da promisli o onome što vidi i da reaguje?

Breht je napisao *Majku Hrabrost* neposredno pre početka Drugog svetskog rata 1939. godine maltene u jednom dahu, u roku od samo mesec dana. Prvi naslov komada bio je *Užasi rata*, ali ga je promenio u *Majku Hrabrost i njena deca* sa željom da taj tako pompezan naslov u opštoj atmosferi buđenja nacionalizma i nacionalnog ponosa bude mamac da što više ljudi pohrli u pozorište da vidi njegov komad. Verovao je da će ljudi posle gledanja predstave ustati protiv rata i ne dozvoliti da se on ikada dogodi. Nažalost, taj komad nije tada izveden, Breht je otišao u izgnanstvo, i tek po njegovom povratku u Istoč-

■ Osećam da su ovo vremena koja pozivaju na izuzetnost. To vidim i po tome što se pozorišta okreću velikim piscima. Pozorište sabira svoje snage u želji da opstane

nu Nemačku 1949, komad je prvi put postavljen. Breht je želeo da osvesti ljude da je rat u stvari "nastavak trgovine drugim sredstvima", gde samo veliki profitiraju, a mali čovek, poput Majke Hrabrosti, nikada ne može da profitira, već gubi sve. Rat je najveće zlo koje može da zadesi čovečanstvo i zato se ljudi ne smeju zavlačiti u mišije rupe, poput intelektualaca u sukobima u bivšoj Jugoslaviji, moraju svim snagama ustati protiv njega. Ernest Bevin, britanski političar, 1945. godine kaže da "do sada nije postojao rat, koji nije mogao biti sprečen, ukoliko se činjenice stave mirno pred obične ljude... Običan čovek je velika zaštita od rata". Spolja indukovane mržnje, nacionalizam, verski fanatizam, potreba da se drugi "oslobode", da im se uvede "demokratija", sve to ide nauštrb običnih malih ljudi koji "treba da odrade prljav posao". I koji na kraju skapavaju, dok na njihovoj nesreći stasavaju neke nove generacije tajkuna. Breht je "svetopopravitelj", koji je osećao da opstanak čovečanstva zavisi

od borbe za promenu sistema u kakvom živimo. Ključna reč kod Brehta je "promena". Ne treba se poistovećivati sa zadatom stvarnošću nego treba imati otklon od nje i menjati je, na dobrobit svih ljudi. Zanimljivo je da on potiče iz bogataške porodice, a odlučio se da priđe radničkoj klasi.

Gledaocu je nemoguće da se ne poistoveti sa Brehtovim rečenicama, na primer sa utiskom da rat nikad neće prestati...

On govori o ratu kao o večnom stanju ljudskog duha, kao o civilizacijskoj neminovnosti...

... kaže da su vrline pogubne, da ih niko ne ceni...

Gde su te vrline danas, gde su nestale, a posebno se iskreno pitam gde su u našem društvu te vrline nestale...

... njegovi likovi su stalno između dobrog i zlog dela...

Mislim da čovek nije srećan ni zadovoljan u svom egoizmu koji je sada opšta bolest društva, ta izolovanost, ta briga samo o sebi samom, nebriga za druge, društvena slabovidost. Poplave koje su nas zadesile, koliko god tragične bile, zapravo su probudile ovo društvo. Ljudi su pokazali humanost, požrtvovanje, borbenost. Teško je živeti srećan život bez vrlina, kaže savremeni nemački filozof Otfrid Hefe. Vrline poput čestitosti, saosećajnosti, smelosti, svesti i odgovornosti kao da su nestale iz našeg društva, iz porodice, iz nas samih i to nas čini dezorijentisanim. A mi kao ljudska bića težimo toj vertikali, tim vrlinama, jer jedino one daju smisao našim životima.

To je takođe i jedan od stavova Zločina i kazne, predstave koju ste pre godinu dana režirali u Jugoslovenskom dramskom pozorištu. I Dostojevski je kao i Breht čuven po

velikim mislima i važnim porukama, i on priča o moralu...

Da, ali s različitih polazišta. *Zločin i kazna* govori o unutrašnjem moralu čoveka, o granicama koje ne sme da prekorači unutar sebe da bi ostao čovek. On govori o nevidljivoj sili, možemo je nazvati Bog, koja u nama samima postavlja takve moralne granice. Prekoračenje tih granica je istovremeno i pitanje "ima li Boga". Da li postoji neki viši poredak koji deluje na čoveka i njegovu svest i čini ravnotežu na ovom svetu ili je sve u čovekovim rukama, pa samim tim sve je i dozvoljeno. *Zločin i kazna* je religiozno-filozofsko delo gde čovek otključava osnovna pitanja o postojanju Boga i slobodne volje.

Neke vaše kolege ne žele da režiraju tekstove domaćih savremenih autora, a vi se očigledno ne slažete s takvim stavom s obzirom da ste režirali *Brod za lutke* Milene Marković, i predstave Filipa Vujoševića *Halflajf* i *Ronalde*, razumi me. Da li je uopšte važno odakle je autor teksta?

Režirala sam takođe i *Prst* Doruntine Baše, autorke sa Kosova, koji je prvi albanski komad postavljen kod nas, a koji takođe govori o upravo minulom ratu – ali iz perspektive žena, onih koje ostaju. Ova naizgled mala ženska duodrama za mene je bila izuzetno tvrd orah, a rad na njoj bio je buran, ali mi je otvorio neke nove pozorišne perspektive. Izuzetno mi je zadovoljstvo i uzbuđenje kada se susretne sa tako jakim savremenim domaćim komadima, kao što su ovi koje ste naveli. Mislim da imamo izuzetno jake savremene pisce. Na primer, ja svaki Milenin komad iščekujem sa velikim nestrpljenjem, jer ona je savremena autorka i pesnikinja koja neprestano poziva na pozorišnu i ljudsku izuzetnost, kao i u svom poslednjem komadu, *Zmajeubice*.

Da li u Brehtovom stavu da je "pozorištu potrebna jaka reč i misao i dobra gluma" čitate kritiku zabavljačkog pozorišta?

Radeći na drami *Majka Hrabrost*, kao svoj osnovni zadatak sam postavila da sve Brehtove misli dopru do publike. Zato smo ja i glumci imali uzbuđljiv posao da pre svega naučimo da mislimo i govorimo Brehta. A gde je dobra i jasna misao, tu je i emocija povezana sa tim mislima. A te dve stvari, po meni daju dobru i istinitu

glumu. Glumu oslobođenu viškova, preigravanja ili dokazivanja, naprotiv, glumu koje kao i da nema. A što se tiče kritike zabavljačkog pozorišta, ja lično pozorište doživljavam kao mesto okupljanja i zajedničkog promišljanja velikih i značajnih ljudskih tema. Ali to ne znači da je pozorište suvoparno. Naprotiv, ono pre svega treba da bude zabavno. Predstava mora da bude uzbuđljiva. Zato je Breht fenomenalan: uzbuđenje, zabava, odlična priča i kroz to snažna misao, snažna poruka i kritički pogled na društvo!

Uzbudljive predstave, predstave koje zapamtite, retkost su na našem aktuelnom repertoaru.

Moj osećaj, evo iznutra vam govorim, potpuno je suprotan od vašeg. Za mene su se neke od najuzbuđljivijih predstava desile u poslednje vreme: *Otelo* Miloša Lolića, *Čarobnjak* Borisa Liješevića, *Radnici umiru pevajući* Anđelke Nikolić, *Galeb* Tomija Janežića...

Hoćete da kažete da bi trebalo, s obzirom na okolnosti, na male budžete, da budemo zadovoljni i sa nekoliko vrednih predstava?

Para realno nema, pozorišta su ponižena, neka dobijaju pare za samo jednu produkciju godišnje, što je traumatično. Ali osećam da su ova vremena, paradoksalno, izuzetno plodna za pozorište. Osećam da su ovo vremena koja pozivaju na izuzetnost. To vidim i po tome što se pozorišta okreću velikim piscima. Pozorište sabira svoje snage u želji da opstane. Evo u ovoj velikoj ansambl predstavi koju sam radila niko ni dan nije izostao, svi su bili koncentrisani na ono što rade i bilo im je važno to što rade. Niko nije bio u nekoj drugoj sferi zbog čega bi umetnost trpela. Mislim da je, koliko god bila suštinski nepovoljna klima zbog nedostatka novca, ovo uzbuđljiva i potencijalna klima za neke značajne pozorišne događaje.

Šta se na kraju desi sa Majkom Hrabrost? Da li izade iz tog rata?

Mi je srećemo negde u šestoj godini tog Tridesetogodišnjeg rata, pratimo je 12 godina, a na samom kraju komada, u potpuno devastiranoj zemlji, rat i dalje traje i kraj mu se ne vidi. Ona nastavlja da vuče svoja kola, da ide za vojskama, do kraja ne shvatajući kako su njeni postupci doprinedli smrti njene dece.

SONJA ČIRIĆ

Sećanje na Evropu

Belgijski režiser Tomas Belink postavio je u okviru Bečkog pozorišnog festivala izložbu o Evropskoj uniji iz perspektive budućnosti. Reč je o sablasnoj viziji njenog fiktivnog raspada 2018. godine, koja podstiče na razmišljanje o negativnim tendencijama njenog aktuelnog razvoja

Za "Vreme" iz Beča

U Briselu je trenutno u izgradnji "Kuća evropske istorije", koju gradi Evropski parlament, posvećena temi evropske integracije; otvaranje je predviđeno za sledeću godinu. Ova institucija u nastanku delovala je inspirativno na tridesetogodišnjeg pozorišnog režisera Tomasa Belinka: umesto da napravi predstavu o nastanku EU, koju mu je naručilo jedno briselsko pozorište, Belink se odlučio da napravi "muzej" sa fiktivnim eksponatima "spasenim" iz "Kuće evropske istorije", i na taj način progovori o kraju Evropske unije. "Muzej" je vremenski postavljen u budućnosti, po svoj prilici za pedesetak godina, nakon novog velikog rata u Evropi, u trenutku kad je ideja evropske integracije, po svoj prilici, zabranjena, budući da "muzej" nastaje "u egzilu".

Uspelost Belinkovog koncepta počiva na tome što autoru, nasuprot očekivanju, nije stalo do futurističke vizije ili do žanra naučne fantastike. Gotovo sve što je predstavljeno u vezi sa EU je tačno, izuzimajući izvesne konstrukcije koje se tiču neposredne budućnosti. Pseudoobjektivna distanca muzejsko-istorijskog pogleda na prošlost (zapravo našu sadašnjost) izaziva efekat oneobičavanja, koji omogućava da se poznate činjenice ukažu u novom svetlu, te da se zastane i zamisli nad njihovim značenjem. S jedne strane, pogled na EU je pozitivan i izaziva nostalgiju, čak čuđenje nad sadašnjim resantimanom mnogih njenih građana prema ovoj političkoj tvorini. S druge strane, prikaz EU je i duboko uznemiravajući, budući da se izvesne, trenutno više ili manje primetne tendencije ukazuju kao eksplozivni materijal koji bi u budućnosti zaista mogao dovesti do raspada Unije i sveopšteg rata.

ISPOVEST PREŽIVELIH

Uspelost izložbe počiva i na pravilnom izboru mesta postavke. Između četiri zgrade koje mu je Bečki festival ponudio,

Belink se odlučio za bivšu Poštansku centralu, građevinu zamašnih dimenzija u starom gradu, koja već duže vreme stoji prazna, čekajući na kupca. Zgrada značenski korespondira sa izložbom: tradicionalna institucija pošte je već više od jedne decenije – pod pritiskom privredne politike Unije čiji je glavni fetiš slobodan protok robe i usluga – u procesu transformacije, koja podrazumeva otpuštanje radnika, zatvaranje poštanskih filijala i rasprodaju tradicionalnih zgrada u kojima se one nalaze. Zgradu bivše Poštanske centrale, lišenu života i prvobitne funkcije, moguće je videti kao simbol stare privredne paradigme, pre procesa globalizacije, a ništa manje i kao simbol samo deklarativne prirode pojedinih moralnih vrednosti EU, koje su usled kolizije sa privrednom praksom ispražnjene od smisla.

Na svakom koraku izložbe vidljiv je pečat pozorišnog režisera. Posetilac se najavljuje telefonom da bi organizatori zabeležili vreme njegovog dolaska; posetioci bivaju pušteni jedan po jedan, da bi svako kroz izložbu mogao da prođe sam. Već koraćanje kroz sablasnu tišinu napuštene zgrade, kroz prazne sale zamračene crnim zavesama, široka stepeništa i sobe sa tematski grupisanim eksponatima, stvara osećaj da se zakoračilo na kraj istorije. Posetilac se oseća kao jedan od poslednjih preživelih na Zemlji, koji proučava kako je jednom izgledala civilizacija.

PUSTINJA MIRA

U čekaonici, u kojoj je posetilac čekao da bude prozvan i pušten na izložbu, nalazi se požutela karta EU iz 2017. Dok sat glasno kuca, posetilac na karti može videti da su Srbija, Crna Gora i Makedonija ušle u EU 2016, a da Bosna i Hercegovina 2014. ima status kandidata. Škotska i Zapadnoukrajinska Republika (bez crnomorske obale) ušle su u Uniju 2017, a

Rusija i Belorusija su jedna država. U jednoj od manjih soba koje će posetilac kasnije videti, prikazane su dve karte EU; na jednoj od njih su obeleženi njeni delovi sa separatističkim tendencijama, na drugoj je prikazan procenat pristalica koje desničarsko-nacionalističke partije imaju u pojedinim zemljama Unije. Pored opštepoznatih separatističkih regiona poput Katalonije ili Flandrije, tu su, na primer, još Sardinija, Sicilija, Korzika, Bretanja, Republika Srpska, kao i delovi Poljske i Rumunije. Već i sam vizuelni doživljaj kvantitativno velikog broja država u kojima su prisutne ove tendencije navodi na pomisao da su nacionalizam i separatizam eksploziv koji će jednom razneti Evropu. Posebno jezivo morala je delovati ova soba na posetioce koji su izložbu videli nakon izbora za Evropski parlament, koji je pokazao

BILA JEDNOM JEDNA EU:

Slike sa izložbe Tomasa Belinka

fotografije Didi Sattmann

pridali veći značaj iz straha da bi se crni talas mogao još i pojačati. Posetilac se priseća da je svojevremeno zaista čitao pojedinačne izveštaje o samoubistvima, ali nije razmišljao da li je reč o masovnoj pojavi. Nakon raspada Unije, kaže se na izložbi, diskusija o tome ko je bio kriv trajala je "više generacija".

Pretposlednja prostorija je prazna i mračna; ipak, kroz mali otvor na zidu prodire snop svetla i obasjava deo poda na sredini sobe – tu leži pismo. U njemu izvesni Tomas (zapravo autor izložbe) piše prijatelju koji je izvršio samoubistvo. Umesto spomenika njemu i drugim "žrtvama jedne smrtonosne logike", on će od eksponata prikupljenih iz "Kuće evropske istorije" napraviti muzej.

Poslednja stanica izložbe je bar. Jedini objekat u prostoriji je šank, za njim je barmen i nekoliko posetilaca. Dok pišemo beleške i čekamo piće, barmen se interesuje da li su nam potrebne dodatne informacije o izložbi. Pitamo ljubaznog barmena da li je na neki način bio uključen u postavku, i saznajemo da je pred nama upravo njen autor Tomas Belink. Poslednju stanicu izložbe on vidi kao priliku da sa posetiocima porazgovara o njihovom viđenju Unije. U Briselu je izložba (premijerno otvorena 2013) bila kritikovana kao pesimistična, ali on se ni u kom slučaju ne zalaže za raspad EU. Kao Belgijanac, i sam oseća destruktivni potencijal separatističkih tendencija. Njegov "muzej" je opomena, ukazivanje na potrebu temeljnih promena.

Mnogi pod utiskom izložbe u baru naručuju rakiju – priča dalje Belink. Komentarišemo da bi u Srbiji reakcije verovatno bile još snažnije, budući da je za veliki broj naših građana EU simbol nade u bolju budućnost. Belink uzvraća da bi sa izložbom rado došao u Srbiju i čuo mišljenja naših ljudi.

KATARINA ROHRINGER VEŠOVIĆ

jačanje nacionalistički obojenih partija širom Unije.

Izložba podseća da je EU počivala na zajedničkim vrednostima kao što su "ideali slobode i demokratije, ljudska prava, sloboda štampe, nuklearno razoružanje, sloboda mišljenja"; takođe podseća da je Unija, shvaćena kao "mirovni projekat", jednom dobila Nobelovu nagradu za mir. Podsećanje koje izaziva nelagodu u svetlu trenutne uloge EU u građanskom ratu u Ukrajini, koja se svakako ne bi mogla označiti kao mirotvoračka. I to baš u godini obeležavanja sto godina od početka Prvog svetskog rata, kada se, sa istorijske distance nadmoćnosti u prosuđivanju, konstatuje nedostatak smisla za realnost austrougarske elite, pri čemu se prećutno pretpostavlja da se eliti Unije nikada ne bi moglo desiti slično srljanje u katastrofu.

Efekat oneobičavanja na snazi je i u drvenoj kolibi opremljenoj najnužnijim stvarima, napravljenoj po uzoru na staništa u "plastičnoj pustinji" Španije. U prapratnom tekstu se konstatuje da su građani EU svojevremeno smatrali da je neophodno tokom cele godine jesti paradajz, i to po ceni ne većoj od dva evra, što je dovelo do izgradnje velike količine staklenih bašti na jugu Španije, za čije uzgajanje je bila neophodna jeftina radna snaga. Stojeći u kolibi i osećajući se kao da je u poseti beračima paradajza, čovek se pita kolika je njegova stvarna cena.

SPOMENIK ŽRTVAMA SMRTONOSNE LOGIKE

Kao početak kraja EU označene su bankarske krize i kriza zajedničke valute. Govori se o "samoubistvima paketa štednje" između 2009. i 2015, kojima mediji nisu

Tajna Filipa Glasa

“Znate li Subinu verziju *Thanks Mr. Rorschach* ili 10 ambijenata na muziku Erika Satija? To smo radili tako što sam ja svirala, a Suba je sedeo i onako otprilike zapisivao šta mu prvo padne na pamet i pravio asocijacije da bi ih kasnije razvio u studiju. I kad sam tu prvu Satijevu *Gnosijenu* svirala, on počne neki tekst iz *Koštane* da govori: ‘Hadži-Mitke, žal za mlados...’ – to mu je bila prva asocijacija. Kasnije je upravo tu stavio deo Mitketovog monologa, jedan stari snimak. Bilo nam je tada smešno da Satie zvuči kao narodnjak...”

Branka Parlić spada u one tipične i rijetke “ledolomce” ovdašnjih kultura. Novosadska pijanistkinja prva je kod nas snimila kompozicije Erika Satieja koje će, kao i album objavljen 1986, postati, kako se to kaže, “kulturni” za jednu generaciju. Zatim, zajedno s negdašnjim Ansablom za drugu novu muziku, pionir je takozvanog minimalizma, potpuno specifičnog žanra u suvremenom zvuku, svedenog i zahtjevnog stila a, svugdje osim ovdje, i zapanjujuće komercijalnog – najprije preko kompozitora Philipa Glassa (film *Koyaniscuatsi*, opera *Einstein on the Beach*) i Michaela Nymana (muzika iz filma *Piano*). U luku što ide od Johna Cagea do kasnijih, poput Gavina Bryarsa i čitave serije drugih vrsnih imena, Branka Parlić, kao izvođač, pedagog i urednik koncertnog serijala *nove uši za novu muziku*, dosljedno i tvrdoglavo promiče ovaj stil godinama.

Tome su joj neočekivano poslužili i novi mediji: ako se na danas nezaobilaznom Youtubeu ukuca ime Philipa Glassa, prvo što izlazi su njene izvedbe, a brojevi pregleda mjere se u milijunima. Domaća kultura, gdje takve brojke uglavnom imaju samo “narodnjaci”, ovaj uspjeh još nije primijetila, osim u nekoliko slučajeva i to redom kroz tabloidnu vulgarnost (“Srpkinja zvezda Jutjuba”, jedan je od karakterističnih naslova). Ipak, nedavno je, u izdanju kuće Odličan hrčak i holandskog *MWB recordsa* izašao album – vinilna ploča štoviše – *Satie & Beyond*, izbor kompozicija koje precizno i kvalitetno prikazuju rad ove izuzetne muzičarke. Branka Parlić jedna je od onih pojava koja svojim radom tiho i ustrajno pomiče i granice muzike i, šire, kulture.

“VREME”: Vi postajete skoro sinonim za izvođenje i interpretaciju dva kompozitora: Satieja i, prošlih

foto Manja Holodkov

godina, Glassa, a šire i za takozvani "minimalizam" (kao i za, ne uvijek jasno definiranu, "novu muziku"). Da krenemo od drugoga, od Glassa koji je najzastupljeniji na ploči. Najprije: šta je to u njemu, u toj popularnosti? U čemu je stvar?

BRANKA PARLIĆ: To je jako teško pitanje. Za mogući odgovor, ja bih krenula korak unazad – baš do Satieja. Glassa sam slušala za vreme studija, onda kad je bio *Ajnštajn na plaži* u Beogradu (čuvena izvedba opere na BITEF-u, 1977, op. a.), znala sam za njega i dopadala mi se njegova muzika. Posle opet jedan period nisam se bavila njime sve dok nisam otkrila Satieja, doživela ga na svoj način, i potom snimila. Sve to u eri bez interneta, dakle uz mnogo pitanja – gde i kako smestiti Satieja. Istorija muzike koju sam radila kao student, Andreis (standardni udžbenik *Povijest glazbe* Josipa Andreisa, op. a.) i tako dalje – tamo ga pominju u tri rečenice. Onako – "nezanimljiv" i "beznačajan" kompozitor. Bilo mi je teško objasniti ot kud takva muzika krajem devetnaestog veka. Pa sam razmišljajući vraćala film i to povezala s onim što sam već čula slušajući Glassa i svirajući izvorni minimalizam u Ansamblu za drugu novu muziku, dakle onu najjednostavniju formu te repetitivnosti. Tako da sam se onako bojažljivo u sebi pitala da li je tu sad neka veza. Moj odgovor je bio da postoji.

Znači, potpuno na nivou intuicije?
Tako je.

Jer kad se pogleda zapravo: Glass, kompozicijski – to je "ništa", što bi se reklo. Uglavnom, slični modusi: obavezan ostinato lijeve ruke, tri ili četiri note, nekad čak dvije, to pulsira između A i C na primjer, pa se onda pomakne samo za jednu notu i akord naviše. Jedna od

kompozicija, iz Metamorfoza, čini mi se, ima progresiju: E-mol u F-dur, iz njega u C-dur i vraća se na kraju u C-mol. Varijacije su ritmičke uglavnom, i to vrlo jednostavne i logične – recimo samo prepolovi tempo. Čini se da bi svatko to mogao. U čemu je, dakle, čarolija?

(pauza)... Razumem pitanje, ali ne znam odgovor, stvarno... Verovatno je ta repetitivnost tu primarna.

Ali ima i drugih koji su repetitivni pa nisu Glass... Teško pitanje, zar ne?

Jako teško. I sama sam se često pitala šta je to što je tako dopadljivo. Ali, mislim... nemam odgovor. Ti jednostavni harmonski sklopovi možda... Ne znam kako da objasnim. Mene je ta mantrička meditativnost privukla. Već kod Satieja ima takva svedenost, zato ga i sviram dosta sporo. Ponovo: kad sam došla do nota nije bilo literature, interneta, nisam imala uzore, dobila sam note i to je bilo sve. Prvi put sam Satiejevu muziku čula u crtanom filmu *Satiemania* (legendarni animirani film Zdenka Gašparovića i Zagrebačke škole crtanog filma, iz 1978, op. a.), tu je svirao Ciccolini. I onda, razmišljala sam da ću to da odsviram kako se meni čini da bi trebalo. U to vreme nijedno drugo izvođenje nisam ranije čula. Na osnovu uputstava u samoj partituri, shvatila sam da ne postoje neka posebno striktna ograničenja. Hoću da kažem da mi je ta meditativnost dosta spontano došla. Zašto sada vraćam priču na Satieja? Kad sam svirala u našem kulturnom centru u Parizu, naletela sam pak na Glassove note u jednoj prodavnici, uzela sam ih, prelistala i pomislila: "Pa ovo po strukturi deluje jednako tako, jednostavno, prozračno, svedeno kao Satie. Ajde uzeću pa da vidim šta mogu od toga da uradim." I kasnije kad sam prosviravala, shvatila

sam da osećam isto kao kad slušam i sviram Satieja. Na isti način imam potrebu da to uskladim sa svojim disanjem. A ono se verovatno stabilizovalo, umirilo, radeći na tome. Na koncertima na kojima sviram samo *Solo Piano* Glassa nemam ni trunke treme, i nikada ranije nisam imala takav osećaj rasterećenosti. Kod izvođenja drugih kompozitora, tokom prvog dela koncerta uvek imam malu tremu, a kad dođe drugi deo, s Glassom – potpuno se prepustim doživljaju, kao da sam i sama samo slušalac.

U tom smislu, sviranje minimalista neobično je zahtjevno, gotovo atletska disciplina, zbog te repetitivnosti i apsolutne discipline u izvođenju, ponavljanja u kojem se vrlo suptilno boji zvuk i stvara mikrodinamika. Za ovaj stil svirač skoro pa da mora biti u askezi neke vrste, što ne mora ako svira romantičare na primjer – ne čudi otud da je Glass budist. Kako se to kod vas odvija, koji unutarnji procesi?

Kad vežbate program starije epohe, ne morate da imate neprekidnu stoprocentnu koncentraciju, dok kod rada na repetitivnim kompozicijama, čim se izgubi potpuna kontrola, vežbanje više nema smisla. Tu vrlo često nema velikih virtuoznih i tehničkih zahteva, nego je stvar u tome da se održi savršeno ujednačena repetitivnost i puls, kao i dinamička izniansiranost. Metronom tu dosta pomaže i onda u jednom trenu više nije potreban – metronom se "useli" u svirača. Harmonijske promene su jednostavne jer je u minimalizmu primarna ritmička struktura: jedan akord – drugi akord, ništa specijalno, ali ako pulsom ne održim tenziju sve postaje suvo. Tu je ključ. Pokušavam ovo da objasnim mojim studentima koje zanima nova literatura, a oni često

ne shvataju koliko rada je tu potrebno.

Osnova kod minimalista i jeste muzika Istoka, kod Glassa – indijske “rage”, a kod drugih *gamelan* muzika s Jave i Bali-ja ili afričke udaraljke. Repetitivnost koju Istok odavno poznaje i koja se koristi za meditaciju, za drugačija stanja duha, minimalisti su spojili s glavnim karakteristikama muzike Zapada, s harmonijom i melodijom.

Čini mi se da vi Glassa izvodite s takvom predanošću i ozbiljnošću, uzorno “slavenski” – da ga uzimate ozbiljnije nego što on sam sebe uzima.

Pa kad ga slušam kako svira, i ja bih to rekla. On svira prilično nesređeno i ponekad se ima utisak da nije dovoljno navežbao. Sad, dobro, on zna šta hoće da dobije takvim izvođenjem, ali da, tačno je, mislim da sam uložila u izvedbu više truda od samog kompozitora.

Zanima me baš, zna li on za vas?

Gordan Tudor, saksofonista iz Splita, fenomenalan svirač s kojim nameravam da radim, svirao je u orkestru *Bang on a Can* (čuvena njujorška skupina za suvremenu muziku, op.a.) i sedeo je u nekom društvu gde je bio i Glass pa ga je pitao: “Je li vi znate da ima jedna ‘gospođa’ u Srbiji koja svira vaše stvari?” Rekao je: “Da, znam.”

Da se vratimo ponovo na Satieja. Vaše izvedbe, naročito *Gnossiennes* Broj 1., kad su se pojavile imale su osamdesetih status tajne lozinke kod jednog dijela publike – posebno taj prvi dio. On se pojavljivao u televizijskim emisijama, umjetničkim projektima (kod autora Ruskog umetničkog eksperimenta), neki zagrebački pisci su to koristili u svojoj literaturi i tako dalje. Preko tih snimaka publika je prvi put istinski otkrila Satieja, a malo njih je znalo da se radi o vašim verzijama. Nije vam to smetalo?

Nisam o tome ni mislila. Prvo sam bila iznenađena da je ploča tako prihvaćena u Jugoslaviji. Nije mi uopšte bila namjera da je snimam, nego je Suba (pokojni Mitar Subotić/ Rex Ilusivii) doneo note iz Pariza, i ja sam te klavirske kompozicije uradila za sebe. Snimke sam kasnije napravila u Studiju M Radio Novog Sada 1984. i tako su ostali u fonoteci. Dve godine kasnije u M produkciji rtv Novi Sad, inicijativom Vite Simurdića napravljena je ploča *Initiés* i objavljena u samo

petsto primeraka, pa kasnije još petsto na albumu u izdanju PGP-a. Ni danas mi nije jasno kako je taj album dospao svuda, potpuno van naše kontrole, i kako je tako brzo bio razgrubljen. Na promociji u Matici srpskoj, za koncert su morali da otvore i sve salone sa strane jer nije bilo mesta u glavnoj sali. Ploča je, potpuno neverovatno, stigla u sve delove Jugoslavije, do Rijeke, Zagreba i Ljubljane, gde sam dobila neverovatnu recenziju u “Vidicima” i “Mladini” a potom i održala koncerte, kao i u Beogradu u skc-u, gde je sala bila puna.

Pa onda iz toga taman u suštinu: taj prvi, najpoznatiji dio ciklusa – on zvuči nekako balkanski, s tom melodijom i harmonijama. Ne može se pak naći ništa o genezi kompozicije.

Znate šta sam otkrila tek nedavno, posle decenija sviranja? To bi mogla biti sefardska pesma! Zove se *La Flor de Istambul* – *Cvet Istambula* – i ako je to u pitanju, ona nije obrada – to je ta pesma. Ja svih godina mislim da je to rumunski melos: naime, u vreme Prve svetske izložbe u Parizu bio je popularan rumunski paviljon i s time rumunska muzika, a Satie se družio s Brancusijem i verovatno obilazio kafee u kojima su svirali rumunski orkestri. Jednom sam slučajno nešto premotavala traku – uradite to kad imate vremena – jer kad je ubrzate: rumunski melos! Pomislím, dobro sam povezala. E sad, ostaje misterija da li je zaista u pitanju sefardska pesma koja je bila inspiracija Satieju ili je nova a tekst dopisan na njegovu *Gnosijenu*.

Dakle, kako god okrenemo, jedan ekscentrični Francuz u prvim desetljećima dvadesetog stoljeća, u isti čas kad u Parizu gladiju i naši Tin i Matoš, uhvatio je tu nešto ovdašnje, “naše”, da bi nam to preko svoje kulture “vratio” kasnije u Jugoslaviju, kroz vašu izvedbu – to je jedna fantastična kulturna dinamika. E sad, u tom arhajskom tonu kompozicije je li možda i ključ ondašnje fascinacije?

Znate li Subinu verziju *Thanks Mr. Rorschach* ili *10 ambijenata na muziku Erika Satieja*? To smo radili tako što sam ja svirala, a Suba je sedeo i onako otprilike zapisivao šta mu prvo padne na pamet i pravio asocijacije da bi ih kasnije razvio u studiju. I kad sam tu prvu *Gnosijenu* svirala, on počne neki tekst iz

Koštane da govori: “Hadži-Mitke, žal za mladost...” – to mu je prva asocijacija bila. Kasnije je upravo tu stavio deo Mitketovog monologa, jedan stari snimak. Bilo nam je tada smešno da Satie zvuči kao narodnjak. Ali sve to ništa ne oduzima od čarolije kompozicije.

Naslov “Gnossiennes” već je emblematican za modernizam: gno-sis – znanje, spoznaja, što je uvijek podrazumijevalo tajno, ezoterično znanje. Satie je bio duboko u mistici, a pojam iz kojeg je nastao naslov – neologizam odvrće se unazad sve do klasične Grčke, u mit o Tezeju i Minotauru. Ovo pak dalje povezuje i smješta kompozitora u mrežu značenja svoga vremena: u Parizu stvara Picasso kojemu je minotaur važan simbol. Sve to čini jedno vrlo zapleteno klupko kulturne historije. E sad, mora li izvođač, pijanist u ovom slučaju, imati svijest o porijeklu djela i o kontekstu u kojemu ono nastaje? To vas pitam jer se danas dogodilo da većina reproduktivaca nema van muzike mnogo intelektualne znatiželje, a pogotovo znanja.

Kad radim sa studentima – to tražim od njih. Kad sviraju delo, treba da znaju da ga smeste u epohu kad je nastalo da bi ga na pravi način protumačili. Nije “allegro” tempo jednak kod Rahmanjinova i kod Mozarta, drugi je pojam brzine. Svaki izvođač treba da poznaje širi istorijski kontekst vremena i nastanka dela. Ali kad govorimo o radu na mom Satieju, ja nisam imala to znanje. Moje izvođenje je rezultat intuicije i sklop okolnosti koje su bile u vreme kad sam dobila te note i počela da radim na njima. Doselila sam se tada iz Beograda u Novi Sad i nisam se odmah dobro osećala u novoj sredini, tako da se to stanje, čini mi se, oseti. U radu na minimalizmu ovakvo poznavanje istorijskog konteksta nije neophodno jer je tu primaran zvuk a ne priča. Kod Satieja pak važno je poznavanje vremena i okruženja i, kad bih ga ponovo radila, to bi bilo s gomilom informacija. Sada imam i literaturu i internet, i možda bi drugačije zvučao jer bih ga smestila u kontekst.

A da danas vlada nedostatak znatiželje, primećujem kod studenata svako. Niti su radoznali niti imaju potrebu da rade malo šire na svom obrazovanju,

da čitaju, da prate dešavanja na svetskoj umetničkoj sceni. Razlog je, sigurna sam, ovaj potpuni sunovrat u društvu i devaluacija svih vrednosti. Izvođaštvo je postalo kao sport, svi su sve brži, jači, virtuozniji, usredsređuju se samo na vežbanje, hoće da budu savršeni izvođači u tehničkom smislu, a nedovoljno rade na razumevanju konteksta, muzike, ideje. Instrumentalci se uopšte ne bave time i – to se čuje.

U druga vremena, unutar novosadske i beogradske scene družili ste se stalno i surađivali s ovim rokerskim dijelom: pokojni Suba, pa također prerano otišla Margita Stefanović, Rambo Amadeus, čak i Dragan Ilić iz Generacije 5 – ovo zadnje troje ste skupili i na izvedbi Satievog maratonskog djela *Vexations*. Kako ste se osjećali među njima kao klasičar?

Magi je bila sjajan pijanista, imala je apsolutni sluh, a nije upisala muzičku akademiju jer su njeni roditelji želeli da upiše arhitekturu. Bila bi odličan koncertni pijanista, sigurna sam. Suba je bio još čak srednje muzičke škole u Novom Sadu kad sam ga upoznala, ali je već bio mladić s puno ideja – i bez straha da svoje ideje i realizuje. Radio je muziku koja je zaista bila nekoliko koraka ispred onoga što se radilo kod nas. Cela njegova generacija bila je jako zanimljiva, svi su bili individualci i svi su nešto zanimljivo radili.

Sa Ansamblom za drugu novu muziku bila sam i na Muzičkom bijenalu u Zagrebu 1979. godine, gde smo po ideji tadašnjeg umetničkog direktora Nikše Gliga delili koncertno veče s ansamblom Michaela Nymana. On u to vreme nije bio tako velika zvezda kao danas, ali mi smo već poznavali njegovu muziku i dopadala nam se. Ali tad nam je Philip Glass bio bog. Mnogo zanimljiviji i intrigantniji. Nije dozvoljavao u to vreme da mu se kompozicije štampaju jer je imao svoj ansambl i sam ga je izdržavao. Mi smo već poznavali, slušali i voleli njegovog *Ajnštajna na plaži*, a činjenica da je nemoguće bilo nabaviti note pravila je celu priču oko Glassa još intrigantnijom.

Evo, toliko godina kasnije i vama je izašla ploča za strano tržište i sada držite koncerte vani. Kako reagirate ljudi tamo na izvedbe? Ima li

razlike između recepcije kod kuće i one u Engleskoj ili Holandiji?

U Holandiji je nakon prvog dela koncerta bio uljudan aplauz i ništa više. Pomislila sam da im se ne dopada. Međutim posle drugog dela, koji sam završila s *Mad Rush* (Glassovom) – aplauz je trajao i trajao a onda su ljudi ustali i nastavili da tapšu! Nakon koncerta sam se srela s publikom i saznala da su neki i doputovali na koncert iz okolnih mesta. U Liverpulu sam svirala na Hope univerzitetu i držala predavanje o prvoj filmskoj muzici, odnosno o Satievoj kompoziciji *Cinema za film Entr'acte* (nijemi film Renée Clairea iz 1924, po scenariju Francisa Pica-bije, op. a.). U Londonu, koncert je bio u crkvi u Covent Gardenu – a iako je organizaciju radio *Serbian Council*, apsolutno nije bilo naših ljudi – u publici su bili samo Englezi. Odakle se pojavila ta publika? Nisam mogla da verujem. Jedan gospodin sa ženom je došao iz Velsa na koncert, neki mladi čovek je došao iz Oksforda. Bila je prepuna crkva i prezadovoljna sam tim koncertom. A naši organizatori su posle ostali zapanjeni – otkud samo Englezi tu?

Malo se ipak izgleda otvorilo sve nakon toliko godina izolacije. Devedesetih, pretpostavljam, niste išli nigdje?

Te devedesete smo uglavnom čekali da prođu. Bila sam potpuno neaktivna što se koncerata tiče. I to je bila moja odluka. Zapravo smo tih godina svi bili kao u nekoj hibernaciji. U to vreme nisam koncertirala, nisam htela ni da vežbam. E onda sam odlučila da krenem ponovo – kad je počelo bombardovanje. Tad je sve zamrlo, niko nije išao na posao, ništa se nije radilo, dan je trajao beskonačno. Moj mali sin je redovno išao s tatom na igralište, a ja sam rešila da ponovno počnem da vežbam da bih nekako popunila vreme od sirene do sirene i da bih nakratko opustila grč vilice koji sam osećala tokom ta tri meseca.

I šta ste uzeli prvo?

Zbirku Satieja. Jedne od mnogih noći bez struje, moj muž je napravio nekakvu lampu od starog akumulatora, tek da nisam u potpunom mraku, i dok je sin sedeo u njegovom krilu, ja sam svirala Satieja. Nisam vežbala – svirala sam. ¶

DORDE MATIĆ

Poslednji krici iz teretane

Stiven Sigal, Sava centar, 24. VI;

Bili Ajdol, Kalemegdan, 26. VI

AP Photo

Ukoliko niste upoznati s muzičkim životom Stivena Sigala (r. '52. u SAD, kod Velikih jezera), njegova pojava s gitarom naravno Vas tera da pomislite kako je drži samo ne bi li je što pre skrljao nekom o glavu; bar jednom je tako i učinio na filmu. Njegovo muziciranje, takođe, deluje Vam čak i manje ubedljivo nego npr. Vučić o eutegracijama. No, činjenica je da su i borilačke veštine i bluz opčinile Stivena još tokom njegovog skromnog detinjstva. Prvu gitaru dobio je pred pubertet, ali se posvetio aikidu i sličnom, te i pre nego će načeti treću banku postao priznati majstor i učitelj u tim kategorijama; godine života i rada u Japanu pogodovala su da bude budista, pristalica zena i uopšte azijskih filozofija/religija. Po povratku, filmsku karijeru

započeo je gotovo slučajno, obučavajući face kao što su Š. Koneri i Dž. Kobern: tek '88, odmah i kao scenarista i smesta hitom. Kao brzo uspostavljani, prvorazredni akcioni heroj – produhovljeni, miroljubivi tabadžija – deo novca i slave lično je prevodio u dobročinstva (ekologija, zaštita životinja, pomoć deci, borba protiv HIV-a...). Čak je 2005. stigao da objavi svoj prvi cd

Songs From The Crystal Cave, stilski svaštaran, ali i prijatan. Onda je opet isplivala sklonost ka električnom Čikagobluzu, na samizdatu *Mojo Priest* (2006, Steamroller Production), a sprema i treći.

E, kad sve ovo znate, laknulo Vam je? Sad je Stiven Sigal s bluzom verodostojan k'o ex-PPV kad ustvrdi da u Srbiji nema cenzure. Jeste, lako mi da lajem pošto je karavan prošao, neće se sensei skoro vraćati da me premlati (čitaj: cenzuriše). Čak ću i dodati, mnogoženac je (neki brakovi se preklapali),

preljubnik samo tako (otvoreno varao i *Ženu u crvenom* Keli le Brok, s kojom ima troje dece), a iz niza suđenja za seksualno zlostavljanje (radnih koleginica) po pravilu se iskobeljava platežnom moći. Desetine sve nižebudžetnih filmova čine da širom naših tv satire org. kriminal česće i od nadležnog dr ministra, a sve više snima u Rumuniji, Kini... da bi nedavno kontroverzno posetio akcionog heroja soc. rada Putina.

I dovede beogradska Arena Sigala da sa svojim 9-članim bluz-bendom nastupi u Sava centru. Posle preglasne predgrupe (Texas Flood ovdašnji) i pauze, publika iz polupraznog partera curila je ko policija u tabloide. (Korpulencijom) Rastući Sigal začuo bi se uglavnom samo u uvodu svake numere, eventualno u ponekoj formalno ispravnoj, kratkoj ali bezveznoj solazi ničim povezanoj s pesmom u kojoj se našla; dakle, jedva nešto više no nEmir-manja Kusturica sa No Smok. Ork. A pevanje mu još gore, nema glasa pa glumi za mikrofonom jače no pred kamerom. Sve to naravno bogato 'peglažu' i zatrpavaju dvojica gitarista i raspevani klavijaturista boje glasa slične Stivenovoj. *Alligator Ass* i *My Time Is Numbered* još i nekako, posle *My God* pripovedanje prelazi u propovedanje, a bluz-matrice slabo podnosi metriku pretenciozne dužine. I trajalo je koliko idu kraći fest-nastupi, oko 45 min, jer Sigal je upravo na turneji širom Evrope, po manjim bluz-festivalima u kombinaciji s promotivnim potpisivanjima i aiki-do-radionicama. Pa i nama zapalo da se hobistički bruka (voli, al' ne ume), i prošeta što više gitara iz sopstvene zbirke. Ovo gostovanje ostaće

bolje zapamćeno po 3 kuriozitetu: ćirilčni bilbordi, ispred sale prodaja xxxxl majica (a ne diskova), veteran-bubnjar Geri Malaber – 1 od najboljih/najtraženijih u SAD. I možda, ako se otkrije, da je sve bilo samo paravan za seminar koji je Sigal održao MUP-u, *Iznad Zakona: Kosmajac*.

Više bi Stiven Sigal pristajao u festival (Belgrade) Calling, ne samo zbog rokersko-gitarskog zvuka i iste cene ulaznica (2.500-3.500d.), nego i jer su obe zvezde večeri na slične načine titrale lokalnoj publici (...*ja sam ratnik, kao i Srbi... srpska himna Rebel Yell*). Posle početnog zagušenja prevelikim zalogajem (4 dana na Ušću, 2012) Calling – u organizaciji iskusne agencije Avalon iz Skoplja – prošle godine sveo se na realan format: koncert svetske rok-zvezde (Green Day, 2013), s toplim predjelom od par viđenijih ex-yu bendova (ovog puta žilavi Psihomodo Pop – Zagreb), u donjogradskom parku podno zidina tvrđave Kalemegdan. Sklonost američkoj/stadionskoj mutaciji panka nastavlja izbor Bilija Ajdola (Viljem Broud, r. '55), čiji koreni jesu u prvom pank-talasu u rodnoj Engleskoj, kad je pevao u Generation X s kojom ga još veže *Dancing With Myself*. Ulaskom u '80-e i preseljenjem u Njujork Bili je kredibilitet trampio za estradni pank široke us-upotrebe, stav je postao pozerač, a bunt – modni dodatak.

Srećom, talenat naslonjen na britansko zlato '60-ih i MTV omogućili su mu niz velikih plesnih hitova u glavnoj struji roka, žurskih standarda koji su i posle 30-ak godina okosnica njegovog repertoara, od *White Wedding* do *Cradle of Love*. Superstar-dekadencija uništila je više

njegovu muziku nego izgled, pa se kao slika Bebe Popovića – pardon, Dorijana Greja – u obnavljanju karijere upečatljivo pojavio i na EXIT 2006. Sada pokreće svetsku turneju tokom koje će objaviti autobiografiju (po prvom solohitu *Dancing With Myself*) i album *Kings & Queens of the Underground*. Još nezagregan, u ranjivoj Srbiji morao je zbog letnje provale oblaka da oćuti jedno veće, a sledećeg je srećom bilo malo kiše i više od 15.000 posetilaca. No već od početne *Postcards From The Past* tromo se prebacivao iz jedne u drugu rokištičku pozu, a vokal kao da je zaboravio u teretani. Prateći kvintet takođe je bio napola koplja, čak ni ne podržavajući šefa dodatnim pevanjem. Natprosečni broj bildera u fan-pitu oćito je zadovoljan čestim presvlačenjem zmiškog tela zvezde večeri, Bili ponekad uspeva da podigne glas kao za GenX *Ready Steady Go*, ali u sporijem tempu (*Eyes Without A Face*, *Sweet 16*) manjak je još bolniji.

Na kraju prvog sata Ajdol i bend približavaju se radnoj temperaturi publike, doduše za oduvek ispraznu obradu *L.A. Woman* koju bi njen Morrison i kao stondirani 70-godišnjak (da je poživeo) bolje opevao. Odatle kreće providna kupovina vremena: dugovečni partner blajhanog Bilija, natapirani Stiv Top Gun Stevens davi sve dužim, jalo-vim deonicama, kao da nam nedavno nije dosađivao i k.g. Đibonijevog koncerta. Uzgred, za događaje ove veličine, scen-ska produkcija je takođe bila ispod proseka, npr. bez velikih ekrana.

Oduševljavajući se drugorzrednim događajima, i publika postaje takva.

DRAGAN KREMER

Mrak je kod njih

Da se ne lažemo, poslednjih nedelja na televiziji se gleda Svetsko prvenstvo u fudbalu. U Srbiji je prava za prenos obezbedio javni servis, pa je RTS dobio retku i lepu priliku da zablista i pokaže se u novom svetlu. No, osim nove lepe voditeljke u sportskoj redakciji, pozajmljene za Prvenstvo, sportskim žargonom rečeno, nema promena u timu i postavci igre. Posebno depresivno deluje kvalitet slike tokom prenosa, pa zato hvala bogu na RTS HD eksperimentalnom kanalu, gde oslobođeni reklamnih blokova gledamo fudbal.

jer građani deluju punačko, sito, a time i srećno. U siromašnim društvima, višak kilograma je znak blagostanja – ima narod šta da jede.

Postoji i efekat analogne slike koji asocira na bolju prošlost, na retro fazon koji gledaocima uliva spokoj. Svi koji su nabavili televizor novije generacije, onaj sa ravnim ekranom, bili su šokirani slikom. Filmovi nemaju magiju, sve se vidi, sve je preterano realistično. Potrošeni su sati na pronalaženje komande u podešavanju (picture/mode) ne bi li se magija televizije vra-

Ljubavni trougao koji čine "Informer", "Kurir" i Beba Popović pršti od emocija. Oni se suštinski svađaju oko toga ko je omiljeno dete gospodina Vučića, a u ljubavi i ratu su sva sredstva dopuštena.

Ta snežna sumaglica analognog signala je tužno podsećanje da kasnimo u tehnološkom smislu, pa će protivnici tv pretplate imati validan argument – ili tačnije izgovor zašto neće da je plaćaju. Dok menjate kanale u bilo kojoj distributerskoj kablovskoj mreži, u ovom trenutku RTS ima daleko najlošiji kvalitet slike, u rangu sa Palmom plus, regionalnim tv liderom Pomoravlja.

Ako je to zaostajanje vidljivo u tv slici, pomislio sam samo koliko li je onda u drugim oblastima savremenih tehnologija. Televizija, ili javni servis, pokazatelj je stepena razvoja društva, naša televizija je poslednji iskorak u osavremenjivanju medija napravila tokom Evrosonga u Beogradu kada se svečano zavetovala da će preći na digitalni signal u jednom od rokova koji su već davno, davno prošli.

Dok ovo pišem, na Pinku se emituju "Maratonci", a Đenka najavljuje "ton film" kao budućnost i "oči i uši sveta". Naravno, ni tada se svima nije dopala ta novotarija.

Državna savetnica u nadležnom ministarstvu danas pominje neki datum 2015. godine. To govori o nespremnosti da se ozbiljno unaprede forma i sadržaj RTS-a.

Umesto digitalizacije, bavili smo se dodelom frekvencija i dilemom ko je podobniji za aktuelnu vlast: Kopernikus ili tv Nova. Lakonski odgovor glasi – mala bara, mnogo krokodila, da citiram pokojnog Batu Trlaju.

Koliko smo nekompatibilni sa svetom, vidljivo je bukvalno u tv slici. Osim digitalno oštre slike i zvuka, radi se o drugačijem formatu.

Danas je usvojeni format 16:9, pa zbog te razlike u promeru đunte sa sitnim nutom, svi na javnom servisu deluju buckasto i rašireno. Kad bolje razmislim, to ne mora nužno biti loše,

tila. Savremena slika je neumoljivo i digitalno oštra. RTS-u se vide bore i umoran lik, nisam za imperativ večite mladosti, ali savremeni mediji su surovi.

Na sreću, glavni medijski sukobi u vreme letnjih tv šema kod nas se odigravaju – u Gutenbergovoj galaksiji. Ljubavni trougao koji čine "Informer", "Kurir" i Beba Popović pršti od emocija. Ako stvari svedemo na personalni nivo: gađanje kakicom, svi protiv svih, odvija se između Raje i Ace Rodića, Vučićevića i Popovića. Pobjednik u ovoj igri osvaja laskavu i lukrativnu titulu medijskog glasila Predsednika Vlade. Oni se suštinski svađaju oko toga ko je omiljeno dete gospodina Vučića, a u ljubavi i ratu su sva sredstva dopuštena.

Protivniku se obraćate ličnim imenom, pominjete mesta, svedoke, intrige, maše se usranim vešom kao korner zastavicom, pominju se kupljene diplome, naručeni tekstovi, sponzorski ugovori sa Telekomom i naravno – fiziološke izlučevine u svim pojavnim oblicima. Ovaj šampionat, koji po drami ne zaostaje za onim u Brazilu, ima i svoje aktuelne gubitnike i dobitnike. Trenutno na kladionicama najveću kvotu za medijsku manipulaciju ima Beba Popović, za kojeg sam siguran da gleda američku seriju "House of Cards". Kevin Spejsi je tu glumeći pokazao najmračniju vezu medija i politike. Nije mnogo bolji ni Blerov savetnik Alister Kembel, koji se nedavno pohvalio da je "sprečio srpsku pobjedu" i da ga plaća Priština. Bler je, prema neproverenim pričama, bio preskup savetnik za našeg Premijera. Zna, dok gledate igrane serije, ipak pomislite da televizija malo preteruje, ali sada znam da je iza ekrana mnogo veliki mrak. Zastrašujuće veliki mrak naše medijske kuće od karata.

DIZANJE ULOGA

Petro Porošenko je nastavio oružanu akciju na istoku Ukrajine. Vladimir Putin je povišio ton i najavio da će braniti Ruse u bliskom inostranstvu, naglašavajući pravo na "samoodbranu". Ratne sukobe, politiku "optuživanja" i "uzdržavanja" prate gasna kriza i socijalno i privredno urušavanje Ukrajine

Na istoku Ukrajine formalno desetodnevno primirje od 20. juna, inače prekršeno najmanje sto puta, uz uzajamno optuživanje zaraćenih strana, okončano je u ponedjeljak 30. juna u ponoć. Nakon savetovanja s ukrajinskim Savetom bezbednosti, predsednik Petro Porošenko objavio je da će nastaviti antiterorističku operaciju u Donbasu, koji je poprište oružanih sukoba od februara 2014.

SPREMNI ZA BORBU:
Ruski dobrovoljci
u Donjecku
fotografije AP Photo

“Oružane snage, nacionalna garda, pogranična služba i služba bezbednosti dobile su odgovarajuće naredbe. U realizaciji postavljenih zadataka radi zaštite teritorijalne celovitosti Ukrajine oni više nisu ograničeni režimom prekida vatre. Mi ćemo napredovati i oslobađati našu zemlju”, naglasio je Porošenko nazvavši antivladine snage teroristima i maroderima.

Kad je nakon preuzimanja dužnosti

SAMO VAS GLEDAM: Putin i Medvedev sa oficirima ruske armije

objavio prekid vatre, Porošenko je izneo mirovni plan u kome je obećao da će garantovati upotrebu ruskog jezika u istočnim regionima, da će inicirati decentralizaciju zemlje i da će amnestirati one pobunjenike koji nisu činili teža krivična dela. U konsultacijama (koje još nisu bile nazvane pregovorima) s jednom posredničkom misijom OEBS-a u kojoj su učestvovali i ruski ambasador u Ukrajini i izaslanik bivšeg ukrajinskog predsednika Kučme, pobunjenici su takođe izjavili da će i oni prekinuti vatru.

Pucale su obe strane.

PRITISAK BATALJONA

U petak 27. juna, Porošenko je produžio primirje za 72 časa, do 30. juna, a u međuvremenu se u Kijevu našao pod pritiskom da od primirja odustane.

Radikali iz bataljona “Donjeck”, “Ajdar” i njima slični su se 29. juna okupili pred predsedničkom palatom u Kijevu i istakli ultimatum: hitan prekid primirja i uvođenje ratnog stanja na teritoriji Donjecke i Luganske oblasti.

Prema nekim izvorima, to su džepne armije oligarha Igora Kolomojskog, teškog tri milijarde dolara, koga je za guvernera Dnjepropetrovska postavio pretihodni v.d. predsednika Turčinov. Dok je Desni sektor Dmitrija Jaroša bio udarna borbeni snaga kijevskog februarskog Majdana, sada izgleda da su ovi odredi, zajedno sa Nacionalnom gardom, glavna udarna snaga protiv ustanika Donbasa. Pitanje je u kojoj meri se ti borci uopšte i potčinjavaju Porošenu. Da bi zadovoljili zahteve boraca da im se dodeli potrebna

oprema, braća Kličko (Vitaljjeva partija UDAR podržava Porošenka) izdvojili su iz ličnih fondova sredstva za nabavku zaštitne opreme.

Na relaciji Pariz–Berlin–Moskva krajem juna rađeno je nešto na uspostavljanju kakvog-takvog mira. Predsednici Rusije i Ukrajine dogovorili su se 29. juna da zajednički rade na saglasnosti o prekidu vatre, saopšteno je posle telefonskog razgovora predsednika Ukrajine Petra Porošenka, Rusije Vladimira Putina, Francuske Fransoa Olanda i kancelarke Nemačke Angele Merkel.

Putin je naglašavao da je važno da bude produžen režim prekida vatre i uspostavljanja mehanizma kontrole uz aktivnu ulogu OEBS-a, u šta je spadao i predlog o razmeštanju pripadnika ukrajinskih pograničnih snaga i OEBS-ovih posmatrača sa ruske strane, na pograničnim punktovima Izvarino, Dolžanskoe i Krasnopartizansk kod Luganska, koje su na ukrajinskoj strani granice nekoliko dana ranije zauzeli pobunjenici.

Pre toga u EU i SAD čule su se izjave da će nove sankcije Rusiji biti uvedene ako Moskva ne preduzme vidljive korake radi deeskalacije konflikta na istoku Ukrajine, pošto je zahtevano da Rusija obustavi protok oružja i dobrovoljaca preko granice. Jedna američka poruka je glasila da Rusija ima 72 sata da primora pobunjenike da polože oružje. Moskva je tvrdila da je njen uticaj na pobunjenike ograničen.

PRERANI ZAKLJUČAK

Porošenko je protumačio da je ukidanje odluke ruskog Saveta Federacije o

Ugovor o asocijaciji i trgovina

Predsednik Ukrajine Petro Porošenko je 27. juna potpisao Saglasnost o asocijaciji Ukrajine sa Evropskom unijom, istim onim nalogom kojim je taj ugovor trebalo u Vilnjusu novembra 2013. da potpiše bivši predsednik Viktor Janukovič. U Moskvi su na taj korak reagovali hladno.

Ministar spoljnih poslova Sergej Lavrov je konstatovao da će Ukrajina izgubiti privilegije u okviru slobodne trgovinske zone Zajednice nezavisnih država iz koje još nije formalno izašla. Putinov sekretar za medije Dmitrij Peskov je priznao suvereno pravo Ukrajine da potpiše takav dokument, ali je dodao da slede odgovarajuće mere Rusije ukoliko budu ugroženi njeni interesi. To praktično znači da će u narednom periodu doći do promene trgovinskog režima između Rusije i Ukrajine.

Trojni pregovori EU–Rusija–Ukrajina na tu temu zakazani za 11. juli teško da će tu nešto promeniti. Socijalna i ekonomska kriza u ratom zahvaćenoj Ukrajini se uvećava.

Paralelno sa sukobima na istoku Ukrajine, pred Vrhovnom radom u Kijevu 1. jula bilo je povređenih tokom protesta onih koji su tražili da se devizni krediti prevedu u račune u grivnjama po povoljnom kursu.

Politika uzdržavanja

Putin je ruskim diplomatama 1. jula rekao da ukrajinska kriza pokazuje da SAD nastavljaju takozvanu "politiku uzdržavanja" iz vremena hladnog rata. Taj izraz je u ruskoj štampi pominjan u poslednje vreme u vezi s imenovanjem Džona Tefta za novog ambasadora SAD u Moskvi (čeka da dobije agremen). List "Komersant" piše da Tefta u Moskvi smatraju prilično negipkim oponentom u sporovima i pamte njegove oštre izjave upućene na adresu Rusije, pa na osnovu njegovog imenovanja i ponešto zaključuju o tome da se SAD spremaju da se vrate na "politiku uzdržavanja", koju je definisao američki diplomata Džordž Kenan još 1947. Takva politika se svodi na saradnju SAD s Rusijom samo u malobrojnim oblastima u kojima su interesi dve države istovetni, uz ignorisanje Moskve u sistemu međunarodnih odnosa. Teftova kandidatura u Moskvi se tumači kao signal da Vašington ne namerava da ide na ustupke i kompromise u odnosima s Moskvom.

Teft je radio u Moskvi 1996–1999. kao zamenik šefa američke misije u Rusiji, do avgusta 2013. bio je ambasador u Ukrajini, a do tada je bio ambasador u Litvaniji i Gruziji.

Putin je tokom diplomatskog brifinga rekao da Rusija neće zalediti odnose sa Vašingtonom: "Mi smo uvek težili da budemo predvidljivi partneri. Spremni smo za konstruktivan dijalog, ali na ravnopravnoj osnovi", naglasio je Putin, rekavši da Rusija nije zainteresovana za učešće u "formatima" u kojima se ne uvažava njen glas: "Naši legitimni interesi su često ignorisani. Ne moramo da žrtvuemo naše životne interese samo da bi nam bilo dozvoljeno da sedimo pored njih tamo (u G8?, prim. red.)..."

On je takođe govorio o američkim pokušajima da izvrše pritisak na evropske zemlje, zbog njihove saradnje sa Rusijom što je okarakterisao kao ucenu. "Mi znamo o pritisku od strane naših američkih partnera na Francuze, kako bi oni odbili da Rusiji isporuče nosače helikoptera 'mistrall'..."

Putin je, ne pominjući SAD, ukazao i na opasnost mešanja u unutrašnje poslove drugih država. Po njegovom mišljenju, Evropi je potrebna sigurnosna mreža (strahovoćna setka) da libijske, sirijske, iračke i ukrajinske krize ne bi postale zarazne.

Posebno je, kaže Putin, to mešanje opasno za postsovjetsko prostranstvo. Zato što te države ni na političkom ni na ekonomskom planu još nisu sasvim stale na noge i nemaju održive političke sisteme, posebno je važno brižno i s uvažavanjem odnositi se prema ustavnim osnovama tih zemalja.

Po Putinu, to je važno ne samo na postsovjetskom prostranstvu, već u Evropi u celini, zato što čak i u zemljama zapadne i istočne Evrope opstaju etničke i socijalne protivrečnosti, koje mogu u svakom momentu da postanu osnova za konflikte, za rast ekstremizma i za nelegitimnu, nedemokratsku smenu vlasti sa svim negativnim posledicama koje iz toga proističu.

angažovanju ruske vojske na teritoriji Ukrajine "imalo značajno, mada simboličko značenje", pa je zajedno sa zapadnim liderima ponavljao da Rusija nije preduzela konkretne korake radi deeskalacije, pa ni pojačanja kontrole granice.

Možda je Porošenko procenio da je Rusija počela da odstupa pod pritiskom Zapada i da je poništavanjem ovlašćenja Putinu da interveniše u Ukrajini, demonstrirala da se nalazi na ivici otkazivanja podrške jugoistoku.

Pritisak Zapada na Kijev postoji, ali taj pritisak u osnovi ide prema Rusiji, kako ona ne bi smetala Porošenkua da silom uguši ustanak na jugoistoku, pa su ukrajinske vlasti ponovo poverovale da mogu da uguše ustanak silom.

"Ukrajinska pravda" je javila, pozivajući se na izvore u štabu ukrajinske "antiterorističke operacije", da je u utorak 1. jula "radila artiljerija i avijacija". U okolini Donjecka vodila se tenkovska borba, a u samom Donjecku vođene su borbe, ali nije jasno ko je na koga pucao. Pobunjenici su se hvalili da su kod sela Semjonovke oborili još dva ukrajinska aviona, ali to nije potvrđeno. Dok su ukrajinski i zapadni izvori govorili da pobunjenici iz Ukrajine dobijaju rusko teško naoružanje, ruski mediji su javljali kako su pobunjenici u gradu Konstantinovki s postamenta skinuli trofejni tenk IS-3 ("Иосиф Сталин-3") i upotrebili ga u borbi s ukrajinskim snagama u selu Uljanovki Krasnoarmejskog rejona.

"Josif Stalin vstupil v opolčenje" (stupro u jedinice odbrane), glasi naslov u ruskoj "Komsomolskoj gazeti".

MIR I RAT: Život teče dok borbe traju

Pobunjenici na istoku Ukrajine su očekivali napad, a inače u Porošenkovim obećanjima nisu videli mnogo (opštu tezu o decentralizaciji, upotrebu ruskog jezika), a izgleda da ih je odbijalo to što je mirovni plan novog predsednika imao ultimativni karakter – poruku da amnestija sledi kada pobunjenici polože oružje oni su čitali kao da svaki učesnik u pobuni može da bude optužen i osuđen za teške prestupe.

Čule su se eksplozije i paljba u rejonu aerodroma u Kramatorsku u kome se borbe vode dva meseca. Srušen je tv predajnik na brdu Karačun oko kojeg se vode borbe od marta, a izgleda i televizijski toranj u Donjecku. Borbe su vođene i oko razrušenog radiolokacionog centra na jednoj uzvišici iznad Luganska...

GOVORI MOSKVA, SLUŠAJ PAŽLJIVO

Da li će posle obnove vojnih dejstava na jugoistoku Ukrajine Rusija izmeniti svoju poziciju? Svi su čekali da čuju šta će Vladimir Putin reći u obraćanju ruskim diplomatama okupljenim u Kremlju 1. jula.

Na tom diplomatskom brifingu koji se u Kremlju odvija svake dve godine i na kome se obično iznese okvir ruske spoljne politike, u trenutku kada je parlamentarna skupština OEBS-a proglasila Krim okupiranom teritorijom i osudila Rusiju za destabilizaciju Ukrajine, Putin je podigao ulog:

“U Ukrajini, kao što ste videli, ugroženi su naši zemljaci, ruski ljudi, a i ljudi drugih nacionalnosti, njihov jezik, istorija, kultura, zakonska prava, garanto-

Gasni dug i “Južni tok”

Videće se kako će otvaranje zapadnih tržišta a zatvaranje istočnih uticati na kolabirajuću Ukrajinu, koja bi naredne zime mogla da bude jako pogođena gasnom krizom, o kojoj su početkom juna propali pregovori u trouglu Moskva–Brisel–Kijev.

Gasprom je 16. juna Ukrajinu prebacio na režim pretplate za gas zbog toga što je Naftogas Ukrajine definisan kao hronični neplatiša, koji će dobijati ruski gas samo u obimu koji je napred plaćen. To praktično znači da Ukrajina ruski gas više ne dobija. U Evropu se preko Ukrajine tranzitnim gasovodima šalje oko 185 miliona kubnih metara dnevno. Direktor Gasproma Aleksej Miler je izjavio da će Gasprom uvećati količine koje u Evropu šalje preko “Severnog toka” i gasovoda “Jamal – Evropa” i povećati ispumpavanje gasa iz podzemnih skladišta u Evropi ukoliko registruje da ruski gas namenjen Evropi ostaje u Ukrajini.

Govoreći o gasnom dugu Ukrajine, Vladimir Putin je 1. jula istakao da Rusija pažljivo prati snabdevanje gasom u Evropi. “Ne, nikakvog reversa nema. Naš gas, u stvari, dobijaju. Mi sve vidimo. Mi ništa ne preduzimamo da ne pogoršamo situaciju...”

Nakon što je bugarski premijer pod pritiskom Evropljana i Amerikanaca najavio obustavu radova na izgradnji gasovoda “Južni tok”, bugarska vlada je pala. Paralelno s tim, Austrija je s Gaspromom potpisala ugovor o izgradnji kraka “Južnog toka” dugog 50 kilometara do podzemnog skladišta Baumgarten, dok je dosadašnji komesar za energetiku Etinger ponavljao da “Južni tok” mora da bude usaglašen s evropskim trećim energetske paketom, a ukrajinski ministar spoljnih poslova apelovao da se “Južni tok” zaustavi. Mađarski premijer Viktor Orban izjavio je 1. jula da mađarska vlada uvažava Ukrajinu, ali da odgovara svojim građanima i za snabdevanje energijom, da ne namera da se nađe u situaciji kada će njeno snabdevanje zavisiti od Ukrajine i da će zato graditi “Južni tok”.

vane opšteevropskim konvencijama...

Kakve su reakcije naši partneri očekivali od nas dok su se rasplamsavali događaji u Ukrajini? Mi, konačno, nismo imali prava da ostavimo Krimljane i Sevastopoljce na volju borbenih nacionalista i radikala, nismo mogli dopustiti da bude suštinski ograničen naš pristup ka akvatoriji Crnog mora, da bi na krimsku zemlju, u Sevastopolj, ovenčan borbenom slavom ruskih vojnika i mornara, na kraju krajeva, a ja mislim, dovoljno brzo, došla vojska NATO-a i bio kardinalno izmenjen balans snaga u Pričernomorju. Praktično sve za šta se Rusija borila još od vremena Petra Velikog, a možda i ranije, istoričari znaju bolje, sve to bi faktički bilo precrtano...

I hoću da svi shvate: naša zemlja će i dalje energično štititi prava ruskih, naših zemljaka s one strane granice, koristiti za to sav arsenal raspoloživih sredstava: od političkih i ekonomskih do međunarodnim pravom predviđenih humanitarnih operacija prava na samoodbranu...

Vi znate i slušali ste o poslednjim pokušajima da se ustanovi i sačuva mir u Ukrajini. Aktivno učešće u tome uzimali su saradnici Ministarstva inostranih

dela, ministar lično. Znae za mnogobrojne pregovore, telefonske konferencije o tom pitanju.

Nažalost, predsednik Porošenko je doneo odluku da obnovi borbena dejstva, i mi nismo uspeli – kada govorim “mi”, imam u vidu i sebe, i moje kolege iz Evrope – nismo uspeli da ga ubedimo da put pouzdanom, održivom, trajnom miru ne može da vodi preko rata...

Porošenko je uzeo na sebe političku i vojnu odgovornost u potpunosti... Do sada Pjotr Aleksejevič nije imao direktne veze s naređenjima da se počnu vojna dejstva. Sada je uzeo na sebe tu odgovornost u potpunosti. Ne samo vojnu već i političku, što je mnogo važnije...”

Šta stoji iza ovih Putinovih reči? Predsednik Rusije je nakon brifinga s diplomatama 1. jula po podne na radnom sastanku sa stalnim članovima ruskog Saveta bezbednosti raspravljao o situaciji u Ukrajini koja se, prema saopštenju Kremlja, “rapidno pogoršava” nakon prekida primirja. BBC je u izveštaju Putinov govor diplomatama ocenjivao kao “igru optuživanja”, ali on po svoj prilici znači nešto više od toga.

MILAN MILOŠEVIĆ

Ulaznica za pakao

Nakon što su ubijena trojica izraelskih dečaka, vlada u Tel Avivu naredila je "ciljano" bombardovanje palestinskih teritorija i najavljuje "istrebljenje" palestinske organizacije Hamas. Hamas uzvraća pretnjama o radikalizovanju napada na Izrael. Kao da su svi samo čekali na povod da napuste i onako jalove mirovne pregovore

Tri nedelje nije bilo vesti o sudbini trojice izraelskih učenika, Ejala Jifra, Gilada Šaara i Naftalija Frenkela. Jedan od njih je uspeo da se javi mobilnim telefonom i kaže: "Mene su kidnapovali." Kretali su se po terenu koji strogo kontrolišu izraelske snage bezbednosti, nameravali da se posle nastave u jednoj verskoj školi vrate svojim kućama autopromenom. Mislili su da su bezbedni. Našli su ih mrtve ispod gomile kamenja blizu mesta gde su poslednji put viđeni. Očigledno su ubijeni iz vatrenog oružja nedugo

pošto su oteti. Dvojica mladića su imala 16, stariji 19 godina.

Čitav Izrael nedeljama je saosećao sa strepnjom i nadom roditelja trojice dečaka. Čitav Izrael priključio se njihovom očaju i besu, kada su saznali da su im sinovi ubijeni. Osude i zgražavanje nad "gnusnim zločinom" stizale su iz čitavog sveta: Od Baraka Obame, preko Angele Merkel i Vatikana, do generalnog sekretara UN Ban Ki Muna i Fransoa Olanda. Znalo se šta sledi.

Nekoliko sati nakon što su pronađena

tela trojice dečaka, u noći između ponedeljka i utorka, izraelsko ratno vazduhoplovstvo i artiljerija ratne mornarice obušili su se na palestinske teritorije. Tel Aviv govori o "hirurškim udarima" na 34 cilja usmerenih protiv palestinske organizacije Hamas. Očevici govore o desetinama eksplozija za samo nekoliko minuta. Neke palestinske kuće kod Hebrona, u kojima su navodno živeli ubice, srušene su sa zemljom; prilikom racije ubijen je jedan osamnaestogodišnji Palestinac.

OČAJ I BES:
Sahrana
ubijenih
izraelskih
tinejdžera
AP Photo

Sa područja Gaze – daleko od mesta ubistva – ispaljeno je 18 manjih raketa na Izrael. Izraelska vlada najavila je da će posle sahrane trojice ubijenih učenika, u utorak uveče – kada ovaj broj "Vremena" bude u štampi – odlučivati o narednim akcijama. "Ne smemo da zabijemo glavu u pesak", izjavio je izraelski ministar spoljnih poslova Avigdor Liberman, "radikalnu, islamističku, terorističku organizaciju Hamas treba jednom za svagda uništiti temeljnom vojnom intervencijom, pre nego što još više ojača." Ministar privrede Naftali Benet kaže da će se članstvo u organizaciji Hamas pretvoriti u "ulaznicu za pakao" i zahteva njegovo "istrebljenje".

Dok Izraelci govore o "pravednoj odmazdi zbog gnusnog ubistva", Palestinci

ukazuje da je ovaj tragičan događaj Izraelu poslužio samo kao izgovor za vojnu ofanzivu. Ako Izrael hoće rat "mi ćemo da otvorimo vrata pakla", izjavio je portparol Hamasa Sami Abu Zuhri. Vašington je obe strane pozvao na uzdržanost "posle tragedije".

CINIČAN IZGOVOR

Još dok je postojala nada da su trojica izraelskih mladića živa, komentator nemačkog nedeljnika "Spiegel", Jakob Augšajn, pisao je: "Jedna lična i porodična tragedija preti da se pretvori u nacionalnu katastrofu", jer može da izazove novi potres u celom i inače ne samo zapaljenom, nego vatrenim okršajima već zapaljenom regionu. Strašan baš kao i kidnapovanje i ubistvo, piše Augšajn, jeste cinizam izraelskih vlasti da takav događaj zloupotrebe za ostvarivanje političkih ciljeva koji nisu povezani sa sudbinom Ejala, Gilada i Naftalija.

Izraelska vlada je odmah po njihovom nestanku objavila da su otmičari članovi radikalne palestinske organizacije Hamas. Ubrzo zatim objavljena su i imena navodnih otmičara, Marvana Kavasme i Amira Abu Aišeha. Hamas je potvrdio da su ta dvojica njihovi članovi iz Hebrona. Činjenica je takođe da o toj dvojici Palestinaca od dana otmice nema ni traga ni glasa.

Izrael je svim svojim policijskim, vojnim i obavestajnim potencijalima tragao za trojicom svojih građana. Mediji su se prisećali slučaja izraelskog narednika Gilada Šalita, koji je otet 25. juna 2006. godine, a pušten neozleđen posle više od pet godina, 18. oktobra 2011. na osnovu dogovora sa Hamasom. Izrael je tada zauzvrat iz zatvora pustio 1027 palestinskih političkih zatvorenika. Postojala je izvesna nada da bi sličnu sudbinu mogla da imaju i trojica izraelskih učenika.

Još i pre nego što su pronađeni njihovi posmrtni ostaci, u potrazi za njima izraelske bezbednosne snage su ubile petoricu i uhapsile preko 460 Palestinaca. Sloboda kretanja 750.000 Palestinaca bila je drastično ograničena. Amnesty internašnel saopštio je da izraelska vlada "kolektivno kažnjava" Palestince na "okupiranim

područjima". Pitanje da li je ubistvo trojice mladih Izraelaca pojedinačni čin, ili je izvršeno po direktivi vrha Hamasa, u Izraelu se ne postavlja.

KOJI JE MOTIV

Neki komentatori ukazuju na to da Hamas u ovom trenutku nije imao nikakvog interesa da zaoštava situaciju. Jer, Hamas i mnogo umerenija organizacija Palestina, Fatah, ranije oštri protivnici, nedavno su se složili da sastave zajedničku vladu i zajednički, kroz nekoliko meseci, raspišu izbore na teritorijama u kojima vladaju – u Gazi i Zapadnom Jordanu. Na osnovu toga su se mnogi nadali da najzad može da dođe i do ozbiljnih pregovora između Izraela i Palestinaca. Mnogo truda kao posrednik uložio je američki ministar spoljnih poslova Džon Keri, da bi na kraju razočarano izjavio: "I naše vreme i naša snaga imaju granice..."

Bivši izraelski ambasador u Nemačkoj, Šimon Štajn, tvrdio je da je cilj Jerusalema da međusobno posvađa Palestince i da ih diskredituje na međunarodnom planu. Otmica i tragična smrt mladih Izraelaca čine se kao zgodan povod za sprovođenje tog plana.

ZAČARANI KRUG

I nakon bezbrojnih mirovnih inicijativa mir na Bliskom istoku nije na vidiku. Još pre dvadeset godina su izraelski političari Šimon Perez i Jicak Rabin i tadašnji vođa palestinskog pokreta Jaseir Arafat dobili Nobelovu nagradu za miru za svoj trud uložen u izraelsko-palestinsko pomirenje. Živ je samo još Perez, nedavno penzionisani predsednik Izraela. Rabina je ubio izraelski nacionalista, koji je bio nezadovoljan što je težio miru sa Palestincima, a za Arafata mnogi izvori govore da nije umro prirodnom smrću, nego da je otrovan.

Trojica ubijenih učenika su nestala sa teritorije zvane Guš Ecion, koja se sastoji od dvanaest naselja pod izraelskom upravom na pola puta između gradova Hebrona i Jerusalema na teritoriji Zapadnog Jordana obično nazivanog Vestbenk – Zapadna obala. Misli se na zapadnu obalu reke Jordan. Guš Ecion je pod strogom

NARAŠTAJ ZA SUKOB PODELJENOG SVETA: Letnji kamp za palestinsku decu...

... izraelski kontrolni punkt u Gazi

fotografije Reuters

izraelskom upravom. Situacija na toj teritoriji komplikovana je i zbunjujuća.

Grad Hebron je jedan od najstarijih na svetu. U njemu se nalazi takozvani Avramov hrast, drvo za koje se tvrdi da bi moglo biti staro 5000 godina, a pod kojim se navodno odmarao praotac Avram – Abraham – Ibrahim, koji se javlja u svetim knjigama kako Jevreja tako i hrišćana i muslimana. Na osnovu takozvanog Hebronskog dogovora Izrael i palestinske autonomne vlasti sporazumele su se da se grad podeli na zonu H1, koju kontrolišu Palestinci, i H2, pod kontrolom Izraela. Posle izbijanja intifade – palestinske pobune civila za koju je karakterističan i veliki broj napada kamenicama koje su vršili maloletnici 2005. godine – teritorija H1 je obezbeđena zidovima, tornjevima i kontrolnim punktovima, tako da je kretanje palestinskom stanovništvu prilično otežano.

Posledica toga je i da palestinski kriminalci od svoje policije beže u zonu H2, jer palestinske i izraelske vlasti međusobno ne sarađuju čak ni u toj oblasti.

Na internetu se pojavilo i jedno saopštenje da su izraelske momke kidnapovali i ubili pripadnici ISIS-a, ekstremne islamske organizacija koja operiše u Siriji i Iraku sa ciljem da tamo stvori novu državu. Izraelske vlasti to saopštenje nisu smatrale verodostojnim.

ZAJEDNIČKI NEPRIJATELJ

Izraelska politika zasnovana na razumljivom strahu od napada ekstremnih islamista neretko je bila kontraproduktivna, ujedinjavala je protiv sebe različite, inače sukobljene, struje među muslimanima kojima je zajednička bila samo mržnja protiv jevrejske države. Izrael se obrušio na Palestince u trenutku kada se borbe između šiita i sunita u Iraku već mogu nazvati ratom, a ideja o stvaranju jedne nove islamske države se prelila iz ratom odavno podeljene Sirije.

Građanski rat u Siriji vodi se od 2011. godine, poginulo je preko 160.000 ljudi, i to gotovo isključivo muslimana, preko 2,6 miliona Sirijaca je pobešlo van zemlje i vode se kao izbeglice. Pobunjenike protiv

predsednika Bašara Al Asada podržavao je Zapad, pre svega Sjedinjene Američke Države, iako je bilo poznato da glavnu reč među njima vode radikalni, muslimanski vernici. Rusija je držala stranu Asadu. Poslednjih nedelja, međutim, snage pobunjenika su se prelile u Irak sa otvorenom namerom da stvore Islamsku državu u Iraku i Siriji (ISIS). Pre neki dan je rukovodstvo tih snaga, koje napreduju prema Bagdadu, zamenilo svoje ime u "Islamsku državu" i izjavilo da stvaraju kalifat, sa pretenzijom da svoju vlast prošire na sve muslimane sveta. Vašington, koji je pobunjenike u Siriji podržavao kao borce za slobodu, sada govori o "terorističkim grupama".

Ekstremisti u Siriji i Iraku su svog komandanta, Abu Bakr el Bagdadija, proglasili za kalifu, što bi značilo da je poglavar svih muslimana na svetu. Do sada ga ni u jednoj islamskoj državi niko ne priznaje, naprotiv, dobri poznavaoци kurana ga nazivaju otpadnikom od islama.

Reč je o međusobnim borbama tri vida islama, Asad je alevita, borci za kalifat su suniti, u Iraku je vlada Nurika al Maliki-ja koja je šiitska. Ako bi se pravila gruba istorijska paralela, to podseća na "tridesetogodišnji rat" između katolika i protestanata u Evropi od 1618. do 1648. godine. Irački general Ali al Sajidi je u intervjuu nemačkom listu "Velt" govorio o svom predlogu da se njegova zemlja podeli na sunit-ski, šiitski i kurdski deo. To zvuči lepo, ali sa kurdskim delom odmah bi poželeti da se ujedine Kurdi iz Turske, Sirije i Irana, i eto novog rata.

Izrael je godinama najviše ukazivao na opasnost koja mu pretila iz Teherana uz pretpostavku da se u Iranu radi na proizvodnji nuklearnog oružja. Još nedavno je svet strahovao od preventivnih izraelskih udara na Iran koji bi prisilili SAD i Rusiju da se umešaju jedni uz jednu, drugi uz drugu stranu i da se tako čovečanstvo otetura do ivice Trećeg svetskog rata. Danas su Amerika, Rusija i Iran partneri – makar u borbi protiv pobunjenika u Siriji i Iraku koji se bore za kalifat. To je preokret koji bi pre nekoliko meseci analitičari smatrali nemogućim.

Direktno ili indirektno, svaka kriza u regionu u jednoj od zemalja pogađa Izrael, Siriju, Irak, Iran, Tursku, Liban, Jordan, Egipat, Libiju, Tunis, Sudan, Jemen, Saudijsku Arabiju i Emirate. Reč je i o nafti. I

NEPRIJATNA SITUACIJA:
Palestinski predsednik Mahmud Abas

Palestinsko “izmirenje”

Uvek nanovo Izrael se nalazi pred pitanjem: Šta je “primeren” odgovor na terorističke napade, piše za bečki “Standard” novinar Ben Zegenrajh. Neki misle da je došlo vreme za uvođenje “novih pravila igre” protiv Hamasa. Drugi pak upozoravaju da ne treba donositi ishitrene odluke dok krv ključa. “Srce vrišti, ali mi moramo da delujemo hladnokrvno”, kaže tako izraelska ministarka pravde Cipi Livni prilikom diskusije u kabinetu za bezbednost. U kolektivno pamćenje Izraelaca urezan je juli 2006, kada su posle otmice dva izraelska vojnika izraelske snage umarširale u Liban, što je dovelo do krvavih obračuna sa Hezbolahom.

U trenutnoj krizi čuju se uobičajeni ratoborni poklici, ali obe strane signaliziraju da nisu zainteresovane za avanturu. Niko ozbiljno ne računa sa tim, da će premijer Benjamin Netanjahu da pošalje kopnene trupe u Pojas Gaze i tako rizikuje rakete napade na Tel Aviv.

A Hamas je u ovom trenutku privredno i politički toliko slab i izolovan, da bi bolje bilo da se isuviše ne ističe. U turbulentijama arapskog proleća Hamas je ostao bez sponzora. Iran mu je okrenuo leđa, kada je Hamas intervenisao protiv predsednika Sirije Bašara Al Asada, piše Zegenrajh. A Egipat je neugodan sused koji blokira logističku podršku u Pojasu Gaze, posle kratkotrajnog uspona Muslimanske braće.

Upravo je ta slabost bila glavni razlog što je Hamas u aprilu pristao na unutarpalestinsko “izmirenje” i formalno odustao od vlade koju je sam formirao u Pojasu gaze. Još nije poznato

da li je otmicu trojice izraelskih učenika veronauke naredila vrhovna komanda Hamasa, ili je to bila inicijativa neke lokalne ćelije u okolini Hebrona.

Otmica je, u svakom slučaju, u duhu Hamasa, pa tako njegovo vođstvo nije moglo da je kritikuje. Uvek nanovo su političari Hamasa nazivali otmice legitimnim sredstvom, kako bi se iznudilo puštanje na slobodu palestinskih političkih zatvorenika.

Sa druge strane, palestinski predsednik Mahmud Abas je i te kako kritikovao otmicu, jer su ga partneri samo mesec dana po “izmirenju” doveli u veoma neprijatnu situaciju. Pritom to “izmirenje” u praksi nije još ni sprovedeno u delo. Dogovorili su se, doduše, oko nove ekspertske vlade, ali u svakidašnjoj politici prepoznaju se različiti ciljevi i obe strane se drže svojih pozicija.

Upravo tokom afere otmice Abasova policija je podržavala Izraelce, što je logično, jer Abasov je interes da Hamas ne postane isuviše jak na Zapadnoj obali. A Izraelci su potragu za otetim dečacima iskoristili da nanese štetu Hamasu, na primer ponovnim hapšenjem terorista, koje su pustili 2011. u zamenu za otetog vojnika Gilada Šalita.

Ova otmica mogla bi da znači i početak kraja palestinskog “izmirenja”, jer Abas – ako hoće da sačuva svoj ugled – ne može sebi da dozvoli da ga dovedu u vezu sa nekom grupom koja otima i ubija tinejdžere.

o vodi i o širenju uticaja. I u tom kontekstu treba posmatrati akcije Izraela nakon ubistva trojice jevrejskih dečaka. Ejala, Gilada i Naftalija.

Svojevremeno je izraelska novinarka Avirama Golan u dnevnom listu “Haarec” zamolila sve dobronamerne sile i pojedince da prestanu da pomažu Izraelu: “Ostavite nas na miru, pa ćemo videti šta će se

dogoditi”. Jakob Augštajn se u svom članku o otmici mladih Izraelaca pre nego što su pronađeni mrtvi poziva na nju i poručuje: “Vreme je za povlačenje. Ko želi da pomogne Izraelu i Palestini neka se okrene na drugu stranu.” Ako ponovo eskalira sukob između Izraelaca i Palestinaca, za očekivati je podrška jednima i drugima sa strane, stvaranje novih regionalnih

i globalnih savezništava i frontova.

Nad Irakom lete ruski vojni avioni, beloruski helikopteri i američke bespilotne letelice, a nišanske sprave iranskih i izraelskih raketa sigurno su odavno podešene za eventuelni međusobni sukob. Uplitanje velikih sila do sada nije donelo ništa dobro.

JOVAN HIRŠL

Ujed koji je zboleo

Da li je urugvajski reprezentativac Luis Suarez poslat kući zato što je nezrelo dete ili psihopata? Ili je pao kao žrtva u ime spasavanja obraza FIFA

Urugvajski centarfor Luis Suarez je put Brazila sigurno krenuo sa namerom da ostavi utisak. Ono što definitivno nije planirao je to da u centru svetske pažnje neće biti zahvaljujući nogama već – zubima. Čovek koji "grize" na terenu (ponovo) je ujeo i nekoga na njemu, ovoga puta italijanskog defanzivca Đorđa Kje-linija. Usledila je drakonska kazna: devet utakmica suspenzije i četiri meseca van fudbala, globa od 100.000 švajcarskih franaka i – zgražavanje i osuda od strane gotovo čitave svetske populacije.

Da mu je ovo prvi ispad te vrste, Suarezu bi FIFA verovatno makar malo provirila kroz prste. Međutim, činjenica da je ujeo po treći put u četiri godine izazvala je masovnu histeriju i tu za toleranciju nije bilo mesta. Istog momenta kada je postalo jasno da je ugrizao za rame italijanskog reprezentativca, Tviter su preplavili uglavnom negativni komentari, a ubrzo je usledila i oštra reakcija na ostalim društvenim mrežama. Suarez je, osim najvećeg negativca Mundijala, postao i tema broj jedan za sprdnju. Na njegovoj strani ostali su, praktično, samo njegovi saigrači i njegova baba. FIFA nije imala kud. Dan nakon sporne utakmice uveden je disciplinski postupak čiji epilog svi znamo.

SPASAVANJE OBRAZA

Reagujući na presudu disciplinskog komiteta, generalni sekretar FIFA Žerom

Valke je izjavio da je to bila nužna odluka i da bi Suarez trebalo da ode na terapiju. "Ako se tako nešto desi jednom onda pričamo o incidentu, ali ako se desi tri puta onda je to više od incidenta. Zato bi morao da bude kažnjen za primer", smatra Valke, dodavši da je oštra kazna nužna jer je eksces videlo nekoliko miliona ljudi. "To nije ono što biste želeli da vaša deca vide dok gledaju svoje idole na svetskom kupu", poentirao je Valke. "Podržao sam odluku komiteta jer je ono što je igrač uradio neprihvatljivo i ne uklapa se u imidž koji želimo da pokažemo svetu."

Dežurni kritičari bi rekli da je upravo očuvanje imidža razlog ovakve reakcije FIFA. Dakle, ne stvarno uverenje da

je Suarez divljak niti briga o njegovom mentalnom zdravlju, već slika koja je njegovim postupkom stvorena u javnosti, a koja bi mogla da naškodi ugledu jedne takve institucije.

Sport, pa tako i fudbal, vrvi od povišenog adrenalina (i testosterona) što često rezultira raznoraznim oblicima agresije na terenu. Nagledali smo se teniseru koji razbijaju reket, hokejaša koji se tuku palicama, a nije tajna ni da vaterpolisti čupaju dlake jedni drugima pod vodom, što je prilično bolno i podmuklo. Ali ujeda-nje... To je nešto što savremeno društvo ne prihvata.

Pre nego što se, kao i cela planeta, pozabavimo analizom Suarezovog duševnog

ceo svet

BORBA U ŠESNAESTERCU:
Ugriženi Đorđo Kjelini i urugvajski "Hanibal Lektor" Luis Suarez

stanja, pošteno bi bilo da se zapitamo zašto je njegov potez izazvao toliko zgražavanje i gađenje.

ZLOČIN I KAZNA

Osim što sa sobom nosi objektivnu opasnost od neugodnosti, bola, povrede i niza drugih neprijatnosti, među kojima su razne virusne infekcije uključujući hepatitis B, hepatitis C ili čak HIV, ujedanje se u društvu u kome živimo smatra pre svega kulturološki neprihvatljivim.

"Zanima me kako bi javnost reagovala da je Suarez 'samo' udario Kjeljinija. Da li bi se i tada svi ovoliko digli na noge? Verovatno ne. Za razliku od udaranja, ujedanje se u svetu odraslih percipira kao

bizarna stvar i pripisuju mu se epiteti infantilnog ili pak animalnog, primitivnog ponašanja", kaže za "Vreme" psiholog Marija Čanković. "Kao članovi društva, vaspitani smo tako da se zgražavamo i gadimo stvari koje su van okvira ustaljenih obrazaca ponašanja, a posebno onih koje nas asociraju na ponašanje karakteristično za životinje. Druga stvar je kada se ujedanje kao manifestacija frustracije, besa ili pak prevelike ljubavi javlja kod dece, i to uglavnom u uzrastu od jedne do tri godine. U tom periodu se može smatrati procesom normalnog razvoja ukoliko je više izuzetak nego pravilo i ukoliko s vremenom izgubi na intenzitetu i učestalosti. Međutim,

ako se to ne desi, takvo ponašanje ukazuje na to da dete ima emotivni i ponašajni problem."

Nisu retki slučajevi da deca zbog ujedanja drugara u grupi budu ispisana iz vrtića, ali kakve sankcije primeniti u slučaju odraslih osoba koje praktikuju takav oblik agresije?

Luis Suarez je u prošlosti već bio kažnjavao zbog toga što je zario zube u druge igrače. Pre četiri godine mu je bilo zabranjeno da igra nakon što je ujeo igrača psv Ajndhovena Otmana Bakala, a suspenzija mu je izrečena i prošle godine, kada je ujeo igrača Čelzija Branislava Ivanovića. Logično je, dakle, da je bio svestan da bi opet bio kažnjen za isto

**SIMULACIJA PRIMLJENOG
UDARCA: Luis Suarez**

foto: AP Photo

ponašanje, ali uprkos tome nije mogao da se iskontroliše i odoli svojoj impulsivnoj težnji.

HISTERIČNO DETE ILI KANIBAL

U analizi lika i dela Luisa Surazea pojavile su se dve škole mišljenja. Prva se drži teze da je urugvajski reprezentativac zapravo problematično neodraslo dete koje ne ume da iskontroliše emocije, bilo sreće bilo besa. Deca se igraju slobodno i bez inhibicija. Sve je u redu dok igra protiče glatko, međutim, ako stvari ne idu željenim tokom, moguća je odmazda. Ako takvu igru stavimo u kontekst svetskog takmičenja u fudbalu gde je razlika između pobeđene i poražene ista kao i između života i smrti, frenetično nasrtanje na gol može se pretvoriti u agresivno nasrtanje na suigrače. U prilog tezi da je reč o infantilnom ekscesu izrečen je i argument da je Suarez tretiran kao i mnogi drugi talentovani sportisti – sve dok postiže dobre rezultate na terenu, udovoljava se svakom njegovom kapricu. Otud se ovaj ponaša kao razmaženo dete koje prgavo reaguje kada stvari ne idu onako kako je zamislio. Dobra ilustracija za to je da je kao tinejdžer navodno kišobranom gađao svog menadžera Rona Jansa jer ovaj nije odgovorio adekvatno njegovim fudbalskim ambicijama. Ako tome dodamo

i "saznanja" da je imao teško detinjstvo koje je prvo obeležila selidba iz rodnog grada, a zatim i razvod roditelja, dobili smo još jednog "buntovnika s razlogom".

Druga struja, međutim, ne gleda nimalo blagonaklono na ovakvu manifestaciju gubitka kontrole. Za njih je Suarez primitivac, divljak, bezmalo kanibal, a bilo je čak i "mudrih" zaključaka da svega ovoga ne bi bilo da je poučen prethodnim iskustvima na terenu izašao sa gumom u ustima.

Postavlja se pitanje: da li je Luis Suarez žrtva dečijeg impulsivnog ponašanja ili kanibal? Po mišljenju profesora Ijana Robertsona, pisca knjige *Efekat pobednika*, nije ni jedno ni drugo. Robertson smatra da postoje četiri faktora zbog kojih je Suarez ponovo ugrizao.

Pre svega, činjenica oko koje će se svi složiti jeste da Suarez važi za briljantnog igrača sa brzim refleksima. Da bi reagovao kako reaguje, objašnjava Robertson, preduslov je da praktično otkoči delove mozga koji funkcionišu prebrzo da bi radnje koje oni proizvode bile svesno isprocesuirane. To uključuje delove malog mozga i striatuma gde mentalne operacije mogu biti delimično automatizovane prilikom velike brzine. Ali da bi ti sistemi tako funkcionisali, neophodno je da dođe do inhibicije onih delova

mozga koji sporije rade a zaduženi su za svesno razmišljanje i donošenje odluka. Drugim rečima, da bi dozvolio svom geniju da zablista, Suarez praktično mora da zađe u zonu relativnog odsustva rasuđivanja. Loša strana ove priče je to što se istovremeno otvara mogućnost da na površinu isplivaju negativne navike jer ostaju bez kontrole. U slučaju Suazea ta negativna navika je, očigledno, ujedanje.

Druga stavka koja je doprinela incidentu je – uzbuđenje. Oslobođanje genija na fudbalskom terenu pretpostavlja visok nivo psihološkog uzbuđenja, koje uključuje ubrzan rad srca, brzo disanje i super brze reakcije. Ovo stanje je zajedničko mnogim drugim emocijama i radnjama, kao što su strah, bes ili seks na primer. Da bi izveo svoju magiju, Suarezu je potrebno da nivo uzbuđenja koje oseća dostigne vrhunac. Međutim, ako je uzbuđenje prejako, ono može dovesti osobu do stanja pomućene svesti a to za posledicu ima čudno ponašanje. Kod njega je očigledno došlo do mešanja emocija zbog njihovog intenziteta. Uzbuđenje ili strah mozak u tim situacijama može interpretirati kao bes, otud ujedanje, smatra Robertson.

E sad, šta je "prgavi Urugvajac" trebalo da uradi u trenutku kada je to osetio? Da li je trebalo sebi da kaže "O, bolje bi

bilo da to ne uradim jer će mi zabraniti da igram narednih devet utakmica”? Kao prvo, njegov mozak je stigao da promisli o njegovom postupku samo pola sekunde nakon što je aktivirao vilicu da se zarije u Kjelinijevo rame. Očekivati od nje da u takvom momentu promisli o posledici isto je kao kada biste od nekoga ko doživljava orgazam očekivali da baš u tom trenutku zastane i svesno se zapita da li možda njegov partner ima seksualno prenosivu bolest. Kada je osoba u tako ekstatičnom stanju, “sporovoznim” delovima mozga je jako teško da uhvate trku sa onima koji oslobađaju robota u nama.

Prethodna dva stanja dodatno problematizuje tenzija, koja je prilično velika ako ste u situaciji da u vas sa određenim očekivanjima u istom trenutku gleda skoro cela planeta. Milioni ljudi širom sveta bore se sa tenzijom tako što rade stvari koje im nanose bol. Čupaju kosu ili se, na primer, namerno povređuju. Time se oslobađaju neželjenog i neprijatnog pritiska uprkos tome što dugoročne posledice tih radnji mogu biti izuzetno loše i manifestovati se kao ćelavost ili ožiljci na rukama, na primer. Međutim, u tim situacijama osećaj olakšanja koji te radnje proizvode nadjačava razmišljanje o posledicama. Eto i odgovora na pitanje da li je moguće da Suarez nije naučio lekciju nakon ujedanja Ivanovića i Bakala. Na kraju dolazimo i do osećaja zadovoljstva izazivanog ujedanjem, i zadovoljstva koje je, kao što smo već elaborirali, relativno prihvatljivo kod male dece, ali ne i kod odraslih.

Kada se sve ovo uzme u obzir, da li je Suarez zaslužio izrečenu kaznu ili prelečenje?

“Mislim da ga apsolutno treba kazniti, ali ne i isključiti iz posla kojim se bavi na tako dugačak period”, kaže Marija Čanković. “Svako će se složiti sa tim da on u tom trenutku nije razmišljao, on možda ima problem sa kontrolom besa, ali definitivno nije zaslužio da se razapne na krst. Njemu pre svega treba pomoć. Terapija na koju je bio poslat prošle godine očigledno nije dala rezultate i njegovi treneri bi zaista trebalo ozbiljno da se zamisle. Od njega pre svega treba zahtevati da radi s nekim. Za ta četiri meseca koliko su ga isključili sigurno neće doći do te pomoći. Ako se s njim već radilo a on ponovio isto, njemu će trebati mnogo

više i vremena i rada da to reši”, kaže Čankovićeva i dodaje da bi jedno od rešenja za Suareza mogla biti kognitivno-bihejvioralna terapija.

“Postoji nešto što se zove biofidbek, a to je proces učenja kontrole nad sopstvenim psihofiziološkim funkcijama uz pomoć povratnih informacija o tim funkcijama. Kroz taj rad i Suarez bi verovatno mogao da nauči da kontroliše svoje reakcije u kritičnim situacijama, da nauči da prepozna kako mu telo reaguje u stanju izuzetne frustracije i ljutnje na terenu i da identifikuje šta su mu okidači. U trenutku kada je ujeo Kjelinija on je sigurno bio preplavljen emocijama, nije razmišljao, samo je reagovao, ali ako nauči da na vreme identifikuje svoje emocije može da nauči i mehanizme koje u tom trenutku može da primeni da do toga ne dođe.”

Koliko god logično zvučala, stvar je prilično komplikovana ako uzmemo u obzir da bi istovremeno morao da kanališe urlanje nekoliko hiljada ljudi oko sebe, da se koncentriše na igru i protivnike i još da isprocesuiraj voljne i nevoljne radnje.

“To jeste jako teško i zato timovi imaju sportske psihologe”, kaže Marija Čanković. “Ako pogledate na primer deset najboljih tenisera na svetu, videćete da su svi oni u odličnoj fizičkoj formi i da svako od njih može postati broj jedan. Ono što ih do toga dovede je njihova mentalna stabilnost, ali na tome se radi.”

Bilo kako bilo, Luis Suarez ima četiri duga meseca pred sobom da razmišlja o svom problemu i da pokuša da ga reši, a da nije jedini koga je svetsko prvenstvo psihički uzdrmalo najbolje svedoči to što je u Kini upravo otvorena ni manje ni više nego klinika za lečenje “fudbalske groznice”. Kineski lekari se, naime, poslednjih nedelja suočavaju sa novom bolešću koja hara njihovom zemljom. Reč je o takozvanom “sindromu svetskog kupa”, kombinaciji umora, nesanice i uznemirenosti koje pojedini navijači osećaju gledajući mečeve Prvenstva, a koje uglavnom izaziva vremenska razlika između Kine i Brazila. Lekari tokom Svetskog prvenstva moraju da dežuraju 24 sata i leče čak i psihološke probleme vezane za histeriju koju izazivaju pojedini mečevi.

Jedan od pacijenata klinike “Vang Fu Vong”, 35-godišnji radnik u fabrici automobila, pukao je istoga trenutka kada i

Fudbalska lista srama

Svojim potezom Luis Suarez je sebi definitivno osigurao zavidnu poziciju na ne baš laskavoj top-listi najvećih agresivaca na terenu.

Svi se sećamo kako je Zinedin Zidan 2006. godine u meču između Francuske i Italije iz sve snage udario glavom u grudi italijanskog odbrambenog igrača Marka Materacija. Francuski kapiten je zbog svog postupka dobio crveni karton, a u finalu je na kraju pobedila Italija boljim izvođenjem penala (5:3). Zidanov potez je zapanjio fudbalski svet i bacio senku na finalni meč. U medijima širom sveta kao najvažnije pitanje nametnulo se zašto je Zidan to učinio u poslednjoj utakmici svoje igračke karijere. Kako se navodi, Materaci je na rasnoj osnovi uvredio Zidana čiji su roditelji iz Alžira.

Na istoj listi 1994. našao se i Italijan Mauro Tasoti, nakon što je laktom udario Španca Luisa Enrikea. “Azuri” su otišli u polufinale, ali je bek Milana naknadno kažnjen sa osam mečeva neigranja. Posle te utakmice više nije obukao dres Italije.

Četiri godine ranije na listu se upisao i Frank Rajkard tako što je na meču protiv Nemačke dva puta pljunuo u lice Rudija Folera. Isključeni su u paketu već u 22. minutu utakmice.

I na kraju, setimo se Mundijala u Španiji 1982. godine koji se pamti i po “podvigu” nemačkog golmana Šumahera kada je razornim udarcem kolenom u lice bukvalno onesvestio francuskog napadača Batistona. Batiston je završio sa potresom mozga i ostao bez nekoliko zuba.

Luis Suarez. Kako je rekao, nije mogao ni da jede ni da se koncentriše i sve što je osećao jeste da mu se svet raspada. Nakon 48 sati provedenih na klinici oseća se bolje i ponosan je što je uspeo da se ograniči na to da fudbal gleda tek svaki drugi dan. Kako stvari stoje, jedini koji su na kraju profitirali od cele ove priče su oni koji su, na osnovu prethodnih iskustava, predvideli da će Suarez uesteti i treći put i uložili svoj novac na tu opkladu. Po podacima jedne švedske kladionice, širom Evrope postoji 150 takvih srećnika.

JASMINA LAZIĆ

Imamo li rok trajanja

Naučna disciplina koja se bavi smrću naziva se tanatologija i uspela je, u više raznovrsnih škola i teorija, da opiše čovekov odnos prema smrti. Prema rasprostranjenom konceptu švajcarskog psihijatra Elizabet Kibler-Ros, smrt uslovljava ljudsko ponašanje i grupno i pojedinačno. Prošle godine istraživači sa prestižne Medicinske škole u Harvardu otkrili da geni nose informaciju o tome koje je doba najverovatnije za smrt organizma

Ostavljate cigarete, alkohol, masnu hranu, šećer, gasite sve profile na društvenim mrežama, odjavljujete sve pretplate, internet i kablovsku televiziju, rešavate se automobila i potom više nikad ne izazivate sudbinu u saobraćaju, dajete otkaz, prodajete ili odjavljujete stanodavcima stan, pakujete svu neophodnu imovinu i sa nekom ušteđevinom se selite na planinu. Pažljivo ste izabrali mesto daleko od industrijskih zona, zagađenja, svakodnevnog stresa i naravno, van zone visokog rizika od zemljotresa, vulkana, poplava i bioloških neprijatelja.

Odlučujete da ostatak života vodite u skladu sa prirodom, u najzdravijem okruženju. Privređujete tačno onoliko koliko je neophodno da imate hranu i smeštaj. Čuvate sredstva samo za neophodne medicinske intervencije. Na očuvanju zdravlja nikad ne štedite. Redovno vežbate, uredno spavate, dišete najčistiji vazduh, jedete najkvalitetniju hranu, mirni ste i bezbedni.

Ako ste odlučili da učinite sve što je moguće kako biste svoj životni vek produžili do maksimuma, koliko možete da izdržite? Ako odstranite sve potencijalne hazarde po zdravlje i bezbednost, da li ćete doživeti 74 godine, koliko je očekivani životni vek u republici Srbiji? Vrlo je verovatno da ćete doživeti evropski prosek, a ako stvarno decenijama istrajete u nameri da trajete što duže, možda i svih 87 godina, koliko je najduži prosečan očekivani životni vek, u Monaku, bar prema listi Svetske zdravstvene organizacije.

Može li to, nekako, duže? Uz sve što vam stoji na raspolaganju da zaštitite svoje telo, a i malo sreće da vas ne pokose nikakve zaraze, da vas sasvim neplanirano zadesi kakav rat ili da vaše najbezbednije mesto na svetu ne pogodi asteroid, možete da živite i daleko duže od poznatih proseka. No, ne bitno duže od 120 godina.

U samo nekoliko kontroverznih slučajeva zabeleženi su pojedinci koji su potrajali toliko, ali to ipak govori da je tako nešto moguće. Ali, da li se može živeti i svih 140 godina? Nažalost, ne. Danas nema zabeleženih slučajeva da je ijedan pripadnik ljudske vrste na planeti Zemlji može potrajati toliko.

PROGRAMIRANE SAMOUBICE

Zašto postoji ovakvo ograničenje u trajanju života? Imamo li rok trajanja? Da li to znači da u nama, u načinu na koji naš metabolizam funkcioniše ili u našim genima, postoji sistemsko ograničenje koje nikom od nas ne dozvoljava životni vek duži od 120-140 godina? Ideja o tome da je životni vek programiran, odnosno zabeležen u našem organizmu, nije nimalo nova u medicini. No, ona je u neprekidnom sukobu sa jednom drugom idejom – da dužinu života ne određuju geni, nego okruženje i to ne samo kroz rizike koji bi doveli do iznenadnog "neprirodnog" usmrćenja, nego da trajanje organizma zavisi od životne sredine, interakcije sa drugim jedinkama i uopšte, od uslova za život.

Samo nekoliko vekova ranije, životni vek čoveka je iznosio između 40 i 70 godina. U nekim nesrećnim državama, kao što su, na primer, Sijera Leone ili Somalija, životni vek je i danas između 47 i 50 godina. Uostalom, očekivani životni vek u Srbiji i razvijenijem delu sveta bitno se razlikuje. Sa druge strane, u živom svetu su razlike u trajanju života očigledne. Dok insekti žive svega nekoliko nedelja, kornjače traju mnogo duže i od čoveka, mada nemaju ni bolnice, ni socijalnu zaštitu. Pojedine biljne vrste žive i do 1000 godina, a neke jedinke, konkretno stabla, i bitno duže.

Moguće je da je životni vek svake vrste ograničen habitatom, odnosno mestom koje zauzima u ekosistemu.

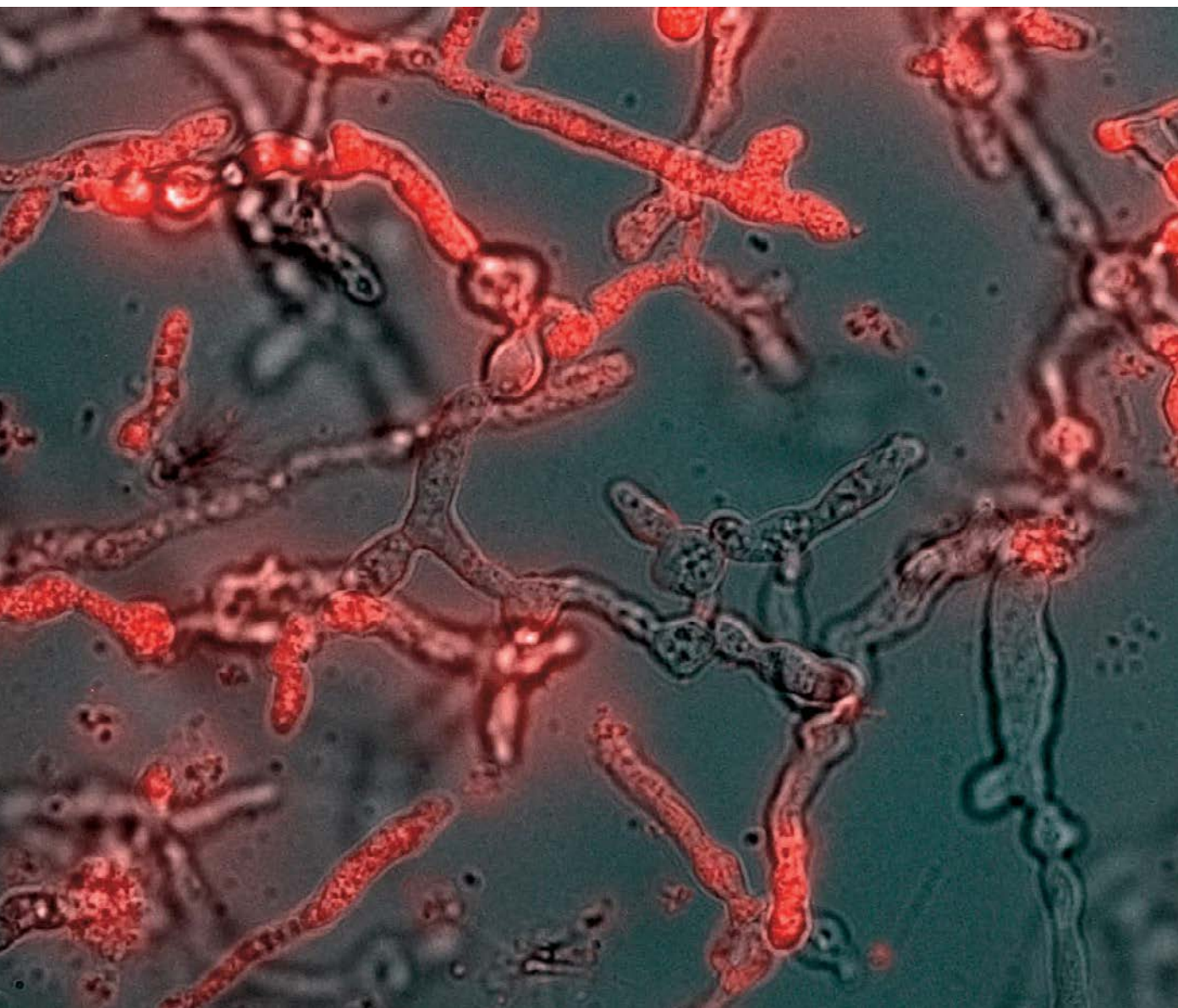
Najdugovečniji insekti će izumreti kad prođe njihova sezona i, recimo, naiđe zima. Druga je opcija da je svim organizmima njihov životni vek zabeležen u DNK. Mada nema eksplicitnog odgovora, u potrazi za genom koji bi mogao nositi kod smrti, saznajemo zapravo kako i zašto naši organizmi uopšte žive.

Pre tačno 50 godina, 1964, dva američka istraživača sa Harvarda, Ričard Lokšin i Karol Vilijams, proučavali su insekte i predložili mehanizam koji je danas opšteprihvaćen u medicini i biologiji – koncept *programirane ćelijske smrti*. Reč je o tome da pojedine ćelije, kod svih višćelijskih organizama, u određenim, tačno zadatim uslovima, vrše samoubistvo, kako bi time omogućile da organizam nastavi da funkcioniše i razvija se.

Ova ideja je kasnije podstakla otkriće procesa *apoptoze*, što je jedan od dva načina, uz *autofagiju*, na koji se ćelije u telu samoubijaju. Mada je programirana ćelijska smrt danas izuzetno proučena, poznat je čitav vrlo složen genetički mehanizam kako se, kad dođe trenutak za to, ćelije po kratkom postupku samoubijaju, nema direktnih dokaza da slična informacija, kod smrti, postoji i za čitav organizam. U potrazi za kodom smrti, najčešće je bila osumnjičena jedna genetička sekvenca na ljudskom četvrtom hromozomu, zbog koje hromozomi sprečavaju ćelije da se beskonačno dele i žive.

Zamisao o tome, naravno, mnogo je starija od istorije izučavanja gena i ćelija. U srpskoj tradiciji, na primer, programirana smrt predstavlja vrlo čest motiv. Ideja o tome da svaki pojedinac odlazi "kad mu je zapisano" vrlo je prisutna posebno u srpskim narodnim pripovetkama, a da je to stara zamisao, svedoči i slavni "Spis o narodima" Konstantina Porfirogenita, u kome se govori kako Sloveni koji su u VII veku naselili obodne krajeve Vizantije veruju u sudbinu.

NAUČNO OBJAŠNJENJE: Samoubijanje ćelija

NAJLEPŠE VREME ZA SMRT

U većini drugih kultura situacija je slična, pa čak i ekstremnija. Posebno se izdvajaju protestantska društva gde kalvinistička "dogma o predestinaciji" podrazumeva ne samo da je datum smrti za svakog pojedinca unapred "određen", nego i da je određeno i njegovo večno spasenje, odnosno da li će ga uopšte biti. Sa stanovišta mita o raj i paklu, iz čisto organizacionih razloga, logično bi bilo da se unapred prema izvestan popis zvanica i raspored kada će koliki broj duša nagrnuti na ulaz.

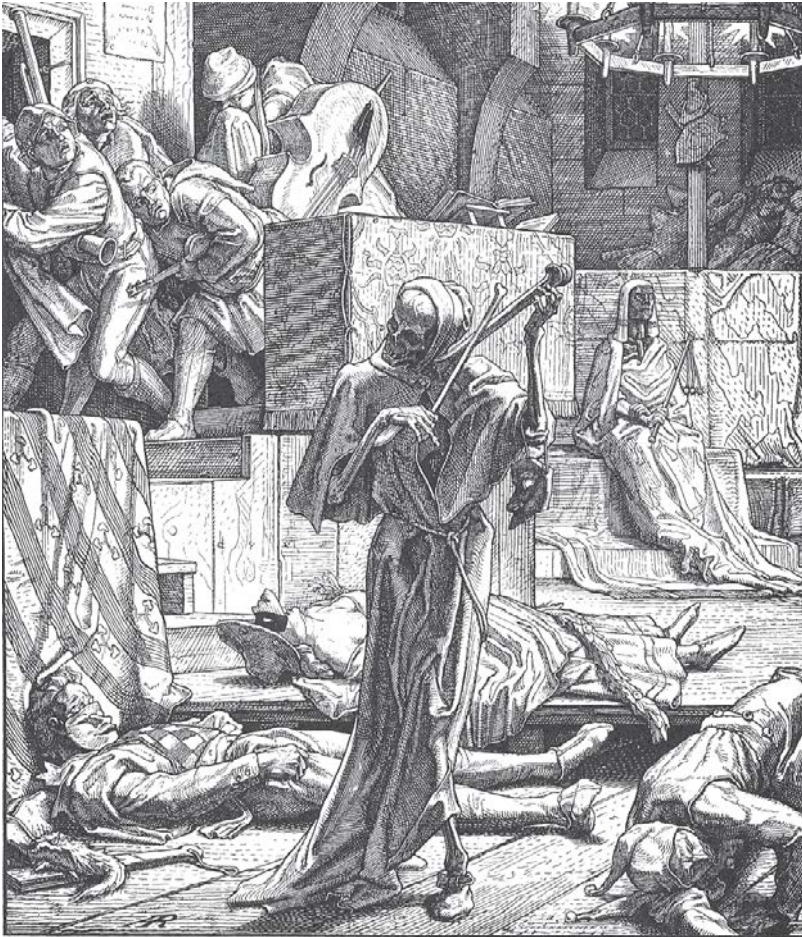
Kako smo, zapravo, došli do toga? Čudnovati putevi ljudske logike nas tako vode ka obrtu u kome bi trebalo da joj budemo zahvalni. No, američki antropolog Ernest Beker u knjizi za koju je dobio Pulicera, *Denial of Death*, iz 1973.

godine, smatra da smrt i te kako ima svrhu i da je ona stvorila ljudsku kulturu, tvrdeći čak da je poricanje smrti "uzrok svih zala". Na sličan način, autor knjige *Immortality*, Stefan Kejev iz Berlina, ide još dalje i veruje da bez smrti uopšte ne bi bilo civilizacije.

Naučna disciplina koja se bavi smrću naziva se tanatologija i uspela je, u više raznovrsnih škola i teorija, da opiše čovekov odnos prema smrti. Prema rasprostranjenom konceptu švajcarskog psihijatra Elizabet Kibler-Ros, smrt uslovljava ljudsko ponašanje i grupno i pojedinačno. Sa druge strane, autor knjige *Death*, američki filozof Šeli Kagan, smatra da je strah od smrti dobrim delom "neopravdan", ali da je strah od trenutka kad će se to desiti više nego odgovarajući.

Moglo bi se ispostaviti da upravo "geni smrti" utiču na takve stvari kao što je naš dnevni ritam. Jedno skorašnje genetičko istraživanje na ovu temu otkrilo je zaista uvrnut nalaz – nema još dokaza da postoji mehanizam programirane smrti za ceo organizam, ne može se naći trag zapisa konkretnog datuma, ali zato jeste zabeleženo doba dana u kome ćemo "izabrati" da umremo. Naime, prošle godine, istraživači sa prestižne Medicinske škole u Harvardu proučavali su genetičke osnove onog što zovemo telesni biološki sat i otkrili da geni nose informaciju o tome koje je doba najverovatnije za smrt organizma.

U istraživanju koje je obuhvatilo 1200 starijih ispitanika, ispostavilo se da geni koji su povezani sa takozvanim

SUDNJI DAN: Smrt dolazi po svoje

cirkardijalnim ritmom, odnosno biološkim ciklusom u toku 24 sata, određuju doba dana za umiranje. Od tri ispitivana genska alela, obeležena kao A-A, G-G i A-G, pokazalo se da oni ljudi koji imaju prva dva najverovatnije umiru oko 11 sati pre podne, a treći oko šest po podne. Istraživanje je istovremeno pokazalo da ove genske razlike znače i da postoji čitav sat razlike u vremenu kad se ljudi prirodno bude, što znači da imaju različite biološke satove. Istraživači su na osnovu toga zaključili da je termin umiranja povezan sa tim da li ste "jutarnji" ili "večernji tip".

APOPTOZA BEZ SUĐENJA

Ovakva istraživanja, popularna u toku poslednje decenije, usko su povezana sa izuzetno brojnim i sveobuhvatim istraživanjima raka, budući da je pojava tumora i odmetnutih ćelija koje se nekontrolisano množe siguran znak da nešto nije u redu sa samoubilačkim mehanizmom u ćelijama. Istraživanje pomenu te programirane ćelijske smrti donelo je Brenneru, Horvicu i Sulstonu Nobelovu nagradu za medicinu 2002. godine, a

ovakva istraživanja su poslednjih godina dovela do zaista bitnih prodora u razumevanju pojave tumora. Uostalom, ćelije raka su zapravo jedine besmrtnne ćelije u organizmu.

Inače, programirana smrt u ćelijama igra izuzetno važnu ulogu – bez nje ne bi bilo diferencijacije ćelija, ne bi nastali organi, nervi, a bilo bi nemoguće kontrolisati ćelije tumora, koje su "odmetnute". Za razliku od *nekroze* kad, zbog napada mikroorganizama na telo, dolazi do smrti velikog broja ćelija više različitih tkiva, *apoptoza*, kao programirana ćelijska smrt, nije izazvana nikakvim napadom, ograničena je na pojedinačne ćelije samoubice.

Sam pojam apoptoza potiče od grčke reči "opadanje", ali je ona aktivan proces. Programirana ćelijska smrt je zapisana u ćelijskom genomu i lako se može aktivirati. Tada dolazi do sinteze odgovarajućih enzima i proteina, a ćelija se samouništava. To se događa na razne načine, često tako što u ćelijskoj plazmi nastane nešto što uništava organele. U organizmu se pritom ne javlja nikakva zapaljenska reakcija. Nedavno je definitivno

potvrđeno da ovaj proces može da krene po zlu ako nešto nije u redu sa genom poznatim kao p53. Ovaj gen je izuzetno važan, jer u ćelijama predstavlja "čuvara genoma", pošto reguliše ćelijski ciklus i sprečava pojavu raka.

Evolutivno, najčešće se smatra da mehanizam kao što je apoptoza postoji u živom svetu bar dve milijarde godina, od vremena kad su nastali višećelijski organizmi. Tako složeni sistemi ne bi bili mogući bez programiranja smrti ćelije, budući da među više različitih ćelija, pojedine mogu da se odmetnu i samostalno razvijaju (kao tumor). Uzajamna saradnja ćelija primitivnih organizama sa bakterijama, odakle vode poreklo mitohondrije u genetskom materijalu, rešena je "ugovorom" koju je uveo ćelijsku smrt.

Zamislamo da ovog gena zapravo nema – da je moguće živeti beskonačno. Primamljiva ideja, zar ne? Ako nema koda smrti, nema razloga zašto ne bismo, kao na početku teksta, svi zajedno pobešli u sigurnu kloaku, ali tako što razvojem tehnologije i medicine čoveka obezbedimo od nečega koja milenijumima ljude drži u strahu. Isto kao što se osiguravamo od drugih prirodnih poštasti, rešili bismo i umiranje.

Međutim, ako nema prirodnih ograničenja i ako bismo zaista ovladali načinom da čoveka potpuno zaštitimo od bolesti i starenja, bilo bi nas više, to je nesumnjivo. I to, ako bi se ljudi radali istim onim tempom kojim se *homo sapiens* širio planetom u poslednjih 40.000 godina, na Zemlji bi živelo petnaest puta više ljudi nego što ih je danas – oko 110 milijardi ljudi.

U takvom svetu, uslovi života za veći deo čovečanstva ne bi mogli biti drugačiji, nego nepodnošljivi. Milijarde ljudi bi se otimalo oko nedovoljno hrane, oko retkih izvora pijaće vode i sve nepouzdanijih izvora energije. Ceo svet bi bio nalik na prenaseljeni grad i bio bi jedna čudovišna kolonija privremenih skloništa. Najsigurnija procena je da bi se u takvom svetu ljudi razmnožavali zarad zadovoljstva, retko radi potomstva. Za očekivati je da bi se, sa starenjem stanovništva, dalja reprodukcija sasvim zaustavila, a planetu bi nastanjivali večni starci. Njihovi bolovi, potom, uzdizali bi se ka nebu, vapeći za jedinim spasom koji bi preostao i o kome bi snevali milioni – za smrću.

SLOBODAN BUBVNJEVIĆ

Kad Fejsbuku crkne krava

“Vozačku, saobraćajnu, ličnu kartu i mobilni telefon!” grmnju saobraćajac koji vas je zaustavio u pola noći zbog malo brže vožnje ili prolaska na crveno u potpuno praznoj ulici bez raskrsnice. Potom se on sa “plenom” zapućuje ka svom automobilu gde neko vreme sa kolegom, proverava, čuka nešto u neki uređaj, da bi se posle nekoliko predukih minuta vratio sa presudom.

Pitanje je, da li biste mu zaista dali i mobilni telefon, kada mu dajete sva ostala dokumenta i pristajete da duvate u “sviralu” za proveru alkoholisanosti? Ima opravdanja da vam ga traži, recimo da vas spreči da pozovete uticajnog prijatelja, fotografirate patrolu ili šta god. A može i da proveriti da li ste ga poslednjih minuta koristili, čime ste dodatno ugrozili svoju i bezbednost ostalih učesnika u saobraćaju (ovo sam prepisao iz testova za vožnju).

Dobro, možda je ovo preterano, ali da li je u redu da policija pokupi telefone dripaca koji su upravo obili trafiku pa su uhvaćeni ili klinčadije koja nekog maltretira pa bi Drug Plavi da im lično ispoziva roditelje da dođu po decu? Mogao bih da ređam dalje primere, ali ne bih znao da vam odgovorim kakva je praksa i šta kaže zakon u Srbiji čak ni posle dopune Zakona o bezbednosnim agencijama.

Zato je u SAD od prošle nedelje zabranjeno čačkati nečiji telefon bez sudskog naloga, pa taman da je u pitanju ne znam kako okoreli kriminalac i prevarant. I taj ima pravo na privatnost, sve i da je ona pomešana sa podacima koji bi bili od značaja za istragu. Mobilni telefon dobio je status stana, samim tim i nepovredivost. S razlogom, jer je bila praksa da policajci posle privođenja, a pod

istražnim izgovorom, gledaju koga je privedeni zvao, kakve je poruke slao, šta je slikao, s kim ljubaviše i još koješta.

Telefon jeste postao naš konsiljere, ali nije jedini. Nedavno mi je na ulici ispala USB memorija i jedan dobronameran čovek me je kasnije u toku dana pozvao da mi kaže da ju je pronašao i da mogu da je povratim ako mi treba. To me je navelo da se zapitam šta sve držim po memorijama (uglavnom ništa bitno, to je posledica paranoje koju gajim), šta šaljem i-mejlom (svašta!), a o telefonu da ne govorim. Ionako je to iz telefona “u oblaku” odakle je takođe moguće skinuti sve moje podatke, naročito kontakte, pod uslovom da dođete do šifre. Fizička zaštita, odnosno sprečavanje da vam neko bez sudske dozvole uzme aparat i istražuje po njemu, samo je prvi korak u opštoj promeni ponašanja.

Isto važi i za društvene mreže, pogotovo posle ovonedelnog priznanja Fejsbuka da su početkom 2012. izveli sedmodnevni eksperiment na 700,000 korisnika, kojima su malo menjali status ne bi li videli kako to utiče na emocije njihovih prijatelja. Ispostavilo se da utiče, da su ljudi srećni kada su im prijatelji srećni i obrnuto, mada ja mislim da je to samo eho na Fejsbuku i to kod onih koji koriste engleski (samo na njima je eksperimentisano). Rezultati u Srbiji bi, verovatno, bili drugačiji samo što niko nema dovoljno snage da proveriti da li su slična testiranja rađena i na drugima.

Ako od tog slučaja ima neke koristi onda je to novo svetlo na priči o superiornosti društvenih medija u odnosu na klasične i na takozvano građansko novinarstvo.

¶

PRODAJA PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd (kurirom)	Srbija (poštom)	kontinentalna Evropa (površinskom poštom)	ceo svet (avionom)
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku I ZABRANJENO GA JE DAVATI TREĆIM LICIMA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Selfi

Od onih prvih crteža napravljenih ljudskom rukom u pećini Altamira pa do pojave digitalnih foto-aparata, foto-šopa i sličnih kompjuterskih programa za obradu slika prošlo je između 10.000 i 15.000 godina, a raznovrsnost likovnih tehnika i materijala i potreba čoveka da se likovno izrazi ne prestaju da nas zadivljuju. Kao umetničko delo ili kao dokument, slika (koja vredi *kao hiljadu reči*), posle muzike, najrasprostranjeniji je način umetničkog i dokumentarnog izražavanja. A ljudsko telo, i posebno ljudsko lice, verovatno je, uz pejzaž, najčešći motiv svih vidova likovnog izražavanja. Portret i autoportret su likovni ekvivalenti romansiranih biografija i autobiografija u književnoj umetnosti.

S pojavom fotografije nije dovedeno u pitanje klasično slikarstvo, kako su se tada neki poštovali, ali je omogućeno praktično svakom da, čak i bez izrazitog slikarskog talenta i vladanja slikarskim tehnikama, likovno izrazi svoje emocije ili stavove, ili bar dokumentarno zabeleži neki važan trenutak u životu. Tako su se, pored impozantnih portreta realizovanih uljanim bojama na platnu, pojavili sredinom XIX veka fotografski portreti, otkrivajući ponekad izrazitu umetničku žicu prvih majstora fotografa. A kad je ubrzo fotografski aparat postao svima pristupačan, krenula je lavina fotografskih portreta i autoportreta. Prvi takav *selfi* (fotografski autoportret) pripisuje se Robertu Kornelijusu, američkom pioniru fotografije, koji je svoj autoportret napravio kao dagerotipiju, prvi oblik fotografske slike koja se nije mogla reprodukovati, pa je svaka bila jedinstven original. Izazovu nisu mogle da odole ni neke ruske princeze pa su, početkom XX veka, uz svoja privatna pisma slale i svoje *selfije*. Onomad je i ruski premijer Medvedev nastavio tradiciju i u liftu uslikao svoje dečjačko lice, a taj čin je ovekovečio svojim aparatom neki njegov saputnik iz lifta, otkrivajući javnosti da ruski premijer koristi američki pametni telefon marke "ajfon". Na društvenoj mreži na koju je postavio svoj *selfi* Medvedev je ubrzo dobio 400.000 lajkova.

Pomamu za *selfijima* omogućila je digitalna fotografija. Dok su za nekadašnju analognu fotografiju bili potrebni laboratorija i majstor koji će razviti film, digitalna fotka već posle nekoliko sekundi od trenutka snimanja može da stigne primaocu na drugi kraj sveta ili da se nađe na nekoj od društvenih mreža. Digitalni autoportret je zacario sajber-prostorom, a reč *selfie* su 2013. urednici Oksfordskog rečnika engleskog jezika proglasili za reč godine s obzirom na to da je

njena upotreba porasla u toj godini 17.000 puta!

Selfi je pomerio i samo značenje pojma autoportret. Dok je ranije označavao sliku ljudskog lica, on sada obuhvata praktično sve delove ljudske anatomije, medicinskim rečnikom rečeno, od ortopedije do ginekologije, i ne nužno tim redom... Društvene mreže u sajber-svetu omogućavaju neverovatne prečice u komunikaciji, pa od "Ćao, ja se zovem tako i tako..." do razmene *selfija* najdublje intime ne mora da prođe više od minuta ili dva. Najčešće na tome i ostane, ali ponekad se

završi i susretom u realnom svetu.

Taj lascivni *selfi* postojao je sigurno i ranije, verovatno čim se pojavio jeftin foto-aparat lak za rukovanje i dovoljno malih dimenzija. Ali u komunikaciji nije imao draž trenutnosti, razmene u realnom vremenu. O tome svedo-

či i jedan primer iz devedesetih, iz vremena kad još nisu postojali jeftini, a kvalitetni digitalni foto-aparati niti pametni telefoni. Iz jednog vrlo pouzdanog izvora (koji, kao i svi pouzdani izvori, želi da ostane anoniman) saznao sam da je jedna mlada žena, zaposlena u jednoj prestižnoj britanskoj medijskoj kući, imala momka profesionalnog vojnika koji je bio na zadatku izvan Ujedinjenog Kraljevstva (možda u Bosni?). Posle brojnih strastvenih ljubavnih pisama poželela je da mu pošalje i jedan svoj *selfi*. Budući da je on njenu fotografiju već nosio u novčaniku i uverena da bi ga slika njene intimne regije više obradovala od njenog "colgate" osmeha, sačekala je kraj radnog vremena i kad su svi otišli kući svukla se i sela na staklenu ploču aparata za fotokopiranje i uslikala svoj južni pol. Jednom, pa još jednom, pa još više puta, sve dok nije odabrala najoštriju i najsugestivniju sliku *centra svoje milosti*, kako je to na jednom mestu rekao njen zemljak Šekspir. Ostale manje uspele fotokopije zgužvala je i bacila u za to predviđenu korpu. Nije računala da će neka znatiželjna čistačica ili revnosni noćni čuvar pogledati te zgužvane papire u korpi za otpatke. Greška: sutradan je na svom stolu našla rešenje o otkazu... Sve, sve, ali ugled jedne od najvažnijih britanskih institucija pre svega. Ali i – bezbednost.

Naime, čim pritisnuvši na ENTER, pošaljete neki *selfi* (ili bilo koji drugi sadržaj) u sajber-svet, nad njim gubite kontrolu: svaki iole upućen klinac, da ne govorim o Velikoj braći, može da uđe u posed vašeg *selfi* osmeha, bio on horizontalan ili vertikaln, iako mu nije bio namenjen. Pa ko voli nek izvoli. ¶

VLADIMIR PAVLOVIĆ

LETNJA HOSTING AKCIJA!

12 MESECI

+

2 GRATIS

POKLANJAMO 2 MESECA HOSTINGA

Svim novim korisnicima cPanel hostinga, koji poruče servis od 1. jula do 31. avgusta, poklanjamo 2 dodatna meseca na godišnju pretplatu!

14 MESECI sigurnosti po istoj ceni!

Posetite: www.eunethosting.com/cpanelhosting

EUnet

eunethosting.com

www.eunethosting.com/cpanelhosting • 0700 600 500 • +381 11 3010 500 • info@eunet.co.rs

**LJUDI KOJI
VOLE ZEMLJU**

DELTA AGRAR

www.deltaagrar.rs

Obradujemo zemlju, sa ljubavlju
i znanjem, a ona nam uzvraća
zdravom hranom i vrhunskim
rezultatima:

22.000 tona jabuke

690.000 sadnica jabuke

105.000 tovljenika

7,9 t/ha prosečan prinos kukuruza

102.000 tona prehrambenih proizvoda

1.450 zaposlenih

245 miliona evra prihoda od prodaje

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec